ରତଶୀଧାରା

ଓଁ

ଓଡ଼ିଶା ପୁସ୍ତକ ଭଣ୍ଡାର

ଶ୍ରେଷ୍ଠ ସାହିତ୍ୟ ଗ୍ରନ୍ଥମାଳା

ନର ମାଂସାଶୀ

ମୂଳ ଲେଖକ
ଜୁଲେ ଭର୍ଣ୍ଣେ

ଅନୁବାଦ
ଯତୀନ୍ଦ୍ର କୁମାର ଦାସ

ଓଡ଼ିଶା ବୁକ୍ ଷ୍ଟୋର

ଜୁଲ ଭର୍ଣ୍ଣଙ୍କ

Among the Cannibals ର

ଓଡ଼ିଆ ଅନୁବାଦ ।

ପ୍ରକାଶକ :

ଶ୍ରୀ ଗୋବିନ୍ଦ ଚରଣ ଦାସ

ଓଡ଼ିଶା ବୁକ୍ ଷ୍ଟୋର

ବିନୋଦ ବିହାରୀ

କଟକ—୭୫୩୦୦୨

ମୁଦ୍ରାକର :

ଅଲକା ପ୍ରେସ

କଟକ—୭୫୩୦୦୯

ପରିମାର୍ଜ୍ଜିତ ସଂସ୍କରଣ :

ଏପ୍ରିଲ, ୧୯୭୮

ଦୁଇ ଟଙ୍କା ।

Oriya translation of Jules Verne's "Among the Cannibals" by Jatindra Kumar Das.

—ଏକ—

୧୮୫୦ ଖ୍ରୀଷ୍ଟାବ୍ଦର କଥା ।

କ୍ୟାପଟେନ ଗ୍ରାଣ୍ଟ ବ୍ରିଟାନିଆ ଜାହାଜରେ ଦକ୍ଷିଣ ଭାରତୀୟ ଦ୍ୱୀପପୁଞ୍ଜ ଆଡ଼େ ଯାଇଥିଲେ । ସେଇ ଅଞ୍ଚଳରେ କୌଣସି ନୂଆ ଦ୍ୱୀପ ଆବିଷ୍କାର କରି ଉପନିବେଶ ସ୍ଥାପନ କରିବା ତାଙ୍କର ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟ ଥିଲା । ସେ ଅଷ୍ଟ୍ରେଲିଆରେ ପହଞ୍ଚିଥିବାର ଖବର ମିଳିଥିଲା । କିନ୍ତୁ ତା ପରେ ଜାହାଜ କିମ୍ବା ତାଙ୍କର ଆଉ କିଛି ଖବର ମିଳିଲାନି ।

ପ୍ରାୟ ଦୁଇ ବର୍ଷ ପରେ ଲର୍ଡ଼ ଗ୍ଲେନାରଭ୍ୟାନ ଡ଼ନ୍‌କାନ୍ ଜାହାଜରେ କ୍ୟାପଟେନ୍ ଗ୍ରାଣ୍ଟଙ୍କୁ ଖୋଜିବାକୁ ବାହାରିଲେ ।

ଲର୍ଡ଼ ଗ୍ଲେନାରଭ୍ୟାନଙ୍କ ସଙ୍ଗରେ ଗଲେ ତାଙ୍କ ସ୍ତ୍ରୀ ଲେଡି ହେଲେନା, କ୍ୟାପଟେନ୍ ଗ୍ରାଣ୍ଟଙ୍କ ଝିଅ ମେରି ଓ ପୁଅ ରବର୍ଟ - ଦୁଃସାହସୀ ଯୁବକ ମ୍ୟାଙ୍ଗଲସ୍; ଭୌଗଳିକ ପ୍ୟାଗାନେଲ, ଜଣେ ମେଜର, ପୁଝାରୀ ଅଲ୍‌ବିନେଟ୍, ମୁଲରାଡି, ୱିଲସନ ଏବଂ ଆଉ କେତେଜଣ ।

ସେ ବୁଲି ବୁଲି ଅଷ୍ଟ୍ରେଲିଆର ଟୁଫୋଲ୍ଡ ଉପସାଗରର ଗୋଟିଏ ସ୍ଥାନରେ ଓହ୍ଲାଇଲେ । ସେଠାରେ ଗୋଟିଏ ଫାର୍ମରେ ବ୍ରିଟାନିଆ ଜାହାଜର କ୍ୱାଟର ମାଷ୍ଟର ଆଇରନ୍‌ଟନ୍ ସଙ୍ଗେ ହଠାତ୍ ଦେଖା ହୋଇଗଲା । ତା ଠାରୁ ଖବର ମିଳିଲା କ୍ୟାପଟେନ୍ ଗ୍ରାଣ୍ଟଙ୍କ ଜାହାଜ ବୁଡି ଯାଇଛି । ସେ ଜାହାଜର କିଏ କିଏ ବଞ୍ଚିଛନ୍ତି ବା କୁଆଡ଼େ ଯାଇଛନ୍ତି ସେ କିଛି କହି ପାରିବନି । କେବଳ ସେ ବହୁତ କଷ୍ଟରେ ଏଠାରେ ଆସି ପହଞ୍ଚିଛି ।

ତା ପରେ ଆଇରନ୍‌ଟନ୍ ଯେଉଁଠାରେ ଜାହାଜ ବୁଡ଼ିଥିଲା ବୋଲି ତାର ସନ୍ଦେହ, ସେଇ ସ୍ଥାନ ଦେଖାଇବା ପାଇଁ ସେମାନଙ୍କୁ ଘୋଡ଼ାଗାଡ଼ିରେ ନେଇଗଲା । କିନ୍ତୁ ହଠାତ୍ ବାଟରେ ଜଙ୍ଗଲ ଭିତରେ ଘୋଡାଗୁଡ଼ିକ ଆଶ୍ଚର୍ଯ୍ୟ ଜନକ ଭାବରେ ମରିଗଲେ । ମହା ବିପଦ – ଯାହାକି ଜାହାଜର ମରାମତି କରିବା ଦରକାର, କିନ୍ତୁ ଜାହାଜଠାରୁ ବହୁତ ଦୂରକୁ ସେମାନେ ଚାଲି ଆସିଛନ୍ତି ।

ତେଣୁ ଲର୍ଡ଼ ଗ୍ଲେନାରଭ୍ୟାନ୍ ଡନ୍‌କାନ ଜାହାଜର ସହକାରୀ କ୍ୟାପଟେନ୍ ଟମ୍‌ଙ୍କୁ ଗୋଟିଏ ଚିଠି ଲେଖି ଆଦେଶ ଦେଲେ ସେ ଯେପରି ଅଷ୍ଟ୍ରେଲିଆର କୂଳେ କୂଳେ ବାହାରି ଆସନ୍ତି । ସେମାନେ ସମୁଦ୍ର କୂଳେ କୂଳେ ଯାଉଥିବେ । ଆଇରନ୍‌ଟନ୍ ହାତରେ ସେ ଚିଠି ପଠାଇଦେଲେ । ସେ ଚିଠି ନେଇ ଚାଲିଗଲା । କିନ୍ତୁ ଆଉ ଫେରିଲାନି । ଜାହାଜ ବି ଆସିଲାନି । ସମୁଦ୍ର କୂଳରେ ଲର୍ଡ଼ ସଦଳବଳେ ଅନେକ ଦିନ ଅପେକ୍ଷା କଲେ । କିନ୍ତୁ ବୃଥା ଆଶା ।

ସ୍ଥାନୀୟ ଲୋକଙ୍କ ଠାରୁ ଖବର ମିଳିଲା—ଯେ ଦଳେ କଏଦୀ ଜେଲରୁ ଖସି ଆସି ଘୋର ଡକାୟତି କରି ବୁଲୁଛନ୍ତି । ଲୁଟ୍‌ତରାଜ କରି ଚାରିଆଡ଼େ ଆତଙ୍କ ଖେଳାଇ ଦେଲେଣି । ଜାହାଜଟି ନିଶ୍ଚୟ ସେମାନଙ୍କ କବଳରେ ପଡ଼ିଯାଇଛି । ଯେଉଁ ଲୋକଟି ନିଜକୁ ଆଇରନ୍‌ଟନ୍ ବୋଲି କହୁଥିଲା, ସେ ହେଉଛି ସେଇ ଡକାୟତମାନଙ୍କ ସର୍ଦ୍ଦାର, ଜେମ୍ ଜଏସ୍ ।

ସର୍ବନାଶ୍ ! କ୍ୟାପଟେନ୍ ଗ୍ରାଣ୍ଟ୍‌ଙ୍କୁ ସେମାନେ ଖୋଜିବା ପାଇଁ ଆସିଥିଲେ । ତାଙ୍କର କିଛି ଖବର ତ ମିଳିଲାନି—ବରଂ ନିଜ ଜାହାଜଟି ବି ଶେଷରେ ଡକାୟତମାନଙ୍କ ହାବୁଡ଼ରେ ପଡ଼ିଗଲା । ଜାହାଜର ନାଉରୀମାନଙ୍କୁ ହୁଏତ ଡକାୟତମାନେ ମାରି ସମୁଦ୍ରରେ ପକାଇ ଦେଇଛନ୍ତି । ଶିହରି ଉଠିଲେ ଲର୍ଡ । ଲୁହରେ ଆଖି ପୂରିଗଲା । କି ହଇରଣରେ ପଡ଼ି ନ ଗଲେ ସେମାନେ ! ବର୍ତ୍ତମାନ ଦେଶକୁ ଫେରିଯିବା ଛଡ଼ା ଆଉ କିଛି ଉପାୟ ନାହିଁ ।

ବାପାଙ୍କୁ ବି ଉଦ୍ଧାର କରାଯାଇ ପାରିଲାନି । ଏପରି କି ତାଙ୍କର କୌଣସି ଖବର ବି ମିଳିଲାନି । ମେରି ଓ ରବର୍ଟ କାନ୍ଦିବାକୁ ଲାଗିଲେ ।

ଶେଷରେ ଫେରିଯିବା ପାଇଁ ସ୍ଥିର ହେଲା । କିନ୍ତୁ ଜନ୍ ମ୍ୟାଙ୍ଗଲସ କହିଲା, ସେ ଦେଶକୁ ଫେରିଯିବନି—କ୍ୟାପଟେନ୍ ଗ୍ରାଣ୍ଟ୍‌ଙ୍କୁ ଖୋଜିବ । ଯେତେଦିନ ଯାଏ ତାଙ୍କ ସନ୍ଧାନ ନ ମିଳିଛି, ସେତେଦିନ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ସେ ଅଷ୍ଟ୍ରେଲିଆରେ ରହିବ ।

କିନ୍ତୁ ସେମାନେ ଫେରିବେ କିପରି ? ଝୁଫଲ୍ଡ ଉପସାଗରରୁ କୌଣସି ଜାହାଜ ଇଉରୋପକୁ ଯିବା ଆସିବା କରେ ନାହିଁ । ତେଣୁ ସେମାନଙ୍କୁ ମେଲ୍‌ବୋର୍ଣ୍ଣ କିମ୍ବା ସିଡ଼ନି ବନ୍ଦରକୁ ଯିବାକୁ ହେବ । ମେଲ୍‌ବୋର୍ଣ୍ଣ ବା ସିଡନି—କେହି ପାଖ ନୁହେଁ । ଝୁଫଲ୍ଡ ଉପସାଗରରୁ ସେଠାକୁ କୌଣସି ଯାତ୍ରୀଜାହାଜ ଯାଏ ନାହିଁ । କେତେବେଳେ କେମିତି ଗୋଟାଏ ଅଧେ ମାଲବାହୀ ଜାହାଜ ଯାଏ ।

ବହୁତ ଖୋଜାଖୋଜି କରିବା ପରେ 'ମ୍ୟାକୋୟାର' ନାମକ ଗୋଟିଏ ଜାହାଜ ମିଳିଲା—ନିଉଜିଲ୍ୟାଣ୍ଡର ଅକ୍‌ଲ୍ୟାଣ୍ଡ ବନ୍ଦରକୁ ଯିବ । ସେଠାରୁ ଇଉରୋପଗାମୀ ଜାହାଜ ନିଶ୍ଚୟ ମିଳିବ ।

ମ୍ୟାକୋୟାର ଜାହାଜର କ୍ୟାପଟେନ୍ ହେଉଛି ଉଇଲ୍‌ହାଲି । ଚେହେରା ଅତି କଦର୍ଯ୍ୟ । ଆଖି ଦୁଇଟା ଲାଲ ଲାଲ – ଚବିଶ ଘଣ୍ଟା ମଦ ନିଶାରେ ମଜ୍‌ଗୁଲ୍ ଥାଏ । ବ୍ୟବହାର ବି ଅତି କଦର୍ଯ୍ୟ ।

ସେ ସେମାନଙ୍କୁ ଦେଖି ଗର୍ଜି ଉଠିଲା, କଣ ଚାହଁ ?

ଆମେ ଅକ୍‌ଲ୍ୟାଣ୍ଡ ଯିବୁ ।

କେଇଜଣ ଅଛ ?

ଦୁଇଜଣ ସ୍ତ୍ରୀ ଲୋକଙ୍କୁ ମିଶାଇ ଆମେ ନଅ ଜଣ ।

ସାତ ଶହ ଲାଗିବ । ଫାଦ୍ଲନ୍‌ଏ ବି କମ୍ ହେବନି । ଯଦି ଯିବାପାଇଁ ଇଚ୍ଛା ଥାଏ ତ ଆସ, ନହେଲେ ଯାଅ । ଆଖିକୁ ଆହୁରି ଲାଲ ଲାଲ କରି ରୁକ୍ଷ ଭାବରେ କହିଲା ଉଇଲ୍‌ହାଲା ।

ବାଧ୍ୟ ହୋଇ ତା କଥାରେ ରାଜି ହେବାକୁ ପଡ଼ିଲା ।

ଆଗଭୁରା ଦିଅ କହି—କ୍ୟାପ୍‌ଟେନ୍ ରାକ୍ଷସ ପରି ହାତଟା ତାର ବଢ଼ାଇଦେଲା ।

ଲର୍ଡ଼୍ ଗ୍ଲେନାରଭ୍ୟାନ ତିନି ଶହ ତା ହାତକୁ ବଢ଼ାଇ ଦେଲେ ।

ଟଙ୍କା ଗଣୁ ଗଣୁ କ୍ୟାପ୍‌ଟେନ୍ କହିଲା—କାଲି ସକାଳୁ ଜାହାଜକୁ ଆସ—ଖରାବେଳେ ଜାହାଜ ଛାଡ଼ିବ—ତମେ ସବୁ ଆସ କି ନ ଆସ ।

ଜାହାଜରୁ ସେମାନେ ଓହ୍ଲାଇ ଆସିଲେ । ଭୌଗଳିକ ପ୍ୟାଗାନେଲ ନିଉଜିଲ୍ୟାଣ୍ଡର ଗୋଟିଏ ମାନଚିତ୍ର କିଣିଲା । ସେମାନେ ତା ଆରଦ୍ଧନ ଜିନିଷପତ୍ର ନେଇ ଜାହାଜରେ ଚଢ଼ିଲେ ।

ଠିକ୍ ହେଲା, ସାବଧାନରେ ଚଳିବାକୁ ହେବ । ସେମାନଙ୍କୁ ଯେଉଁଠାରେ ରହିବାକୁ କୁହାଗଲା, ସେଠାରେ ମଣିଷ ତ ଦୂରର କଥା ଘୁଷୁରି ବି ରହିପାରିବେ ନାହିଁ । କେତେଟା ଦିନ କୌଣସି ମତେ କଟାଇ ଦେଲେ ଯାଏ । ପ୍ରାୟ ଛ ଦିନ ଲାଗିବ । ହଜାର

ମାଇଲ୍ ରାସ୍ତା—ଉଇଲ୍ ହାଲି ଲୋକ ହିସାବରେ ମୋଟେ ଭଲ ନୁହେଁ । ଏକଜିଦିଆ, ଗୁଣ୍ଡା, ମୂର୍ଖ ଆଉ ମାତାଲ । ଡକାୟତ ନହେଲେ ରକ୍ଷା । ସବୁବେଳେ ସତର୍କ ରହିବା ଦରକାର । ଜାହାଜର ଲୋକଙ୍କ ଉପରେ ବିଶ୍ୱାସ କରିବା ମୋଟେ ଉଚିତ୍ ନୁହେଁ । କ୍ୟାପଟେନ ଯେମିତି ଧରଣର ଲୋକ, ତା ଲୋକ ଗୁଡ଼ାକ ବି ସେହିପରି । ସମସ୍ତେ ପକ୍କା ମଦୁଆ । ବଦ୍ ମିଜାଜୀ । ଭଲରେ ଭଲରେ ପହଞ୍ଚିଗଲେ ହେଲା ।

— ଦୁଇ —

ଜାହାଜ ଛାଡ଼ି ଦେବା ପରେ ଜଣା ପଡ଼ିଲା ଆଉ ଯାହା ହେଉ ନା କାହିଁକି ଉଇଲ୍‌ହାଲ ଜଣେ ଓସ୍ତାଦ ନାଉରୀ । ଏଇ ଅଞ୍ଚଳରେ ସମୁଦ୍ର ତାର ନଖ ଦର୍ପଣରେ । ଏ ଅଞ୍ଚଳର ସମୁଦ୍ର ଖୁବ୍ ଭୟାବହ । ସମୁଦ୍ର ତଳେ ତଳେ ରହିଛି ଅସଂଖ୍ୟ ପ୍ରବାଳ ପାହାଡ଼ । କେଉଁଠାରେ ଅଳ୍ପ ମୁଣ୍ଡ ଟେକିଛି ତ କେଉଁଠାରେ ପାଣିର ତଳେ । ସେଥିରେ ଧକ୍କା ଲାଗିବା ସଙ୍ଗେ ସଙ୍ଗେ ଜାହାଜର ତଳ ଫୁଟିଯିବ । ଆଉ ବୁଡ଼ି ମରିବାକୁ ବା କେତେ ସମୟ ଲାଗିବ ? କିନ୍ତୁ ଜାହାଜକୁ ମାତାଲ କ୍ୟାପଟେନ ବେଶ ଭଲ ଭାବରେ ଚଳାଇ ନେଇ ଯାଉଥିଲା ।

ଏଇପରି ଭାବରେ ଦିନେ ଦୁଇଦିନ ହୋଇ ଗୃରଦିନ କଟିଗଲା । ଏହା ଭିତରେ ବର୍ଷା ଝଡ଼ କେତେ ଆସିଲା, କେତେ ଗଲା ତାର ଠିକଣା ନାହିଁ । ଦୁଃଖ କଷ୍ଟର ଆଉ ସୀମା ରହିଲା ନାହିଁ । ବିଶେଷତଃ ସ୍ତ୍ରୀ ଲୋକଙ୍କର ଅବସ୍ଥା ତ ଶୋଚନୀୟ — ଏତେ କଷ୍ଟ ସେମାନେ ଜୀବନରେ ଆଉ କେବେ ପାଇ ନଥିଲେ ।

ପାଞ୍ଚ ଦିନ ଗଲା । ଛ ଦିନ ବି ଗଲା । ଅକଲ୍ୟାଣ୍ଡ ତ ଦୂରର କଥା, କୂଳ ମଧ୍ୟ ଦେଖାଗଲା ନାହିଁ । ସେମାନେ ଚିନ୍ତିତ ହୋଇ ଜିଲଲ୍‌ହାଲକୁ ପଚାରିଲେ, ଆଉ କେତେଦିନ ଲାଗିବ ? ଭୁଲ ବାଟରେ ଆସିନେ ତ ?

ଚିତ୍କାର କରି ଉଠିଲା କ୍ୟାପଟେନ—ନିଜ ନିଜ କଥା ଭାବ, ଖବରଦାର ! ମୋ କାମରେ ମୁଣ୍ଡ ଖେଳାଅ ନାହିଁ କହୁଚି । ଯାଅ, ଚୁପଚାପ୍ ବସ ।

ବିଧା ମାରି ଜଇଲ୍‌ହାଲର ନାକଦଣ୍ଡା ଫଟାଇ ଦେବାକୁ ଇଚ୍ଛା ହେଉଥିଲା । କିନ୍ତୁ ରାଗ ଗୁପିଲେ ସମସ୍ତେ । ତାକୁ ମାଡ ଦେଲେ ଆହୁରି ବିପଦ । ବାଟଘାଟ କିଛି ଜଣା ନାହିଁ । ପୁଣି ଏଇ ପ୍ରବାଳ ପାହାଡ଼ର ବାଟ ଖୁବ୍ ବିପଦ୍ ଜନକ ।

ସେଦିନ ସନ୍ଧ୍ୟାରେ ଆସିଲା ପ୍ରବଳ ଝଡ । ଆକାଶ କଳା ହୋଇଗଲା ମେଘରେ । ଘଡଘଡ ବିଜୁଳି ଚମକିଲା । ଘଡଘଡ଼ି ଶବ୍ଦରେ କାନ ଅତଡ଼ା ପଡ଼ିଲା । ତା ପରେ କି ତୋଫାନ ! ପାହାଡ଼ ପରି ଢେଉ ଆସି ଜାହାଜକୁ ନଚାଇବାକୁ ଲାଗିଲା । ଆଉ ବଞ୍ଚିବାର ଆଶା ନାହିଁ ।

ଏଣେ ଦୁଇଦିନ ହେଲା, ଖାଲି କ୍ୟାପଟେନ୍ ଜଇଲ୍‌ହାଲି ନୁହେଁ, ଜାହାଜର ନାଉରୀମାନେ ମଧ୍ୟ ମଦ ନିଶାରେ ଟଳମଳ ହଉଥାଆନ୍ତି । ଅସମ୍ଭାଳ ଅବସ୍ଥା । ଆଖି ଲାଲ ଲାଲ । ଟଳି ଟଳି ପଡ଼ିଯାଉଛନ୍ତି ସମସ୍ତେ । ତୋଫାନ ଦେଖି କ୍ୟାପଟେନର ବୋଧ-ହୁଏ ଚେତା ଆସିଲା । କେବିନ୍‌ରୁ ବାହାରି ଆସି ଗର୍ଜନ କରି

ଆଦେଶ ଦେବାକୁ ଲାଗିଲା ନାବିକମାନଙ୍କୁ । ଖାଲି ଝଡ଼ ନୁହେଁ, ବର୍ଷା ବି ହେଲା— ଯେପରି ଖଣ୍ଡ ପ୍ରଳୟ !

କିଛି ସମୟ ଯିବା ପରେ ହଠାତ୍ ଗୋଟାଏ ପ୍ରଚଣ୍ଡ ଧକ୍କାରେ ଜାହାଜଟା ଦୋହଲି ଦୋହଲି ରହିଗଲା । ଘୁରଆଢ଼େ ଅନ୍ଧାର -- ପ୍ରଳୟ ତୋଫାନ । ଜଣା ପଡ଼ିଲା, ଜାହାଜଟା ବୋଧହୁଏ ଗୋଟାଏ ପ୍ରବାଳ ପାହାଡ଼ କିମ୍ବା ଚାଲିଚଡ଼ାରେ ଅଟକି ଯାଇଛି ।

ସେମାନେ ସମସ୍ତେ ଥିଲେ ଜାହାଜର ତଳେ । ଖୋଜି ଦେଖିଲେ ଜାହାଜ ତଳଟା ଫୁଟିଯାଇଛି କି ନାହିଁ । ନା, ଫୁଟିନି ।

ଏଇ ସମୟରେ ବାହାରେ ଶୁଣାଗଲା କୋଳାହଳ । ତା' ପରେ ଦେଖାଗଲା କେତେଜଣ ମାତାଲ ନାଉରୀ ସିଡ଼ି ରେ ତଳକୁ ଓହ୍ଲାଇ ଆସୁଛନ୍ତି । ସେମାନଙ୍କ ରାକ୍ଷସ ଆକୃତି ମଦ ନିଶାରେ ଆହୁରି ଉଗ୍ର ହୋଇ ଉଠିଛି । ବୋଧହୁଏ ରାଗି ପାଇଛନ୍ତି -- ସେମାନଙ୍କୁ ମାରି ପକାଇବାକୁ ଆସୁଛନ୍ତି ।

ଜନ୍ ମ୍ୟାଙ୍ଗ୍‌ଲସ ହଠାତ୍ ରିଭଲଭର ବାହାର କରି ଗର୍ଜ୍ଜନ କରି ଉଠିଲା, ଆଉ ପାଦେ ଆଗେଇବାକୁ ଚେଷ୍ଟା କଲେ ସିଧା ଯମପୁର ପଠାଇଦେବ ।

ଏହା କହି ଦୁଇଥର ଅନ୍ୟ ଆଡ଼କୁ ଲକ୍ଷ୍ୟ କରି ରିଭଲଭର ଫୁଟାଇଲା ।

ଗୁଳି ଶବ୍ଦରେ ନାଉରୀମାନେ ଭୟ ପାଇ ପଳେଇଗଲେ । ତା ପରେ ସିଡ଼ି କବାଟ ବନ୍ଦ କରି ସେମାନେ ଚୁପ୍‌ଚାପ୍ ବସି ରହିଲେ । ବୁଝି ପାରିଲେ—ଏମାନେ ବି ଡ଼କାୟତ—ବିନା ଯୁଦ୍ଧରେ ଏମାନଙ୍କ ହାତରୁ ଖସିବାର ଉପାୟ ନାହିଁ ଆଉ ।

ଖୁବ୍ ଦୁଶ୍ଚିନ୍ତାରେ ରାତିଟି ବିତିଲା । ଭୋରର ଆଲୁଅ ଦେଖା ଯିବାରୁ ରବର୍ଟ—ଫ୍ୟାଗାନେଲ ସନ୍ତର୍ପଣରେ ଉପରକୁ ଉଠିଲେ । କିନ୍ତୁ ଆଶ୍ଚର୍ଯ୍ୟର କଥା; କେହି କୁଆଡ଼େ ନାହିଁ—ସବୁ ଶୂନଶାନ । ବୋଧହୁଏ କ୍ୟାପ୍‌ଟେନ ଆଉ ତା ଲୋକମାନେ ମଦ ନିଶାରେ ଢ଼ୁଳାଉଛନ୍ତି । କେବିନ୍ ପାଖକୁ ଆସି ସେମାନେ ଅବାକ ହେଲେ । କବାଟ ଖୋଲା—କ୍ୟାପଟେନ୍ ନାହିଁ । ଖାଲି କ୍ୟାପଟେନ ନୁହେଁ—ଦେଖାଗଲା କେହି ଜଣେ ସୁଦ୍ଧା ଜାହାଜରେ ନାହିଁ । ହଠାତ୍ ନଜରରେ ପଡ଼ିଲା—ନୌକାଟି ବି ନାହିଁ । ତା' ହେଲେ ସମସ୍ତେ ପଳାଇଛନ୍ତି । ଆଠ, ନଅ ମାଇଲ ଦୂରରେ ଦେଖାଯାଉଛି-କୂଳ—ବୋଧହୁଏ ସେଇଠିକି ଯାଇଛନ୍ତି ।

ଜାହାଜ ଅଟକି ରହିଛି ପ୍ରବାଳ ପାହାଡ଼ରେ—ଉତ୍ତାଳ ସମୁଦ୍ର—ଦୂରରେ କୂଳ—କିନ୍ତୁ କୂଳକୁ ଯିବାପାଇଁ ଗୋଟିଏ ସୁଦ୍ଧା ଡ଼ଙ୍ଗା ନାହିଁ ।

ଜୁଆର ସମୟରେ ନଙ୍ଗର ଉଠାଇ ସେମାନେ ଥରେ ଚେଷ୍ଟା କଲେ ଜାହାଜକୁ ଭସାଇବା ପାଇଁ । କିନ୍ତୁ କିଛି ଫଳ ହେଲାନି । ଜାହାଜ ହଲିଲାନି । ଜୋରରେ ଅଟକି ଯାଇଛି । ତା' ଆରଦିନ ଜୁଆର ସମୟରେ ଆଉ ଥରେ ଚେଷ୍ଟା କରାଗଲା ।

ଏଥର ବି ସେଇ ଅବସ୍ଥା । ଅଚଳ ହୋଇ ଠିଆ ହୋଇଛି ଜାହାଜ ।

ସେତେବେଳେ ସ୍ଥିର ହେଲ ଭେଳା କରି ଯିବା ଛଡ଼ା ଆଉ ଉପାୟ ନାହିଁ । କୂଳକୁ ଯିବାକୁ ହେବ; ତା' ପରେ ଚଳ ଚଳ ଅକଲ୍ୟାଣ । ଭେଳା ତିଆରି ଆରମ୍ଭ ହେଲ । ସମସ୍ତେ ମିଶି ମାସ୍ତୁଲ କାଟି, ତକ୍ତା ପକାଇ, ଦଉଡ଼ି ଦେଇ ବାନ୍ଧି ବସ୍ଠ ଆକାରର ଭେଳା ତିଆରି କଲେ । ସମୁଦ୍ର ପାଣିରୁ ଉଚ୍ଚ କରିବା ପାଇଁ ତଳେ କେତେଟା ଖାଲି ଡ୍ରମ ବାନ୍ଧି ଦିଆଗଲ । କିଛି ଖାଇବା ଜିନିଷ ଓ ସେମାନେ ଗୁଡ଼ ଯାଇଥିବା କିଛି ଗୋଳାଗୁଳି ସଙ୍ଗରେ ନେଲେ ।

ତା' ପରେ ଭେଳା ଭସାଇ କୂଳ ଆଡ଼କୁ ସେମାନେ ଚଳିଲେ ।

—ତିନି—

ଅଳ୍ପ ଦୂରରେ ନିଉଜିଲାଣ୍ଡର ଉପକୂଳ ଦେଖାଯାଉଛି । ଅଜଣା ସ୍ଥାନ । ସହର ବା ବନ୍ଦର କେତେ ଦୂରରେ କିଏ ଜାଣେ । ହୁଏତ କୂଳରେ ଥିବ ନିର୍ଜନ ବଣ, କିମ୍ବା ଆଦିବାସୀମାନଙ୍କ ହାବୁଡ଼ରେ ପଡ଼ିଯାଇ ପାରନ୍ତି ସେମାନେ ।

ଭୌଗୋଳିକ ପ୍ୟାଗାନେଲ୍‌ର ଚିନ୍ତିତ ମୁହଁ ଦେଖି ଜନ୍‌ ମ୍ୟାଙ୍ଗ୍‌ଲସ ପଚାରିଲେ, ତୁମେ ଏତେ ଚିନ୍ତିତ କାହିଁକି ?

ଚିନ୍ତା କଣ ଇଚ୍ଛା କରି କରାଯାଏ ? ନିଉଜିଲ୍ୟାଣ୍ଡରେ ପାଦ ଦେଲେ ଆଉ କେହି ଜୀବନରେ ଫେରନ୍ତି ନାହିଁ ଶୁଣିଛି ।

କାହିଁକି ?

ପ୍ୟାଗାନେଲ କହିଲେ, ଏ ଦେଶର ଇତିହାସ ମୁଁ ଜାଣେ, ତେଣୁ ଏ କଥା କହୁଛି ।

କି ଇତିହାସ ଜାଣିଛ କହିଲ ? ମୁଲଗଡ ପଚାରିଲା ।

ଏଇଟା ହେଲା ନରମାଂସାଶୀମାନଙ୍କ ଦେଶ ।

ନରମାଂସାଶୀ ? ଚମକି ଉଠିଲେ ସମସ୍ତେ ।

ହଁ ।

ଏହା କହି ସେ ନିଉଜିଲାଣ୍ଡର ଇତିହାସ କହିବାକୁ ଲାଗିଲା ।

ନିଉଜିଲାଣ୍ଡର ଜଙ୍ଗଲୀ ଆଦିବାସୀମାନଙ୍କ ନାମ ମାଓରି । ସେମାନଙ୍କ ପରି ହିଂସ୍ର ପ୍ରକୃତିର ମଣିଷ ପୃଥିବୀରେ ଆଉ ନାହାନ୍ତି । ଯଦିଓ ଇଂରେଜମାନେ ଏ ଦେଶକୁ ଅଧିକାର କରିଛନ୍ତି ତଥାପି ସେମାନେ ଏହି ଆଦିବାସୀମାନଙ୍କୁ ଶାସନ କରିବାକୁ ଅସ୍ତବ୍ୟସ୍ତ ହୋଇଯାଉଛନ୍ତି । ସମଗ୍ର ଦେଶକୁ ତ ଦଖଲ କରିପାରି ନାହାନ୍ତି, ଯେଉଁ ଟିକିଏ ସହର ବନ୍ଦର ସେମାନଙ୍କ ହାତରେ ଅଛି, ତାକୁ ବି ରକ୍ଷା କରିବା କଷ୍ଟକର ହେଲାଣି । ଯୁଦ୍ଧ ଅନବରତ ଲାଗି ରହିଛି । ଏଠା ଲୋକେ ନିପୁଣ ଯୋଦ୍ଧା ଓ ଖୁବ୍ ଦୁଃସାହସୀ । ଇଉରୋପୀୟ-ମାନଙ୍କ ଉପରେ ସେମାନଙ୍କର ଭୀଷଣ ରାଗ, ବିଶେଷତଃ ଇଂରେଜମାନଙ୍କ ଉପରେ ।

କଣ କହୁଚ ? ଉଇଲ୍‌ସନ ଆତଙ୍କିତ ହୋଇ ପଚାରିଲା ।

ହଁ ; ଭୌଗଳିକ କହିଲା । ସେଇଥିପାଇଁ ତ କହୁଚି ଏ ଦେଶ ଭିତର ଦେଇ ଯିବା ମାନେ ଯମପୁରୀ ଦେଇ ଯିବା । ଆଚ୍ଛା

ଏ ଭେଲାଟିକୁ ସମୁଦ୍ରବାଟରେ ଅକ୍ଲାଣ୍ଡ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ନେଇ ହେବନ ? ତା' ହେଲେ ମୋଟେ କୂଳରେ ଓହ୍ଲାଇବାକୁ ପଡ଼ନ୍ତା ନାହିଁ ।

ଜନ ମ୍ୟାଙ୍ଗ୍ଲସ କହିଲ, ଅସମ୍ଭବ । ଏଇ ଦଦରା ଭେଲା ସମୁଦ୍ରର ଧକ୍କା ମୋଟେ ସହି ପାରିବ ନାହିଁ ।

ମାଓରିମାନେ ମଣିଷ ମାଂସ ଖାଆନ୍ତି । ଫ୍ୟାଗାନେଲ ଆଉ ଥରେ କହିଲ ।

ମଣିଷ ମାଂସ ଖାଆନ୍ତି ?

ହଁ । ଯୁଦ୍ଧ ବନ୍ଦୀମାନଙ୍କୁ ଏମାନେ ଖାଆନ୍ତି । ଏମାନଙ୍କର ଅନ୍ଧବିଶ୍ୱାସ, ସେମାନଙ୍କୁ ଖାଇଲେ ବନ୍ଦୀମାନଙ୍କ ବଳ, ବୀର୍ଯ୍ୟ, ସାହସ ସବୁ କିଛି ନିଜ ଦେହ ଭିତରକୁ ଆସିଯାଏ । ଯୁଦ୍ଧରେ ମରିଯାଇଥିବା ଲୋକମାନଙ୍କୁ ଆଗେ କବର ଦେଉଥିଲେ, କିନ୍ତୁ ଏବେ ସେମାନଙ୍କୁ ଖାଉଛନ୍ତି ! ସେମାନଙ୍କ ମତରେ ମଣିଷ ମାଂସ ପରି ସୁସ୍ୱାଦୁ ଖାଦ୍ୟ ଆଉ କିଛି ନାହିଁ ।

ସେମାନେ ପରା ଖ୍ରୀଷ୍ଟିୟାନ ? ଲେଡ଼ି ହେଲେନା ପ୍ରଶ୍ନ କଲେ ।

ନା, ଅଳ୍ପ ଲୋକ ଖ୍ରୀଷ୍ଟିୟାନ । ଖ୍ରୀଷ୍ଟଧର୍ମ ପ୍ରଚାର କରିବାକୁ ଯାଇ କେତେ ମିଶନାରି ଯେ ପ୍ରାଣ ଦେଇଛନ୍ତି ତାର ଇୟତ୍ତା ନାହିଁ। ଗତ ବର୍ଷ ଓୟାକନର ବୋଲି ଜଣେ ମିଶନାରିଙ୍କୁ ଏଇ ଜଙ୍ଗଲିମାନେ ଅତି ନୃଶଂସ ଭାବରେ ମାରି ପକାଇଥିଲେ । ମାଓରି ସ୍ତ୍ରୀଲୋକମାନେ

ତାଙ୍କ ଆଖି ଉପାଡ ପକାଇଥିଲେ—ରକ୍ତ ଢ଼କ ଢ଼କ କରି ପିଇ ଦେଇଥିଲେ--ମୁଣ୍ଡର ଦନ୍ତ ଗୁଞ୍ଜି ଗୁଞ୍ଜି ଖାଇଥିଲେ । ଶେଷରେ ପୁରୁଷମାନେ ତାଙ୍କ ମାଂସ ଆନନ୍ଦରେ ଖାଇଥିଲେ ।

କି ବର୍ବର ଜଘନ୍ୟ ଲୋକ ଗୁଡାକ ! ଧନ୍ୟ ଏମାନଙ୍କ ଧର୍ମ ଓ ସଂସ୍କାର ! ଘୃଣାରେ ଲର୍ଡ଼ଙ୍କ ନାକ ମୁହଁ କୁଞ୍ଚିତ ହୋଇଗଲା ।

ଖାଲି ଧର୍ମ ନୁହେଁ– ମଣିଷ ମାଂସ ଖିଆ ବୋଧହୁଏ ପ୍ରଥମେ ଆରମ୍ଭ ହୁଏ କ୍ଷୁଧାରୁ । ପ୍ରଚଣ୍ଡ କ୍ଷୁଧା ଯୋଗୁଁ ଜଙ୍ଗଲୀମାନେ ଏଇ ପ୍ରବୃତ୍ତିର ଆସକ୍ତ ହୁଅନ୍ତି । କିନ୍ତୁ ମନେ କରିବେ ନାହିଁ; ଆଜି ଯେଉଁମାନେ ସଭ୍ୟ ବୋଲି ବୋଲାଉଚନ୍ତି, ସେମାନଙ୍କ ପୂର୍ବ ପୁରୁଷମାନଙ୍କର ଏଇ ମଣିଷ ମାଂସ ଖିଆ ଅଭ୍ୟାସ ଥିଲା । ଏପରି କି ଆପଣଙ୍କ ସ୍କଚ୍ ଜାତିରେ ଏହା ଚଳୁଥିବାର ପ୍ରମାଣ ମିଳିଛି । ଇଂରେଜମାନଙ୍କ ମଧ୍ୟରେ, ବେଶୀ ଦିନର କଥା ନୁହେଁ— ଏଲିଜାବେଥ୍‌ଙ୍କ ରାଜତ୍ୱ କାଳରେ, ସେକ୍ସପିଅର ଯେତେବେଳେ ସାଇଲକ୍ ଚରିତ୍ର ଲେଖିବାରେ ବ୍ୟସ୍ତ, ସେ ସମୟରେ ସନିବିନ୍ ନାମକ ଜଣେ ଦସ୍ୟୁ ମଣିଷ ମାଂସ ଖାଇବା ଅପରାଧରେ ଧରା ହୋଇଥିଲା । କହନ୍ତୁ ତ, ଏହା କଣ ଧର୍ମ ନା ସଂସ୍କାର ପାଇଁ ? ନା, ଖାଲି କ୍ଷୁଧା !

କ୍ଷୁଧା ? ଜନ୍ ମ୍ୟାଙ୍ଗ୍‌ଲସ ବିସ୍ମିତ ହୋଇ ପଚାରିଲା ।

ହଁ, ସେଇଆ । ତା ଛଡ଼ା ମାଉରୀମାନେ ପୂର୍ବାପୂର ନରମିଷ ନୁହନ୍ତି—ସୁତରାଂ......

କାହିଁକି; ସେମାନେ ଅନ୍ୟ ଜନ୍ତୁ ମାଂସ ତ ଖାଇ ପାରନ୍ତେ ? ମେଘା କହିଲା ।

ଅନ୍ୟ ଜନ୍ତୁ କାହାନ୍ତି ? ଗୋରୁ ମେଣ୍ଢା ପ୍ରଭୃତି ଜନ୍ତୁ ଏ ଦେଶରେ ପ୍ରାପ୍ତ ନାହାନ୍ତି କହିଲେ ଚଳେ । ସୁତରାଂ ସେମାନେ ଖୁବ୍ ଆନନ୍ଦରେ ମଣିଷ ମାଂସ ଖାଆନ୍ତି । ଥରେ ଜଣେ ମିଶନାରି ଜଣେ ମାଉରି ସର୍ଦ୍ଦାରକୁ ଏକଥା ପଚାରିବାରୁ ସେ ଉତ୍ତର ଦେଇଥିଲା—ମଣିଷ ମଣିଷ ମାଂସ ଖାଇଲେ ଖରାପ କଣ ? ମାଛମାନେ ମାଛ ଖାଆନ୍ତି, କୁକୁର ମଣିଷ ଖାଏ, ମଣିଷ କୁକୁର ଖାଏ । ସେମାନଙ୍କ ଗୋଟିଏ ଧର୍ମ ଶାସ୍ତ୍ରରେ କୁଆଡ଼େ ଅଛି—ଜଣେ ଦେବତା ଆଉ ଜଣେ ଦେବତାକୁ ଖାଇଥିଲା । ତେଣୁ ସେମାନେ ମଣିଷ ମାଂସ ଖାଇବେ । ସେଥିରେ ଆଶ୍ଚର୍ଯ୍ୟ ହେବାର କଣ ଅଛି ? ଖାଲି ଯେ ସେମାନେ ଯୁଦ୍ଧବନ୍ଦୀମାନଙ୍କୁ ଖାଆନ୍ତି ତା ନୁହେଁ—ନିଜ ଆତ୍ମୀୟ ସ୍ୱଜନ ମଲେ ସେମାନେ ତାକୁ ଖାଇ ଦିଅନ୍ତି । ସେମାନଙ୍କର କୌଣସି ରଜା ବା ସର୍ଦ୍ଦାର ମରିଗଲେ ତାର ସ୍ତ୍ରୀକୁ ସହମରଣ ଯିବାକୁ ପଡ଼େ । ଚାକର ବାକରଙ୍କର ମଧ୍ୟ ସେଇ ଅବସ୍ଥା । କାରଣ ସେମାନଙ୍କର ବିଶ୍ୱାସ ପର କାଳରେ କିଏ ଆଉ ସେବା କରିବ ? ବର୍ତ୍ତମାନ ସେମାନେ ନୂଆ ପ୍ରକାରର ମାଂସ ଖାଇଛନ୍ତି—ଧଳା ଚମଡ଼ା ଥିବା ଲୋକଙ୍କ ମାଂସ । ହୁଏତ ଏଇ ଧଳା ଚମଡ଼ା ମାଂସ ସେମାନଙ୍କୁ ଖୁବ୍ ମିଠା ଲାଗୁଛି ।

ସେମାନେ କଣ କଞ୍ଚା ମାଂସ ଖାଆନ୍ତି ?

କିଛି ଠିକ୍ ଠିକଣା ନାହିଁ । କେତେବେଳେ କଞ୍ଚା ମାଂସ ଅବଶ୍ୟ ଖାଆନ୍ତି, କିନ୍ତୁ ଅନେକ ସମୟରେ ସିଦ୍ଧ କରି ଖାଆନ୍ତି । ସେମାନେ କୁଆଡ଼େ ଭଲ ସିଦ୍ଧ ପାରନ୍ତି ।

ଏହା ଶୁଣି ପ୍ରତ୍ୟେକଙ୍କର ଯେ କି ଅବସ୍ଥା ହେଲା ତାହା ଭାଷାରେ ଅବର୍ଣ୍ଣନୀୟ । ସ୍ତ୍ରୀ ଲୋକମାନେ କାନ୍ଦି ପକାଇଲେ । ବର୍ତ୍ତମାନ ଦୁଇଟି ବାଟ ହୁଏତ ସମୁଦ୍ରରେ ବୁଡି ମର—ନହେଲେ କୂଳକୁ ଯାଇ ଜଙ୍ଗଲୀମାନଙ୍କ ହାତରେ ପଡ଼ । ଏହାଛଡ଼ା ଆଉ କୌଣସି ବାଟ ନାହିଁ । ଏହା ଠାରୁ ଆହୁରି ବିପଦର ସମ୍ଭାବନା ଥିଲେ ବି ସେମାନଙ୍କୁ ନିଶ୍ଚୟ କୂଳରେ ଓହ୍ଲାଇବାକୁ ହୋଇଥାନ୍ତା । ଦେଖାଯାଉ, ଭାଗ୍ୟରେ କିଣ ଅଛି ।

ଭେଲା ତ, ଡଙ୍ଗା ନୁହେଁ ଯେ ଶୀଘ୍ର ଶୀଘ୍ର ଚାଲିବ—ଭେଲା ଧୀରେ ଧୀରେ ଭାସି ଭାସି ଚାଲିଲା । ପ୍ରାୟ ଚାରିଘଣ୍ଟା ପରେ କୂଳରେ ପହଞ୍ଚିଲା । କୂଳଠାରୁ ଅଳ୍ପ ଦୂରରେ, ପାଣି ଉପରେ କଳା ହୋଇ କିଣ ଗୋଟାଏ ଭାସୁଥିବାର ଦେଖାଗଲା । ପ୍ରଥମେ ମନେ ହେଲା ତିମିମାଛ । କିନ୍ତୁ ଦୂରବୀକ୍ଷଣ ଯନ୍ତ୍ର ଦେଇ ଦେଖିବାରୁ ଜଣା ପଡିଲା ଆଉ କିଛି ନୁହେଁ, ଗୋଟାଏ ଡଙ୍ଗା ଓଲଟି ପଡ଼ିଛି । ପାଖକୁ ଆସିବାରୁ ଜଣାଗଲା ତାହା ମାକୋୟାରୀ ଜାହାଜର ସେଇ ଡଙ୍ଗା । ବୁଝିବାକୁ ବାକି ରହିଲାନି ଯେ, ଦୁର୍ଯୋଗ ରାତିରେ, ଅସମ୍ଭାଳ ସମୁଦ୍ରରେ ପଳାଇଯାଇ ସେଇ ବଦ୍‌ମାସ କ୍ୟାପଟେନ୍ ଉଇଲ୍‌ହାଲ ଓ ତାର ଲୋକେ ପ୍ରବାଳ ପାହାଡ଼ରେ ଧକ୍‌କା ଖାଇ ସଲିଳ ସମାଧି ଲାଭ କରିଛନ୍ତି । ଦୁଷ୍ଟ ଓ ଦୁଷ୍ଟବୁଦ୍ଧିର ପ୍ରାୟଶ୍ଚିତ ହୋଇ ଯାଇଛି । ପାଣି କମ୍ ଥିବାରୁ କୂଳରୁ ଅଳ୍ପ ଦୂରରେ

ଭେଳା ରନ୍ଧାଗଲା । ସମସ୍ତେ ଓହ୍ଲାଇଲେ । ତା ପରେ ସ୍ତ୍ରୀ ଲୋକଙ୍କୁ କାନ୍ଧରେ ବୋହି କୂଳରେ ପହଞ୍ଚାଇ ଦିଆଗଲା । ଗୋଟିଏ ଗୋଟିଏ ଜିନିଷ ପତ୍ର ସବୁ ଓହ୍ଲାଗଲା ।

—ଛଅ—

ମେଙ୍ଗଲଙ୍କ ହିସାବ କରି କହିଲେ, ଆମେ ବୋଧହୁଏ ଅକଲ୍ୟାଣ୍ଡରୁ ୭୦ । ୮୦ ମାଇଲ୍ ଦୂରରେ ଅଛୁ । ଲର୍ଡ଼ ଗ୍ଲେନାରଭ୍ୟାନ କହିଲେ, ଜଙ୍ଗଲ ଦେଇ ନ ଯାଇ କୂଳେ କୂଳେ ଚାଲି ଯିବା ।

କିନ୍ତୁ ତାହା ସମ୍ଭବ ହେଲା ନାହିଁ । ଏଗାରଟା ସମୟରେ ପୁଣି ଆକାଶ ଘୋଡ଼ାଇ ଆସିଲା ମେଘ—ଆଉ ହୁ ହୁ କରି ମାଡ଼ି ଆସିଲା ଝଡ଼ ତୋଫାନ । ଝଡ଼ ସଙ୍ଗରେ ମୁଷଳ ଧାରରେ ବର୍ଷା । ବାଧ୍ୟ ହୋଇ ସେମାନଙ୍କୁ ଗୋଟାଏ ପାହାଡ଼ ଗୁହାରେ ଆଶ୍ରୟ ନେବାକୁ ପଡ଼ିଲା । ବର୍ଷା ଶୀଘ୍ର ଛାଡ଼ିଯିବ ବୋଲି ମନେ ହେଲାନି । ସୁତରାଂ ଆଜି ଦିନଟି ମାଟି ହେଲା—ରାତିରେ ଚାଲିବା ସମ୍ଭବ ନୁହେଁ, ନିରାପଦ ବି ନୁହେଁ । ଅର୍ଥାତ୍ କାଲି ସକାଳ ଆଗରୁ ଯାତ୍ରା ଆରମ୍ଭ ହେବା ସମ୍ଭବ ନୁହେଁ । ସୁତରାଂ ପୃଝାସ ଅଲ୍‌ବିନେଟ୍ ଖାଇବା ପିଇବାର ବନ୍ଦୋବସ୍ତ କରିବାରେ ଲାଗିଗଲା । ବିଛଣାପତ୍ର ବିଛାଇ ରାତିଟା କଟାଇବାର ଚେଷ୍ଟା ଚାଲିଲା ।

ଭବିଷ୍ୟତ ସମ୍ବନ୍ଧରେ ବି ଆଲୋଚନା ହେବାକୁ ଲାଗିଲା ।

ଭୌଗଳିକ ଫ୍ୟାଗାନେଲ ସର୍ବଜ୍ଞ । ଏହି ସ୍ଥାନର ଇତିହାସ ତାର ମୁଖସ୍ଥ । ତା' ଠାରୁ ଜଣାଗଲା, ୧୬୪୨ ଖ୍ରୀଷ୍ଟାବ୍ଦ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ନିଉଜିଲାଣ୍ଡବାସୀମାନେ ଥିଲେ ସ୍ୱାଧୀନ । କୌଣସି ଇଉରୋପୀୟ ଶକ୍ତି ଏଠାରେ ଆସି ସେତେବେଳେ ଉପନିବେଶ ସ୍ଥାପନ କରିବାର ସ୍ୱପ୍ନ ଦେଖିନ । ତା' ପରେ ଆସିଲେ ଇଂରେଜମାନେ । ମିଶନାରୀମାନେ ଅବଶ୍ୟ ପୂର୍ବରୁ ଆସିଥିଲେ । ସେମାନଙ୍କ ସାହାଯ୍ୟରେ ଇଂରେଜମାନେ ଏ ଦେଶର ଅନେକ ସର୍ଦ୍ଦାରଙ୍କୁ ନିମନ୍ତ୍ରଣ କରି ପ୍ରସ୍ତାବ ଦେଲେ ବଶ୍ୟତା ସ୍ୱୀକାର କରିଯିବା ପାଇଁ । ସେମାନେ ଯଦି ମହାରାଣୀ ଭିକ୍ଟୋରିଆଙ୍କ ପ୍ରଜା ହୁଅନ୍ତି, ତା ହେଲେ ମହାରାଣୀ ସେମାନଙ୍କର ରକ୍ଷଣାବେକ୍ଷଣର ଭାର ଆନନ୍ଦର ସହିତ ଗ୍ରହଣ କରିବେ ଏବଂ ଏଥିପାଇଁ ସେ ଗୋଟିଏ ଜାହାଜ, ସୈନ୍ୟ ଓ ଗୁଳି ଗୁଳା ପ୍ରଭୃତି ପଠାଇଛନ୍ତି । ଏ ପ୍ରସ୍ତାବରେ ଦାସତ୍ୱର ଇଙ୍ଗିତ ପାଇ ପ୍ରଥମେ କେହି ରାଜି ହେଲେ ନାହିଁ । କିନ୍ତୁ ଲାଞ୍ଚ ଓ ଉପହାର ପ୍ରଲୋଭନରେ ପଡ଼ି ଅଳ୍ପ କେତେଜଣ ସର୍ଦ୍ଦାର ବଶତା ସ୍ୱୀକାର କରିଗଲେ ।

ସେଇଠୁ ଆରମ୍ଭ ହେଲା ଲଢ଼େଇ । ଜଙ୍ଗଲୀ ଲୋକଙ୍କ ମଧ୍ୟରୁ ଅନେକ ବ୍ୟସ୍ତ ରହିଲେ ସ୍ୱାଧୀନତା ଲଢ଼େଇରେ । ଇଂରେଜମାନେ ଉତ୍ତର ଅଞ୍ଚଳରୁ କିଛି ଅଂଶ ଦଖଲ କରି ଶାସନ ଆରମ୍ଭ କଲେ—ଆଉ ସେଠାରୁ ଦକ୍ଷିଣ ଆଡ଼କୁ ସୈନ୍ୟ ପଠାଇ ମଝିରେ ମଝିରେ ଲଢ଼େଇ କରିବାକୁ ଲାଗିଲେ ।

କିନ୍ତୁ ଲଢ଼େଇରେ ସେମାନେ ବଡ଼ ଧରଣର କୃତୀପଣ ହାସଲ କରି ପାରିଲେ ନାହିଁ । ଆଦିବାସୀମାନେ ନିପୁଣ ଯୋଦ୍ଧା—

ଲମ୍ବାରେ ପ୍ରାୟ ଛ ଫୁଟ, ସାଢ଼େ ଛଅ ଫୁଟ—ସେହିପରି ବଳିଷ୍ଠ ଓ ଶକ୍ତିଶାଳୀ । ସେମାନଙ୍କ ସଙ୍ଗେ ଲଢ଼େଇ କରି ଜିଣିବା ସହଜ କଥା ନୁହେଁ । ପୁଣି ବିଦ୍ରୋହୀମାନଙ୍କ ନେତା ହେଉଛି ଇଇଲିୟମ ଟମ୍ସନ ନାମକ ଜଣେ ଚତୁର ଓ କ୍ଷମତାଶାଳୀ ବ୍ୟକ୍ତି ।

ପୋଟାଟାର୍ଡ ବୋଲି ଜଣେ ରାଜା ଥିଲେ । ତାଙ୍କର ସୁଯୋଗ୍ୟ ଓ ବିଚକ୍ଷଣ ମନ୍ତ୍ରୀ ଥିଲି ଏହି ଉଇଲିୟମ ଟମ୍ସନ । ଜଙ୍ଗଲୀ ଖ୍ରୀଷ୍ଟିୟାନ । ତା ନେତୃତ୍ୱରେ ପ୍ରାୟ ୭୫ ହଜାର ଜଙ୍ଗଲୀଙ୍କ ମଧ୍ୟରୁ ତିରିଶ ହଜାର ସୁନିପୁଣ ଯୋଦ୍ଧା ଇଂରେଜ ସରକାରଙ୍କୁ ବ୍ୟତିବ୍ୟସ୍ତ କରି ପକାଇଲେ ।

ବିଦ୍ରୋହୀ ମାଉରୀମାନେ ଟାରନାଟି ନାମକ ପାର୍ବତ୍ୟ ଅଞ୍ଚଳରେ ମଜ୍‌ଭୁତ୍ ଦୁର୍ଗ କରି ରହିଛନ୍ତି । ଏହି ଅଞ୍ଚଳ ପାର୍ବତ୍ୟ ସଂକୁଳ—ଘନ ଅରଣ୍ୟପୂର୍ଣ୍ଣ । ଲଢେଇ ହୁଏ ସ୍ଥାନେ ସ୍ଥାନେ । ସବୁଠାରୁ ଦୁଃଖର କଥା ଯେ ଆମେ ଏହି ଟାରନାଟି ଅଞ୍ଚଳରେ ଓହ୍ଲାଇଛେ ।

ତା ହେଲେ ଉପାୟ ? ମୁଲରାଜ ପଚାରିଲି ।

ଉପାୟ ଭଗବାନଙ୍କ ହାତରେ । ଭାଗ୍ୟ ଭଲ ଥିଲେ ବିଦ୍ରୋହୀମାନଙ୍କୁ ଏଡ଼ାଇ ଯାଇ ହେବ ।

ଏପରି ଭାବରେ ଆମକୁ ଯିବାକୁ ହେବ, ଯେପରି ଶୀଘ୍ର ଇଂରେଜ ସୈନଙ୍କ ନିକଟରେ ପହଞ୍ଚି ପାରିବା ।

ସେ ଆଶା ପ୍ରାପ୍ତ ନାହିଁ । କାରଣ ଏ ଅଞ୍ଚଳକୁ ଇଂରେଜ ସୈନ୍ୟମାନେ ଆସିବାକୁ ସାହସ କରନ୍ତି ନାହିଁ । ଅକ୍ଲ୍ୟାଣ୍ଡ ଆଖପାଖରେ ହୁଏତ ସେମାନଙ୍କ ଦେଖା ମିଳିପାରେ । ତାହା ଆଗରୁ ନୁହେଁ । ପ୍ୟାଗାନେଲ କହିଲ ।

ତା' ହେଲେ ଆମେ ଉତ୍ତର ଦିଗରେ ସମୁଦ୍ର କୂଳେ କୂଳେ ଆଗେଇବା — ଲର୍ଡ କହିଲେ ।

ସେଇୟା ତ କରିବାକୁ ହେବ । କିନ୍ତୁ ସବୁବେଳେ ସମୁଦ୍ର କୂଳ ଧରି ଯିବା ହୁଏତ ସମ୍ଭବ ହେବନି । କାରଣ ହେଲ, ଛୋଟ ଛୋଟ ଅସଂଖ୍ୟ ପର୍ବତରେ ସମୁଦ୍ର କୂଳ ଅଗମ୍ୟ ହୋଇ ରହିଛି । ସେଇ ସବୁ ସ୍ଥାନରେ ବଣ ମଧ୍ୟ ଦେଇ ଯିବା ଛଡ଼ା ଅନ୍ୟ ଉପାୟ ନାହିଁ । ଶେଷରେ ଠିକ୍ ହେଲ ଦୈନିକ ଦଶମାଇଲ କରି ଚାଲି ଆଠ, ନଅ ଦିନରେ ଅକ୍ଲ୍ୟାଣ୍ଡରେ ପହଞ୍ଚିବାକୁ ହେବ ।

ରାତି ଅଧରେ ବର୍ଷା ବନ୍ଦ ହୋଇଗଲ ।

ସକାଳେ ଉଠି ସେମାନେ ଚାଲିବାକୁ ଆରମ୍ଭ କଲେ । ଜନ୍ ମ୍ୟାଙ୍ଗଲ୍ସ ଓ ଭୌଗଳିକ ଆଗେ ଆଗେ— ମଝିରେ ସ୍ତ୍ରୀ ଲୋକମାନେ ଓ ଶେଷରେ ମେଜର ।

ବାଲିରେ ଯେତେ ସମସ୍ତ ଚାଲିଲେ, ମନ୍ଦ ନୁହେଁ । କିନ୍ତୁ ବଣରେ ପହଞ୍ଚିବା ମାତ୍ରେ କଷ୍ଟର ସୀମା ରହିଲ ନାହିଁ । କେଉଁଠାରେ ଅବଶ୍ୟ କୌଣସି ମଣିଷର ଚଳ ପ୍ରଚଳ ହେବାର ଚିହ୍ନ ମିଳିଲ ନାହିଁ । କିନ୍ତୁ ଯେ କୌଣସି ମୁହୂର୍ତ୍ତରେ ସଶସ୍ତ୍ର ମାଓରୀ ବାହାରି ଆସିବେ — ଏଇ ଭୟରେ ସମସ୍ତେ ସନ୍ତ୍ରସ୍ତ ହୋଇ

ଚାଲିବାକୁ ଲାଗିଲେ । ପ୍ରାୟ ପ୍ରତ୍ୟେକଙ୍କ ହାତରେ ରିଭଲଭର । କେଉଁଠି ଝେହ୍ ଝାସ୍ ଘେ ହେଲେ ଚମକି ଉଠନ୍ତି ସେମାନେ ଠିଆ ହୁଅନ୍ତି—କାନପାତି ଶୁଣନ୍ତି—ପୁଣି ଚାଲନ୍ତି । ଚଲା ବାଟ ଛାଡ଼ି ଦୁର୍ଗମ ବାଟ ଧରିଲେ ଆହୁରି କଷ୍ଟ । ଏଇ ଜଙ୍ଗଲରେ ସୂର୍ଯ୍ୟକିରଣ ପଡ଼େ ନାହିଁ । କଣ୍ଟା ବାଜି ଦେହ ଲହୁଲୁହାଣ ହେଲା । ତେବେ ବି ଚାଲିବାକୁ ହେବ—ଅଟକିଲେ ଚଳିବ ନାହିଁ ।

କେତେବେଳେ ବାଲିମୟ ସମୁଦ୍ର କୂଳ, କେତେବେଳେ ରୁକ୍ଷ ପାହାଡ଼ି ବାଟ—କେତେବେଳେ ଗହନ ବଣ—କେତେ-ବେଳେ ବିରାଟ ଫୁଲରେ ଭରା ବୁଦୁବୁଦୁକିଆ ଜଙ୍ଗଲ । କେତେ ଫୁଲ ଫଳ—କେତେ ଅଜଣା ଗଛ ପତ୍ର—କେତେ ଅଦ୍ଭୁତ ପକ୍ଷୀ ।

ବାଟରେ ଥରେ କେତେ ଗୁଡ଼ାଏ ସାମୁଦ୍ରିକ ଶଙ୍ଖୁଡ଼ି ମାଛ ଧରି ଭଜା କରି ଖାଇଲେ ସେମାନେ । ଝରଣାରୁ ପାଣି ପିଇଲେ ।

ପୁଣି ଚାଲିବାକୁ ଲାଗିଲେ ।

ରାତି ହେଲେ କୌଣସି ଗୋଟାଏ ସ୍ଥାନ ବାଛି ନେଇ କେତେଜଣ ପହରା ଦିଅନ୍ତି—ଅନ୍ୟମାନେ ଶୁଅନ୍ତି । ପୁଣି ସକାଳ ହେଲେ ଚାଲିବା ଆରମ୍ଭ ହୁଏ ।

ଏହିପରି ଦିନ ପରେ ଦିନ ବିତିବାକୁ ଲାଗିଲା ।

ଗୋଟାଏ ଦୁଇଟା ସ୍ଥାନରେ ମାଟି ଭାରି ଗରମ ମନେ ହେଲା । କୌଣସି କୌଣସି ସ୍ଥାନରେ ଉଷ୍ଣ ପ୍ରସ୍ରବଣ ବାହାରୁଛି । ଟକମକ ଫୁଟନ୍ତା ପାଣି ବାହାରୁଛି ମାଟିତଳୁ । ଆଉ କି ବିକଟ ସେଇ

ଗଛକର ଗଛ ! ଏ ଦେଶଟା - ହେଉଛି ଆଗ୍ନେୟଗିରିର ଦେଶ । ଏଠାରେ ପ୍ରାୟ ପ୍ରତ୍ୟେକ ପାହାଡ଼ ଗୋଟାଏ ଗୋଟାଏ ଘୁମନ୍ତ ଆଗ୍ନେୟଗିରି । କୌଣସି କୌଣସି ପାହାଡ଼ରୁ ଧୂଆଁ ଓ ଲାଭା-ସ୍ରୋତ ବି ବାହାରୁଥାଏ ।

ସମୁଦ୍ର କୂଳରେ, ଗୋଟାଏ ଜାଗାରେ ସେମାନେ ଦେଖିଲେ କେତେ ଗୁଡ଼ାଏ ସିଲ୍ ମାଛ ଶୋଇ ଶୋଇ ଖରା ଖାଉଛନ୍ତି । ବିରାଟ ଚେହେରା ସେମାନଙ୍କର—ଲମ୍ବ ପ୍ରାୟ ତିରିଶ ଫୁଟ ହେବ ।

ଦେଖିଲଣି ସେମାନେ କିପରି ଗୋଡ଼ି ପଥର ଖାଉଛନ୍ତି ? ରବର୍ଟ ଚିତ୍କାର କରି ଉଠିଲା ଅବାକ୍ ହୋଇ ।

ଭୋକ ଯୋଗୁଁ ସେମାନେ ଖାଉ ନାହାନ୍ତି, ଭୌଗଳିକ କହିଲା, ସେ' ଗୁଡ଼ାକ ଖାଉଛନ୍ତି ଓଜନ ବଢ଼ାଇବା ପାଇଁ । ପାଣି ତଳକୁ ବୁଡ଼ିବାକୁ ସୁବିଧା ହୁଏ ଗୋଡ଼ି ଖାଇଲେ ଓଜନ ବଢ଼େ—ଆଉ ଟପ କରି ବୁଡ଼ି ହୁଏ । ଭାସି ଉଠିବା ପୂର୍ବରୁ ପୁଣି ଏଇ ଗୋଡ଼ି ଗୁଡ଼ାକ ତଳେ ବାନ୍ତି କରି ଦିଅନ୍ତି । ତା' ପରେ ଉପରକୁ ଉଠନ୍ତି ।

ପୁରାଦମ୍‌ରେ ସେମାନେ ଚାଲିବାକୁ ଲାଗିଲେ । ଏଥର ଆଗରେ ପଡ଼ିଲା ଗୋଟାଏ ବଡ଼ ନଈ । ନାଁ ଓସ୍ପାଇଣା । ଭୌଗଳିକ ପ୍ୟାଗାନେଲ ମାନଚିତ୍ର ବାହାର କରି ଦେଖିଲା ଯେ ଏଇ ନଈ ଯେଉଁଠି ଯାଇ ଓସ୍ପେଇକାଟୁ ନାମକ ଆଉ ଗୋଟିଏ ନଈରେ ମିଶିଛି — ସେଠାରୁ ଅକ୍‌ଲ୍ୟାଣ୍ଡ୍ ବେଶୀ ଦୂର ନୁହେଁ । ସେଇ ସଙ୍ଗମ ସ୍ଥାନରେ ପହଞ୍ଚିଗଲେ ପ୍ରାୟ ତିନି ଭାଗ ବାଟ କଟିଯିବ ।

କ୍ରମେ କ୍ରମେ ଚାଲିବାର କଷ୍ଟ **କିଛି** କମିଗଲା । କେତେ **ବାଟ** ଯାଇ ଟିକିଏ **ବିଶ୍ରାମ** ନିଅନ୍ତି । ନଈ ପାଣିରେ ଗାଧୁଆ **ଧୁଆ** ସାରି, ଫଳ ଖାଇ ପୁଣି ଚାଲିବା ଆରମ୍ଭ କରନ୍ତି ।

ଲର୍ଡ ଗ୍ଲେନାରଭ୍ୟାନ କହିଲେ, ଭାଗ୍ୟ ଭଲ, ଜଙ୍ଗଲୀ ମାଓରୀ ମହାପ୍ରଭୁମାନଙ୍କ ସଙ୍ଗେ ବୋଧହୁଏ ଆଜି ଦେଖା ହେବନି ।

ମୋର ମଧ୍ୟ ସେଇଆ ମନେ ହେଉଛି, ମେଜର କହିଲେ । ଦୁଇ ଶହ ମାଇଲ ମଧ୍ୟରେ ବୋଧହୁଏ ଏଠାରେ କୌଣସି ଲୋକ ବସତି ନାହିଁ । ଭଲରେ ଭଲରେ ଅକ୍ଲାଣ୍ଡରେ ପହଞ୍ଚି ପାରିଲେ ଯାଇ ରକ୍ଷା ।

ସମସ୍ତଙ୍କ ମନରେ ଶାନ୍ତି ଫେରି ଆସିଲା । ମାଓରୀ ଭୟ ଆଉ ରହିଲାନି । ନରମାଂସାଶୀଙ୍କ କବଳରେ ବୋଧହୁଏ ଆଉ ପଡ଼ିବାକୁ ହେବନି ।

ସନ୍ଧ୍ୟା ହୋଇ ଆସିଲା । ଗୋଟାଏ ଜାଗା ବାଛି ନେଇ ରାତି ପାଇଁ ସମସ୍ତେ ଶୋଇ ପଡ଼ିଲେ । ଅଳ୍ପ ସମୟ ପରେ ଗଭୀର ନିଦରେ ସମସ୍ତେ ଶୋଇ ପଡ଼ିଲେ ।

୧ଈ—

ତା' ଆରଦିନ ସକାଳ ।

ଓପ୍ଲେଇକାଠ୍ ନଦୀ କୂଳର ଘନ କୁହୁଡ଼ି ସକାଳ ସୂର୍ଯ୍ୟର କରଣରେ ଧୀରେ ଧୀରେ ମିଳାଇ ଯାଉଥିଲା । ଧୀରେ ଧୀରେ ପବନ ବହୁଛି ।

କୁହୁଡ଼ି କଟିଯିବାରୁ ଦେଖାଗଲା, ନଈରେ ଗୋଟାଏ ନୌକା ଯାଉଛି—ଲମ୍ବ ପ୍ରାୟ ପଚାଶ ଫୁଟ, ଚଉଡ଼ା ପାଞ୍ଚ ଫୁଟ । ଚର ଚର ହୋଇ ଖୁବ୍ ଜୋରରେ କାତ ମାରି ବାହି ଚାଲିଛନ୍ତି ଆଠ ନ ଜଣ ଜଙ୍ଗଲୀ । ମଙ୍ଗ ଧରି ବସିଛି ଜଣେ ଭୀଷଣ ଆକୃତିର ମଣିଷ । ତାର ପୋଷାକ ପରିଚ୍ଛଦ—କାନରେ କାଠର ଗହଣା, ଗଳାରେ ପଥରର ମାଳା, କପାଳରେ ଲମ୍ବା ଲମ୍ବା ଶୁଖିଲା କ୍ଷତ ଚିହ୍ନ ଓ ଚୁଟିଅଗ୍ରେ ବଟହଟତା ଦେଖି ବୁଝାଗଲା ସେ ଜଣେ ସର୍ଦ୍ଦାର । ଲୋକଟା ଯେପରି ବଳିଷ୍ଠ, ସେହିପରି ଶକ୍ତିଶାଳୀ । ନିଜେ ମଙ୍ଗ ଧରି ବସିଛି—ତେଣୁ ଅନୁମାନ ଲୋକଟା ବୋଧହୁଏ ଜଣେ ଜଙ୍ଗଲୀ

ସର୍ଦ୍ଦାର ହେବ । ବାଁ ପାଖରେ ପଡ଼ିଛି ଗୋଟିଏ ବଳନ୍ତି ବନ୍ଧୁକ । ଅଣ୍ଟାରେ ରହିଛି ଏକ ଦାଢ଼ୁଆ କଟୁରି । ତା' ଆଗରେ ଦଶ ଜଣ ଭୀମକାୟ ସୈନ୍ୟ ବସିଛନ୍ତି । ସେମାନଙ୍କ ଦେହରେ ନାନା ସ୍ଥାନରେ କ୍ଷତ, ଲତାପତ୍ର ଦେଇ ବନ୍ଧା ହୋଇଛି । କାଠ କଣ୍ଢେଇ ପରି ବସିଛନ୍ତି ସେମାନେ । ସର୍ଦ୍ଦାରର ଗୋଡ଼ ପାଖରେ ତିନୋଟି ହିଂସ୍ର କୁକୁର ମୁହଁ ଗୁଞ୍ଜି ଶୋଇଛନ୍ତି । ଯେଉଁମାନେ କାତ ମାରୁଛନ୍ତି ସେମାନେ ନିଶ୍ଚୟ ସର୍ଦ୍ଦାରର ଚାକର । ଆଉ ନୌକାର ଠିକ୍ ମଝିରେ ବସିଛନ୍ତି ଇଉରୋପୀୟ ବନ୍ଦୀମାନେ । ସମସ୍ତଙ୍କ ପାଦ ଲତାପତ୍ର ଦ୍ୱାରା ବନ୍ଧା ହୋଇଛି ।

ଏଇ ବନ୍ଦୀମାନେ ହେଲେ ଆମର ପୂର୍ବ ପରିଚିତ ଲର୍ଡ଼ ଗ୍ଲେନାରଭ୍ୟାନ ଓ ତାଙ୍କ ସ୍ତ୍ରୀ ଲେଡ଼ି ହେଲେନା, ମେରି, ରବର୍ଟ, ପ୍ୟାଗାନେଲ, ଜନ୍‌ମ୍ୟାଙ୍ଗ୍‌ଲସ, ମେଜର, ଆଲବିନେଟ ଓ ଆଉ କେତେଜଣ ନାବିକ ।

ଅଦୃଷ୍ଟର ପରିହାସ ନୁହେଁ ତ ଆଉ କଣ ? ରାତିରେ ଯେତେବେଳେ ସେମାନେ ଭାବିଥିଲେ ଯେ ଆଉ ମାଓରିମାନଙ୍କ ଭୟ ନାହିଁ ଏବଂ ନିଶ୍ଚିନ୍ତରେ ସମସ୍ତେ ଶୋଇ ପଡ଼ିଥିଲେ, ଠିକ୍ ସେଇ ସମୟରେ ଜଙ୍ଗଲୀମାନେ ଆସି ସେମାନଙ୍କୁ ବନ୍ଦୀ କରି ପକାଇଲେ । ଅନ୍ଧାରରେ ସେମାନେ ଜାଣିପାରି ନଥିଲେ ଯେ ଯେଉଁଠାରେ ସେମାନେ ରହିବେ ବୋଲି ଠିକ୍ କରିଛନ୍ତି – ତାରି ପାଖରେ ପଡ଼ିଛି ଏଇ ମାଓରିମାନଙ୍କର ସାମରିକ ଛାଉଣୀ ।

ଜଙ୍ଗଲୀମାନେ କୌଣସି ପ୍ରକାର ଖରାପ ବ୍ୟବହାର କରି ନାହାନ୍ତି । କେବଳ ନୌକାକୁ ଆଣି ଯାହା ପାଦ ବାନ୍ଧି

ଦେଇଛନ୍ତି । ତା' ପରେ ଆରମ୍ଭ ହେଲ ଅଜଣା ସ୍ଥାନକୁ ଯାତ୍ରା । ଅତି ଦୁଃଖରେ ସମସ୍ତେ ସେଠାରେ ପଥର ପାଲଟି ଯାଇଛନ୍ତି । ବନ୍ଧୁକ, ଗୁଳିଭର ସବୁ ଆଗରୁ କାଢ଼ି ନେଇଥିଲେ ସେମାନେ । ସୁତରାଂ ନିରସ୍ତ୍ର ଓ ଅସହାୟ ହୋଇ ନିଜକୁ ଭବିଷ୍ୟତ ହାତରେ ଛାଡ଼ି ଦେଇ ଚୁପ୍‌ଚାପ ବସିଛନ୍ତି ସମସ୍ତେ ।

ସେମାନଙ୍କ ଜଙ୍ଗଲୀ ଭାଷାର କଥାବାର୍ତ୍ତାରେ କିଛି କିଛି ଇଂରାଜୀ ଶବ୍ଦ ଥିଲ । ସେଥିରୁ ଜଣାଗଲା ଯେ ମାଉରୀ ସର୍ଦ୍ଦାର ଦଳବଳ ନେଇ ଇଂରେଜମାନଙ୍କ ସଙ୍ଗେ ଯୁଦ୍ଧ କରିବାକୁ ଯାଇଥିଲ । ବେଶ୍ ଜଖମ୍ ଓ ପରାଜିତ ହୋଇ ଫେରି ଯାଉଛି ଦଳକୁ—ପୁଣି ସୈନ୍ୟ ଯୋଗାଡ଼ କରି ଫେରିବ ଜେନେରାଲ ପ୍ରୁମ ଟମ୍‌ସନ୍‌ଙ୍କ ନେତୃତ୍ୱରେ ଚାଲିଥିବା ଯୁଦ୍ଧକୁ ।

ଏଇ ସର୍ଦ୍ଦାରର ନାମ ହେଉଛି କେ-କଉ-ମଉ—ଯାହାର ଜଙ୍ଗଲୀ ମାନେ ହେଉଛି, "ଯିଏ ଶତ୍ରୁମାନଙ୍କ ଠେଙ୍ଗା ଖାଇବାକୁ ଭଲପାଏ ।" ଲୋକଟା ଖାଲି ବହୁଆ ନୁହେଁ, ଖୁବ୍ ହିଂସ୍ର ଓ ନିଷ୍ଠୁର ସ୍ୱଭାବର । ତା'ଠି ଦୟାମାୟା ବୋଲି କିଛି ଜିନିଷ ନାହିଁ । ଇଂରେଜ ସୈନ୍ୟମାନେ ବି ତା ନାଁ ଶୁଣି ଭୟରେ କମ୍ପି ଉଠନ୍ତି । ଯିଏ ଏଇ ରାକ୍ଷସ ସର୍ଦ୍ଦାରର ମୁଣ୍ଡ କାଟି ଆଣି ପାରିବ ତାକୁ ପୁରସ୍କାର ଦିଆଯିବ ବୋଲି ନିଉଜିଲ୍ୟାଣ୍ଡର ଗଭର୍ଣ୍ଣର ଘୋଷଣା କରିଛନ୍ତି ।

ମୃତ୍ୟୁ ନିଧାର୍ଯ୍ୟ । ଇଂରେଜମାନେ ବନ୍ଦୀ ହୋଇ ଭାବୁଥିଲେ ଆଉ ଭାବି ଭାବି ଶିହରି ଉଠୁଥିଲେ—ଉଃ କି ଭୀଷଣ ମୃତ୍ୟୁ ନ ହେବ ଏଇ ନିଷ୍ଠୁର ହିଂସ୍ର ନରମାଂସାଶୀ ସର୍ଦ୍ଦାର ହାତରେ ! ଜୀଅନ୍ତା ଧରି ହୁଏତ କାମୁଡ଼ି କାମୁଡ଼ି ଖାଇବ ସେମାନଙ୍କୁ । ଭିତରେ

ଭିତରେ ଭୟ ପାଇଲେ ବି ବାହାରେ କିନ୍ତୁ ନିର୍ଲିପ୍ତ ଭାବ ରଖି ଥାଆନ୍ତି ସେମାନେ । ଶେଷରେ ଲର୍ଡ଼ ଗ୍ଲେନାରଭ୍ୟାନ ସର୍ଦ୍ଦାରକୁ ଲକ୍ଷ୍ୟ କରି ଶାନ୍ତ ଭାବରେ ପଚାରିଲେ, ଆମକୁ କୁଆଡ଼େ ନେଇ ଯାଉଛ ସର୍ଦ୍ଦାର ?

କୈ-କଉ-ମଉ କଟମଟ କରି ଚାହିଁଲା । କିନ୍ତୁ କୌଣସି ଉତ୍ତର ଦେଲା ନାହିଁ ।

ଆମକୁ ନେଇ କଣ କରିବ ତୁମେ ? ପୁଣି ଲର୍ଡ଼ ପଚାରିଲେ ।

କ୍ରୁଦ୍ଧ ଦୃଷ୍ଟିରେ ଚାହିଁ ସର୍ଦ୍ଦାର କହିଲା, ତୁମ ଜାତି ଭାଇମାନେ ଯଦି ବନ୍ଦୀ ବଦଳ କରିବାକୁ ଚାହାନ୍ତି ତେବେ ତୁମ-ମାନଙ୍କୁ ଫେରାଇ ଦେବା । ଆଉ ସେମାନେ ଯଦି ରାଜି ନ ହୁଅନ୍ତି ତମକୁ ସବୁ ଗୋଟି ଗୋଟି କରି ମାରିବା ।

ଆଉ କିଛି ପଚାରିବାକୁ ଇଚ୍ଛା ହେଲା ନାହିଁ ଲର୍ଡ଼ ଗ୍ଲେନାର-ଭ୍ୟାନଙ୍କର । ଜଣାଗଲା ଅନେକ ମାଓରୀ ସର୍ଦ୍ଦାର ଇଂରେଜମାନଙ୍କ ହାତରେ ବନ୍ଦୀ ହୋଇଛନ୍ତି । ସେମାନଙ୍କ ସଙ୍ଗେହିଁ ସେମାନେ ବନ୍ଦୀ ବଦଳ କରିବାକୁ ଚାହାନ୍ତି ।

ଓ୍ୱାଇକାଟୋ ନଈ ହେଉଛି ସେମାନଙ୍କ ପକ୍ଷରେ ଗର୍ବର ଚିହ୍ନ । କାରଣ ଏ ପାଖକୁ ଏ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ କୌଣସି ବିଦେଶୀ ଆଗେଇବାକୁ ସାହସ କରିନି । ଏହିଠାରେ ରହି ମାଓରୀମାନେ ଯୁଦ୍ଧ ଚଳାଉଛନ୍ତି ।

କିନ୍ତୁ ସର୍ଦ୍ଦାର କୁଆଡ଼େ ନେଇ ଚାଲିଛି ସେମାନଙ୍କୁ ? ମାଓରୀ-ମାନଙ୍କ କଥାବାର୍ତ୍ତାରେ ପ୍ରାୟ 'ଟାଇପୁ' ଶବ୍ଦଟା ଶୁଣା ଯାଉଥିଲା ।

ହେମିଗନାନ ମାନଚିତ୍ର ଖୋଲି ଦେଖିଲା ତାହା ପ୍ରାୟ ୧୦୦ ମାଇଲ ଦୂରର ଗୋଟାଏ ବିରାଟ ହ୍ରଦର ନାଁ । ଜଣା ପଡ଼ିଲା ସେ ସେଇଠାକୁ ହୁଏତ ସେମାନଙ୍କୁ ନେଇଯାଉଛନ୍ତି ।

ଦିନସାରା ଡଙ୍ଗା ଚାଲିଲା । ସନ୍ଧ୍ୟାରେ ଗୋଟାଏ ସ୍ଥାନରେ ସମସ୍ତେ ଓହ୍ଲାଇଲେ । ବନ୍ଦୀମାନଙ୍କୁ ମାଓରି ସୈନ୍ୟମାନେ ନେଇଯାଇ ଗୋଟାଏ ଜାଗାରେ ବସାଇ ତା ଚାରିପାଖରେ ନିଆଁ ଜାଳିଲେ । ଆଉ କଡ଼ା ପହରା ଦେବାକୁ ଲାଗିଲେ । ସର୍ଦ୍ଦାରକୁ ଗୋଟାଏ ଛାଉଣୀ କରିଦେଲେ ।

ପରଦିନ ସକାଳେ ପୁଣି ଯାତ୍ରା ଆରମ୍ଭ ହେଲା । ସେମାନଙ୍କୁ ସେଦିନ ରାତିରେ ପୋଡ଼ା ମାଂସ ଖାଇବାକୁ ଦିଆ ହୋଇଥିଲା କିନ୍ତୁ ସେମାନେ ତାହା ଛୁଇଁଲେ ନାହିଁ । କିଏ ଜାଣେ ତାହା ମଣିଷ ମାଂସ କି ନୁହେଁ ?

ଦ୍ୱିତୀୟ ଦିନ ରାତିରେ ଆଉ ଗୋଟାଏ ଡଙ୍ଗା ଆସି ଯୋଗଦେଲା ସେମାନଙ୍କ ସଙ୍ଗେ । ସେଥିରେ ବି ରହିଥାଆନ୍ତି କେତେଗୁଡ଼ିଏ ଆହତ ମାଓରି ଆଉ ଜଣେ ସର୍ଦ୍ଦାର । ସେଇ ଡଙ୍ଗାର ସର୍ଦ୍ଦାର ଆସି କୈ-କଉମଉର ନାକ ସଙ୍ଗେ ନାକ ଘଷି ଅଭିବାଦନ ଜଣାଇଲା । ତା ପରେ ସେମାନଙ୍କୁ କିଛି ଫଳମୂଳ ଖାଇବାକୁ ଦିଆଗଲା । ସମସ୍ତେ ଖାଇପିଇ ଶୋଇ ପଡ଼ିଲେ ।

ତା' ପରେ ଆହୁରି କେତୋଟି ଡଙ୍ଗା ଆସି ଯୋଗଦେଲା । ସବୁ ଡଙ୍ଗା ଆହତ ସୈନ୍ୟରେ ଭର୍ତ୍ତି ହୋଇଥାଏ । ନଈରେ ଚାଲୁଥିବାବେଳେ ମନେ ହେଉଥାଏ ଯେପରି ବିରାଟ ଏକ 'ନୌବାହିନୀ' ଚାଲିଛି ।

ମଝିରେ ମଝିରେ ସେମାନେ ସେମାନଙ୍କ ଜାତୀୟ ସଙ୍ଗୀତ 'ହୀଦେ' ଗାଇ ଗାଇ ନୌକା ଚଳାଉଥାନ୍ତି । ସଙ୍ଗୀତଟା ହେଲା—

– ହାପା ଗଟି ଓସ୍ପାଟି ଟିଡ
ଆଇ ଡାଇଙ୍ଗା ନେଇ —

ସମବେତ କଣ୍ଠର ସେଇ ବିକଟ ସଙ୍ଗୀତ ଆଖପାଖ ପାହାଡ଼ରେ ପ୍ରତିଧ୍ୱନିତ ହୋଇ ଅବସ୍ଥା ଆହୁରି ଭୟାବହ କରିଦେଲା ।

ରାତିରେ ବିଶ୍ରାମ ନେଇ ପୁଣି ଦିନରେ ଯାତ୍ରା ଆରମ୍ଭ ହୁଏ । କେତେଦିନ ଏହିପରି ଭାବରେ ଗଲା । ଗୋଟାଏ ଯାଗାରେ ବିସ୍ମୟକର ଦୃଶ୍ୟ ସେମାନେ ଦେଖିବାକୁ ପାଇଲେ ।

ପ୍ରାୟ ଦୁଇମାଇଲ ଧରି ନଈ ପାଣି ଯେପରି ଟକମକ ହୋଇ ଫୁଟୁଛି—ଗରମ ବାମ୍ପରେ ଚାରିଆଡ଼ ଆଚ୍ଛନ୍ନ । କୂଳରେ କାଦୁଅ ଫଟ ଫଟ କରି ଫୁଟୁଛି—ସେଥିରେ ପଡ଼ିଲେ ଆଉ ରକ୍ଷା ନାହିଁ । କୌଣସି ଆଗ୍ନେୟଗିରିର ଲଭାସ୍ରୋତ ଆସି ଏଠାରେ ନଈ ପାଣିକୁ ହୁଏତ ଏପରି ଗରମ କରି ଦେଇଛି । ଗନ୍ଧକର ବିକଟ ଗନ୍ଧରେ ନାକ ଫାଟିଯିବ ଯେପରି ! ମୁଣ୍ଡ ବୁଲାଇବାକୁ ଆରମ୍ଭ କଲା ।

ତା' ପରେ ପୁଣି ଆସିଲା ଥଣ୍ଡା ନଈ, ପାଣି ।

ଛ'ଦିନ ଦିନ ଦେଖାଗଲା ସେଇ ହ୍ରଦ । ଡାହାଣ ପାଖରେ ବିରାଟ ପର୍ବତମାଳା ନଈ କୂଳକୁ ଲାଗି ଉଠିଯାଇଛି ଆକାଶ ଆଡ଼କୁ । ମାଇଲ୍ ପରେ ମାଇଲ ଧରି ଖାଲି ପର୍ବତମାଳା ।

ସେଇ ପାହାଡ଼ ଉପରେ ଦେଖାଗଲା କେତେ ଗୁଡ଼ଏ କୁଡ଼ଆ-ଘରପାଖ ପାଚେରୀ ଦେଇ ଘେରା । ଏଗୁଡ଼ିକ ହେଉଚ୍ଛି ମାଉରୀ ସର୍ଦ୍ଦାରଙ୍କ ଦୁର୍ଗ—ମାଉରୀ ଭାଷାରେ ଏହାକୁ 'ପାହ' କହନ୍ତି ।

ଦୁର୍ଗ ଉପରେ ଗୋଟାଏ ଜନା ଉଡ଼ୁଚ୍ଛି—ସେମାନଙ୍କ ଜାତୀୟ ପତାକା । ମାଉରୀମାନେ ଖୁବ୍ ଅଦ୍‌ଭୁତ ଭାଷାରେ ତାକୁ ଅଭିବାଦନ ଜଣାଇଲେ ।

ସୂର୍ଯ୍ୟ ବୁଡ଼ିତ ବୁଡ଼ିବ ହେଉଚ୍ଛି—ଏପରି ସମୟରେ ନୌକା କୂଳରେ ଲଗିଲା । କଡ଼ା ପହରାରେ ବନ୍ଦୀମାନଙ୍କୁ ଦୁର୍ଗମ ଉଠାଣି ରାସ୍ତା ଦେଇ ସେଇ ଦୁର୍ଗ ଆଡ଼କୁ ନିଆଗଲା ।

ଦେହରେ ବା ମନରେ ଯେପରି କୌଣସି ଚେତନା ନାହିଁ ଏପରି ଭାବରେ ଇଂରେଜ ବନ୍ଦୀମାନେ ଚାଲିବାକୁ ଲଗିଲେ ।

—ଛଅ—

ଅବଶେଷରେ ଦୁର୍ଗରେ ବା 'ଫାର୍ଟ'ରେ ସେମାନେ ପହଞ୍ଚିଲେ ।

କେତେଗୁଡ଼ିଏ ଇତସ୍ତତଃ ବିକ୍ଷିପ୍ତ ଲତାପତ୍ର ଘର ଦ୍ୱାରା ଏଇ 'ଫାର୍ଟ' ଗଠିତ । ଚାରି ଦିଗରେ ଘେରି ରହିଛି ତିନି ପ୍ରସ୍ଥ ପାଚେରି । ପ୍ରଥମେ ପ୍ରାୟ ପନ୍ଦର ଫୁଟ ଉଚ୍ଚା ପଥରର କାନ୍ଥ । ତା ଭିତରେ କାଠର କାନ୍ଥ ଓ ତା ପରେ ମାଟି କାନ୍ଥ ।

ଶ୍ୱେତକାୟ ବନ୍ଦୀମାନେ ପହଞ୍ଚି ପ୍ରଥମେ ଯେଉଁ ଦୃଶ୍ୟ ଦେଖିବାକୁ ପାଇଲେ, ସେଥିରେ ସେମାନଙ୍କର ରକ୍ତ ପାଣି ହୋଇଗଲା । ପଥର କାନ୍ଥରେ ଠାଏ, ଠାଏ ଝୁଲା ହୋଇ ରହିଛି ମଣିଷ ମୁଣ୍ଡ ସବୁ । ଲେଡ଼ି ହେଲେନା ଓ ନେଲି ଭୟରେ ଆଖି ବୁଜି ଦେଲେ । ଝୁଲା ହୋଇଥିବା ମଣିଷ ମୁଣ୍ଡ ସବୁ ହେଉଛି ଯୁଦ୍ଧବନ୍ଦୀ-ମାନଙ୍କର ମୁଣ୍ଡ—ଏଇ ମୁଣ୍ଡମାନଙ୍କ ଭିତରୁ କେତେ ଗୁଡ଼ିଏ ସାହେବମାନଙ୍କର । ଆଖି ସବୁ ଉପାଡ଼ି ନିଆହୋଇଛି । ଚମଡ଼ା ନାହିଁ । ସେମାନେ ସେମାନଙ୍କ ନିଜସ୍ୱ ପ୍ରକ୍ରିୟାରେ ଧୂଆଁ

ସାହାଯ୍ୟରେ ଏଇ ମୁଣ୍ଡ ଗୁଡ଼ିକୁ ମମୀ ପରି ଚିରସ୍ଥାୟୀ କରି ଝୁଲାଇ ରଖିଛନ୍ତି ।

କୈ-କଞ୍ଜ-ମଉ ଘରଟି ଖାଲି ଲତା ଏବଂ ଫୁଲ ଦ୍ୱାରା ସଜ୍ଜା ହୋଇଛି । ଘର ଗୁଡ଼ିକର ଫାଙ୍କରେ, ଫାଙ୍କରେ ପ୍ରଶସ୍ତ ଉଠାଣି । ବନ୍ଦୀମାନଙ୍କୁ ନେଇ ରଖାଗଲା ପାହାଡ଼ ଉପରେ ଥିବା ସବା ଶେଷ କୁଡ଼ିଆରେ । ଦୁଆର ମୁହଁରେ ସପର ପର୍ଦ୍ଦା । ବାହାରେ ମାଓରିମାନଙ୍କ କଡ଼ା ପହରା ।

କବାଟ ଫାଙ୍କ ଦେଇ ସେମାନେ ଦେଖିବାକୁ ପାଇଲେ ଶହ ଶହ ପିଲା, ବୁଢ଼ା, ସ୍ତ୍ରୀ ସର୍ଦ୍ଦାରକୁ ଘେରିଯାଇ ନାନା ପ୍ରକାର କଥାବାର୍ତ୍ତା ଓ ଚିତ୍କାର କରୁଛନ୍ତି । ଯୁଦ୍ଧ କ୍ଷେତ୍ରରୁ ସର୍ଦ୍ଦାର ପ୍ରଥମେ ଫେରି ଆସିଛି । ତା ମୁହଁରୁ ପରାଜୟ ଓ ମୃତମାନଙ୍କ ସମ୍ବାଦ ଶୁଣି ମୃତମାନଙ୍କ ଆତ୍ମୀୟ ସ୍ୱଜନ ଚିତ୍କାର କରି କାନ୍ଦିବାକୁ ଲାଗିଲେ । ମାଓରିମାନଙ୍କର ଶୋକ କରିବାର ପ୍ରକ୍ରିୟା ଅଲଗା । ସ୍ତ୍ରୀମାନେ ଆତ୍ମୀୟ ବିୟୋଗ ଖବର ଶୁଣିବା ମାତ୍ରେ ଦାନ୍ତୁଆ ପଥର ଦ୍ୱାରା ନିଜର ନାକ, ମୁଣ୍ଡ, କପାଳ, ହାତ, ପାଦ ଖଣ୍ଡିଆ କରି ପକାଇ ପାଟି କରି କାନ୍ଦିବାକୁ ଆରମ୍ଭ କଲେ । କ୍ଷତ ଦେଇ ରକ୍ତ ବାହାରୁଥାଏ, ଆଉ ଅଶ୍ରାବ୍ୟ କାନ୍ଦଣାରେ ସ୍ଥାନଟି ନରକ ପରି ହୋଇ ଉଠୁଥାଏ ।

ବନ୍ଦୀ ଇଂରେଜମାନଙ୍କ ଦେହରେ ଆଉ ପ୍ରାଣ ରହିଲାନି । ପ୍ରତି ମୁହୂର୍ତ୍ତରେ ସେମାନେ ଆଶଙ୍କା କରିବାକୁ ଲାଗିଲେ ଯେ ଏଇ ସବୁ ଶୋକଗ୍ରସ୍ତ କ୍ରୁଦ୍ଧ ମାଓରିମାନେ ଆସି ସେମାନଙ୍କୁ ଆକ୍ରମଣ କରି, ଜାଅଲା ଛୁଣ୍ଡାଇ ଠିକ ଠିକ କରି ଖାଇଦେବେ ।

କେ-କଉ-ମଉ ସେମାନଙ୍କୁ କଣ ସେପରି ବୁଝାଇବାକୁ ଲାଗିଲା । ଲୋକେ ଶୁଣୁଥାନ୍ତି । କିନ୍ତୁ ମଝିରେ ମଝିରେ ଅଧୈର୍ଯ୍ୟ ଓ ଉତ୍ତେଜିତ ହୋଇ ଉଠୁଥାନ୍ତି ।

ହେଲେନା ଓ ମେଗି କାନ୍ଦିବାକୁ ଲାଗିଲେ । ଲର୍ଡ଼ ଗ୍ଲେନାରଭ୍ୟାନ୍ ସେମାନଙ୍କୁ ସାନ୍ତ୍ୱନା ଦେଇ କହିଲେ, ଭୟ କରନ୍ତ । ଭଗବାନଙ୍କ ଉପରେ ଆସ୍ଥା ରଖ ।

ଲେଡି ହେଲେନା ପୋଷାକ ଭିତରୁ ଗୋଟିଏ ରିଭଲଭର ବାହାର କରି ସ୍ୱାମୀଙ୍କ ହାତରେ ଦେଇ କହିଲେ—ମାଉରିମାନେ ମୋତେ ଖାନତଲାସ କରି ନାହାନ୍ତି । ତେଣୁ ଏଇଟି ସେମାନଙ୍କ କବଳରୁ ବଞ୍ଚି ଯାଇଛି । ଜୀବନ ଠାରୁ ମାନ ଇଜ୍ଜତ୍ ବଡ଼ । ଯଦି ଏଇ ମାଉରିମାନେ ଆମମାନଙ୍କ ଇଜ୍ଜତ ନେବା ପାଇଁ ବସନ୍ତି, ତା ଆଗରୁ ମୋତେ ଆଉ ମେଗିକୁ ଗୁଳି କରିଦେବ । ସେଇ ମରଣରେ ଆମର ଅସମ୍ମାନ ହେବ ନାହିଁ ।

ଏଇ ସମୟରେ ଜଣେ ମାଉରି ସୈନ୍ୟ ଆସି ବାହାରକୁ ଯିବା ପାଇଁ ଇଙ୍ଗିତ ଦେଲା । ସର୍ଦ୍ଦାର ସେମାନଙ୍କୁ ଡାକୁଛି ।

ସେମାନେ ସମସ୍ତେ କେ-କଉ-ମଉ ପାଖକୁ ଗଲେ । ମାଉରି-ମାନେ ସେତେବେଳକୁ ଗୃଳଗଲେଣି । କେ-କଉ ମଉ ପାଖରେ ଠିଆ ହୋଇଛନ୍ତି ସେମାନଙ୍କ ସଙ୍ଗେ ଅନ୍ୟ ନୌକାରେ ଆସିଥିବା ଆଉ ଏକ ସର୍ଦ୍ଦାର । ତା ନାଁ କାରା-ଟେଟି । ତାର ଚେହେରା ଆହୁରି ଭୀଷଣ—ଦେଖିବାକୁ ଠିକ୍ ରାକ୍ଷସ ପରି । ବର୍ତ୍ତମାନ ଏଇ ଦୁଇ ସର୍ଦ୍ଦାର ଏକାଠି ହୋଇଛନ୍ତି ସତ, କିନ୍ତୁ ଏଇ

ଦୁଇ ଜଣଙ୍କ ମଧ୍ୟରେ ବିଶେଷ ସଦ୍ଭାବ ଯେ ନାହିଁ ତାର ଆଭାସ ଆଗରୁ ମିଳୁଛି । ନେତୃତ୍ୱ ନେଇ ଖୁବ୍ କଷାକଷି ଚାଲିଛି ଏହି ଦୁଇ ସର୍ଦ୍ଦାରଙ୍କ ମଧ୍ୟରେ ।

କ୍ୱେ-କଜ-ମଜ ଲର୍ଡ଼ ଗ୍ଲେନାରଭ୍ୟାନଙ୍କୁ ପ୍ରଶ୍ନ କଲା, ତୁମେମାନେ କଣ ଇଂରେଜ ?

ହଁ । ଲର୍ଡ଼ ଉତ୍ତର ଦେଲେ । ଆମ ଜାହାଜଟି ବୁଡ଼ି ଯିବାରୁ ଏଠାକୁ ଆସିଛୁ । ଯୁଦ୍ଧ ସଙ୍ଗେ ଆମର କୌଣସି ସଂପର୍କ ନାହିଁ ।

ନାଲି ଆଖି କରି କାଇ-ଟେଟି କହି ଉଠିଲା, ସମଗ୍ର ଇଂରେଜ ଜାତି ଆମର ଶତ୍ରୁ । ଆମ ଦେଶକୁ ଜାଳପୋଡ଼ି ପାଉଁଶ କରି ସାରିଲଣି ତୁମେମାନେ ।

ସତରେ ସେମାନେ ଅନ୍ୟାୟ କରୁଛନ୍ତି, ଗ୍ଲେନାରଭ୍ୟାନ୍ ଆନ୍ତରିକ ଭାବରେ କହିଲେ ।

ଶୁଣ—କ୍ୱେ-କଜ-ମଜ କହିଲା, ଆମମାନଙ୍କର ପ୍ରଧାନ ଟହୋଙ୍ଗା ତୁମ ଲୋକଙ୍କ ହାତରେ ବନ୍ଦୀ ହୋଇଛନ୍ତି । ସେହି ଦିନଠୁ ଆମ ଦେହ ରାଗରେ ଜଳୁଛି । ଇଚ୍ଛା ହେଉଛି ତୁମମାନଙ୍କୁ ଟିକି ଟିକି କରି ଛିଣ୍ଡାଇ ପକାଇ ତାର ପ୍ରତିଶୋଧ ନିଅନ୍ତି ।

ସର୍ଦ୍ଦାରର ବିରାଟ ଦେହ ପ୍ରକୃତରେ ରାଗରେ ଥର୍ ଥର୍ କରି କମ୍ପିବାକୁ ଲାଗିଲା । ବହୁତ କଷ୍ଟରେ ରାଗ ସଂବରଣ କରି ସେ କହିଲା, ତୁମମାନଙ୍କୁ ଛାଡ଼ି ଦେଇ ପାରିବି— ଯଦି ଆମ ପୁରୋହିତଙ୍କୁ ଫେରି ପାଏ । ରାଜି ହେବେତ ସେମାନେ ?

ମୁଁ ସେ କଥା କପରି କହି ପାରିବ ?

ତୁମେ କହି ପାରିବନି—ନା ? ପୁଣି ଖୁବ୍ ରଗିଗଲା କୈ-କଉ-ମଉ—ତାହେଲେ ତୁମମାନଙ୍କର ମୁଣ୍ଡ ଆଉ ରହିବ ନାହିଁ ।

ଏଇ ସମୟରେ ଗୋଟାଏ କାଣ୍ଡ ଘଟିଗଲା । ସର୍ଦ୍ଦାର କାର୍ଲ-ଟେଟି ହଠାତ୍ ହେଲେନାଙ୍କ ହାତ ଧରି ପକାଇ କହିଲା, ମୁଁ ଏହାକୁ ବନ୍ଦୀ ହେବ ।

ସଙ୍ଗେ ସଙ୍ଗେ ଲର୍ଡ଼ ଗ୍ଲେନାରଭ୍ୟାନ ପକେଟରୁ ରିଭଲଭର ବାହାର କରି ଗୋଟିଏ ଗୁଳିରେ ଶେଷ କରିଦେଲେ ସର୍ଦ୍ଦାରକୁ । ଆଖି ପିଛୁଳାକେ ତାର ପ୍ରାଣହୀନ ବିଶାଳ ଦେହ ମାଟିରେ ଲୋଟି ପଡ଼ିଲା । ଗୁଳି ଶବ୍ଦ ଶୁଣି ଚାରିଆଡୁ ଅସଂଖ୍ୟ ସଶସ୍ତ୍ର ମାଓରି ଆଗେଇ ଆସିଲେ—ସେମାନଙ୍କୁ ମାରିବାକୁ । ଏଇ ସମୟରେ କୈ-କଉ-ମଉର ଚିତ୍କାର ଶୁଣାଗଲା—ଟେବୁ ! ଟେବୁ !

ଏଇ କଥା ପଦକ ଯେପରି ମନ୍ତ୍ରପରି କାମ ଦେଲା । ହିଂସ୍ର ଜନତା ଯେପରି ଈଶ୍ୱରଙ୍କ ନିର୍ଦ୍ଦେଶରେ ହଠାତ୍ ଚୁପ ହୋଇଗଲା ।

ରିଭଲଭରଟା ଲର୍ଡ଼ଙ୍କ ହାତରୁ କାଢ଼ି ନିଆଗଲା ।

ସେମାନଙ୍କୁ ସେଇ କୁଡ଼ିଆକୁ ସଶସ୍ତ୍ର ପହରାରେ ନିଆଗଲା । କେବଳ ରବର୍ଟ, ପ୍ୟାଗାନେଲକୁ ଦେଖାଗଲା ନାହିଁ ସେଇ ଦଳରେ ।

— ସାତ —

ଟେବୁ' ! କି ଅଦ୍ଭୁତ ଶବ୍ଦ !

ଟେବୁ କଥାଟି ମାଓରିମାନଙ୍କ ସମାଜରେ ଗୋଟିଏ ଐଶ୍ୱରିକ ଆଜ୍ଞା ପରି ଧରା ହୋଇଛି । 'ଏଇଟି ଉଚ୍ଚାରଣ କରିବାର କ୍ଷମତା ଥାଏ କେବଳ ସେମାନଙ୍କ ରାଜା ବା ସର୍ଦ୍ଦାରଙ୍କର ବା ପୁରୋହିତଙ୍କର । ଏହାକୁ ସେମାନେ ଅଲୌକିକ ଶକ୍ତିର ଆଦେଶ ବୋଲି ମନେ କରନ୍ତି । ଯାହାକୁ ବା ଯାହା ସମ୍ବନ୍ଧରେ ଟେବୁ ଉଚ୍ଚାରିତ ହୁଏ ତାକୁ ଆଘାତ କରିବା ବା ତାର ଅନିଷ୍ଟ କରିବା ଅଲଙ୍ଘନୀୟ ଅପରାଧ ବୋଲି ବିବେଚିତ ହୁଏ । ଟେବୁ ପ୍ରାପ୍ତ ବ୍ୟକ୍ତି ବା ବ୍ୟକ୍ତିମାନେ ନିରାପଦରେ ରକ୍ଷିତ ହୋଇ ରହନ୍ତି । ନାନା ବିପଦ କ୍ଷେତ୍ରରେ, ସେମାନେ ଏଇ ଟେବୁ ଦ୍ୱାରା ଶାସିତ ହୁଅନ୍ତି । ଆଜି ଇଂରେଜ ବନ୍ଦୀଗଣ ଏଇ ଟେବୁ ଦ୍ୱାରାହିଁ ବଞ୍ଚିଗଲେ ।

ରାତିଟା ଯେ କିପରି ଭାବରେ କଟିଲା ସେମାନଙ୍କର, ତାହା ଅବର୍ଣ୍ଣନୀୟ । ସମସ୍ତେ ଜାଣିଲେ ମୃତ୍ୟୁ ନିଶ୍ଚିତ ଓ ତାହା କିପରି ଭାବରେ ହେବ ଭାବିବାକୁ ଯାଇ ସମସ୍ତେ ଶିହରି ଉଠିଲେ ।

ମେଜର ତଥାପି କ୍ଷୀଣ ଆଶା ପ୍ରକାଶ କଲେ - ମୋର ମନେ ହୁଏ – ଏଇ ସର୍ଦ୍ଦାରକୁ ଖନ୍ କରିପିବାରୁ କୈ-କଉ-ମଜ ହୁଏତ ଖୁସି ହୋଇଛନ୍ତି । ଚାରି ଜଣେ ପ୍ରତିଦ୍ୱନ୍ଦୀ କମିଗଲେ । ମେଜରଙ୍କ କଥାରେ କେହି ଅବଶ୍ୟ ବିଶେଷ ଗୁରୁତ୍ୱ ଦେଲେନି ।

ତା' ଆରଦିନ ବି ସେମିତି କଟିଗଲା । ତଥାପି କିଛି ହେଲାନି ।

ଏହାର କାରଣ ହେଉଛି ମାଉରିମାନଙ୍କ ସମାଜରେ ଶବକୁ ତିନିଦିନ ପକାଇ ରଖା ହୁଏ । ସେମାନଙ୍କ ବିଶ୍ୱାସ ମଣିଷ ମରିବା ପରେ ବି ଆତ୍ମା ଦେହ ଭିତରେ ତିନିଦିନ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ରୁହେ । ତା' ପରେ ହୁଏ ସତ୍କାର ବ୍ୟବସ୍ଥା—ସେ ସତ୍କାର ବଡ଼ ଭୀଷଣ । ସଭ୍ୟ ଲୋକମାନଙ୍କ ପକ୍ଷେ ସେ ବୀଭତ୍ସ ଦୃଶ୍ୟ ଦେଖିବା ଯେ କି କଷ୍ଟକର ତାହା କେବଳ ଏଇ ବନ୍ଦୀମାନେ ଜାଣନ୍ତି ।

ଝର୍କାର ଫାଙ୍କ ଦେଇ ସେମାନେ ଦେଖିଲେ ଏଇ ଦୁଇ ଦିନ ଦୁର୍ଗରେ କେହି ଲୋକବାକ ନାହାନ୍ତି । କେବଳ ମାତ୍ର ସେମାନଙ୍କ ଜଗୁଆଳିମାନେ ସତର୍କ ପହରା ଦେଉଛନ୍ତି । ତିନିଦିନ ପରେ କେଉଁଠୁ ଆଉ ଶହ ଶହ ମାଉରି ଆସି ପହଞ୍ଚିଲେ ସେଠାରେ । କୈ-କଉ-ମଜ ଅବୋଧ୍ୟ ଭାଷାରେ କଣ ସବୁ ସେମାନଙ୍କୁ କହିଲା । ତା' ପରେ ଇଂରେଜ ବନ୍ଦୀମାନଙ୍କୁ ସେଠାକୁ ନିଆଗଲା ।

ନାନା ପ୍ରକାର ପୋଷାକ ଓ ଲତାପତ୍ର ଫୁଲ ଦ୍ୱାରା ସଜାଇ ମୃତ ଦେହଟାକୁ ଶୁଆଇ ରଖା ହୋଇଛି ।

ବନ୍ଦୀମାନେ ପହଞ୍ଚିବାରୁ ସମବେତ ଜନତା କ୍ରୁଦ୍ଧ ଗର୍ଜନ କରି ଉଠିଲେ । ହାତ ଦ୍ୱାରା ଇଙ୍ଗିତ ଦେଇ ସମସ୍ତଙ୍କୁ ମାରିବା

ରକ୍ଷିବାକୁ କହି କୈ-କଉ-ମଉ ଲର୍ଡ଼୍‌ଙ୍କୁ ଗର୍ଜି କହିଲା—ତୁମେ କାର୍‌-ଟେଟିକୁ ହତ୍ୟା କରିଛ ।

ହ—ସ୍ଥିର କଣ୍ଠରେ ଲର୍ଡ଼୍ ଗ୍ଲେନାରଭ୍ୟାନ ଉତ୍ତର ଦେଲେ ।

କାଲି ସକାଳେ ସୂର୍ଯ୍ୟ ଉଇଁବା ସଙ୍ଗେ ସଙ୍ଗେ ତୁମେ ମରିବ ।

କେବଳ ମୁଁ ?

ଏତିକବେଳେ ସେଠାକୁ ଛୁଟି ଆସିଲା ଜଣେ ସୈନିକ । ଦେହସାରା ତାର କ୍ଷତ ଚିହ୍ନ । ରକ୍ତ ଶୁଖି ଯାଇଛି । ଧଇଁ ସଇଁ ହୋଇ ସେ ସର୍ଦ୍ଦାରକୁ ଅଭିବାଦନ କଲା ।

ତୁମେ ଇଂରେଜମାନଙ୍କ ପାଖରୁ ଆସିଛ ? ସର୍ଦ୍ଦାର ପଚାରିଲା ।

ହଁ ।

ତୁମେ ଆମ ପୁରୋହିତ ଟହୋଙ୍ଗାଙ୍କୁ ବନ୍ଦୀ ଅବସ୍ଥାରେ ଦେଖିଛ ?

ହଁ ।

ସେ କଣ ବଞ୍ଚିଛନ୍ତି ?

ନା – ତାଙ୍କୁ ଇଂରେଜମାନେ ଗୁଳି କରି ମାରି ଦେଇଛନ୍ତି ।

ଏକଥା ଶୁଣି ମାଓରୀମାନେ ଉନ୍ମାଦ ପରି ହୋଇଗଲେ । କୈ-କଉ-ମଉର ଆଖି ଦପ୍ ଦପ୍ କରି ଜଳି ଉଠିଲା । ବନ୍ଦୀମାନଙ୍କ ଆଡ଼କୁ ଗର୍ଜି କହିଲା—ତୁମ ସମସ୍ତଙ୍କୁ କାଲି ସକାଳେ ଗୋଟି ଗୋଟି କରି ହତ୍ୟା କରାଯିବ ।

ବନ୍ଦୀମାନଙ୍କୁ ପୁଣି କୁଡଆକୁ ନିଆଗଲା । ଆଶ୍ଚର୍ଯ୍ୟ, ଉବର୍ଟ ଓ ଫ୍ୟାଗାନେଲଙ୍କୁ ସେମାନେ କେଉଁଠି ରଖିଲେ ? ଦୁହିଁଙ୍କୁ ଅଲଗା ରଖିବାର ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟ କଣ ହୋଇପାରେ ?

ଖରବେଳେ ଶବ ସତ୍କାର ସମସ୍ତଙ୍କୁ ପୁଣି ସେମାନଙ୍କୁ ଅଣାଗଲା । ଗୋଟାଏ ବରଗଛ ତଳେ ଆଣି କାଗ-ଚେଟିର ଶବକୁ ରଖା ହୋଇଛି । ଗୁରଆଡ଼େ ଘେର ରହିଛନ୍ତି ଶହ ଶହ ମାଉରୀ । ସେମାନଙ୍କ ମଧ୍ୟରେ ଅନେକ ସର୍ଦ୍ଦାର ବି ରହିଛନ୍ତି । ଅସଂଖ୍ୟ ନରନାରୀ, ଆବାଲବୃଦ୍ଧବନିତା ବି ଅଛନ୍ତି ।

ଆରମ୍ଭ ଶବ ସତ୍କାର କାର୍ଯ୍ୟ ଆରମ୍ଭ ହେଲା ।

ଶବଟିରେ ପ୍ରଥମେ ଭଲ କରି ତେଲ ବୋଳାଗଲା । ସମସ୍ତେ ମିଶି କାନ୍ଦି ଥାଆନ୍ତି । କେତେ ଅମ୍ପୀଷ୍ଟ ସ୍ତ୍ରୀମାନେ ଦାନ୍ତୁଆ ପଥର ଦ୍ୱାରା ନିଜ ଦେହକୁ ଲହୁଲୁହାଣ କରି ଆକାଶ ଫଟା କାନ୍ଦରେ ସ୍ଥାନଟିକୁ ଆହୁରି ଭୟାବହ କରିଦେଲେ ।

ଦଳେ ସୈନ୍ୟ ହାତ କଡମଡ କରି ଅବୋଧ ଭାଷାରେ କଣ କହି ଏପରି ଭାବରେ ଇଂରେଜ ବନ୍ଦୀମାନଙ୍କ ଆଡ଼େ ଗୁହିଁଲେ, ମନେ ହେଲା ଯେପରି ସେମାନେ ବର୍ତ୍ତମାନ ସେମାନଙ୍କ ମାଂସ କଞ୍ଚା ଛିଣ୍ଡାଇ ଖାଇଯିବେ । କିନ୍ତୁ କେହି କାହାର ସ୍ଥାନ ଛାଡିଲେନି । କୋ-କଉ-ମଉ ଠାରୁ ଇଙ୍ଗିତ ପାଇ ଆରମ୍ଭ ହେଲା ସମବେତ କଣ୍ଠରେ ଶ୍ମଶାନ ସଙ୍ଗୀତ । ବିକଟ ସଙ୍ଗୀତରେ ସେ ସ୍ଥାନଟି ଚମକି ଉଠିଲା ।

ଗୀତ ଶେଷ ହେବା ପରେ ଦେଖାଗଲା, ଗୋଟିଏ ତରୁଣୀ ନସର ପସର ହୋଇ କାନ୍ଦ କାନ୍ଦ ଶବ ପାଖକୁ ଆସୁଛି । ସେ ହେଉଛି କାସ୍-ଟେଟିର ସ୍ତ୍ରୀ—ତାକୁ ସହମରଣ ଯିବାକୁ ହେବ । କାନ୍ଦ କାନ୍ଦ ସ୍ତ୍ରୀଟି ହଠାତ୍ ତଳେ ଶୋଇ ପଡ଼ି ମୁଣ୍ଡ ବାଡେଇବାକୁ ଲାଗିଲା ।

କେ-କଜ-ମଜ ଆଗେଇ ଆସିଲା ପାଖକୁ—ହାତରେ ଗୋଟାଏ ବଡ଼ଟ ଗଦା । ସ୍ତ୍ରୀ ଲୋକଟି ଉଠିବାକୁ ଚେଷ୍ଟା କରିବା ମାତ୍ରେ କେ-କଜ-ମଜ ସେଇ ବଡ଼ଟ ଗଦା ଦ୍ୱାରା ଖୁବ୍ ଜୋରରେ ତା' ମୁଣ୍ଡକୁ ପାହାରେ ଦେଲା । ସଙ୍ଗେ ସଙ୍ଗେ ମୁଣ୍ଡଟା ଦୁଇଖଣ୍ଡ ହୋଇଗଲା । ମଥା ଦଳ୍ପ ବାହାର ଆସିଲା । ଆଉ ସ୍ତ୍ରୀଟି ମରି ପଡ଼ି ରହିଲା । ତା' ଶବକୁ ଟେକି ନେଇ କାସ୍-ଟେଟି ପାଖରେ ଶୁଆଇ ଦିଆଗଲା ।

ତା' ପରେ ଅଣା ହେଲା କାସ୍-ଟେଟିର ଛ'ଜଣ ଚାକରଙ୍କୁ । ମାଜଟ୍ମାନଙ୍କ ପ୍ରଥା ଅନୁସାରେ ବଞ୍ଚିଥିବାବେଳେ ଯେଉଁମାନେ ଚାକର ଥାଆନ୍ତି—ମଲାପରେ ସେମାନଙ୍କୁ ସହମରଣ ଯାଇ ସେବା ଶୁଶ୍ରୂଷା କରିବାକୁ ହୁଏ । ସୁତରାଂ ଏମାନଙ୍କୁ ବି ମରିବାକୁ ହେବ । ବିଚରା ଚାକରମାନେ ଜଳ ଜଳ କରି ଅନାଇ ବଧଭୂମି ଆଡକୁ ଆଗେଇ ଆସିଲେ ଯେପରି କି କୌଣସି ଚେତନା ନାହିଁ—ଯେପରି ବହ୍ୱଳ ହୋଇ ଯାଇଛନ୍ତି । ଅଳ୍ପ ସମୟ ପରେ ଗଦା ଧରି ଦୁଇଜଣ ଅସୁରା ପରି ଘାତକ ଆସି ଗୋଟିଏ ଗୋଟିଏ ପାହାରରେ ସେଇ ଛ' ଜଣଙ୍କୁ ଶେଷ କରିଦେଲେ । ରକ୍ତନଦୀ ବୋହିଗଲା ଚାରି ଦିଗରେ ।

ଏହା ପରେ ଦେଖିବାକୁ ମିଳିଲା ଅମାନୁଷିକ ନରମାଂସ ଖିଆ ପାଳି ।

ହର୍ଟାର ଓ ତା'ର ସ୍ତ୍ରୀର ଶବ ଟେବୁ ଦ୍ୱାରା ରକ୍ଷିତ । କିନ୍ତୁ ଶ୍ୱେତକରମାନଙ୍କ ଶବ ତାହା ନୁହେଁ । ଜନତା ହଠାତ୍ ଝାମ୍ପି ପଡ଼ିଲା ସେଇ ଶ୍ୱେତକରମାନଙ୍କ ଶବ ଉପରେ । ଆଖି ପିଛୁଳାକେ ଟିକି ଟିକି କରି ଫଟାଇଲେ ସେମାନଙ୍କର ଶବ । କଞ୍ଚା ମାଂସ ଖଣ୍ଡ ଖଣ୍ଡ କରି ନେଇ ଯିଏ ଯାହାର ମୁହଁରେ ପୂରାଇବାକୁ ଲାଗିଲେ । ଓଃ, କି ଭୟାବହ ଦୃଶ୍ୟ ! ବନ୍ଦୀମାନେ ଦୁଇ ହାତରେ ଆଖି ବନ୍ଦ କରିଦେଲେ । ଲେଡ଼ି ହେଲେନା ଓ ମେଘ୍ନା ତ ପ୍ରାୟ ଅଚେତ ହୋଇଗଲେ ।

ଏହିପରି ଭାବରେ କେତେଘଣ୍ଟା ଧରି ଯେଉଁ କାଣ୍ଡ ଚାଲିଲା ତାକୁ ଗୋଟିଏ କଥାରେ ପୂରାପୂରି ନରକର ଦୃଶ୍ୟ ସହିତ ତୁଳନା କରାଯାଇପାରେ ।

ତା' ପରେ କାପ୍ଟେନ୍ ଓ ତାର ସ୍ତ୍ରୀର ଶବକୁ ପାଲିଙ୍କି ମଧ୍ୟରେ ବସାଇ ନେଇ, ଦୁଇମାଇଲ ଦୂର ମାନଗାନାମୁ ନାମକ ୮୦୦ ଫୁଟ ଉଚ୍ଚ ଗୋଟିଏ ପର୍ବତକୁ ନିଆଗଲା । ସେଠାରେ ସେମାନଙ୍କ ପାଇଁ ପଥର ଓ ଗଛପତ୍ର ଦ୍ୱାରା ଗୋଟିଏ ସମାଧି ମନ୍ଦିର ତିଆରି କରା ହୋଇଥିଲା । ତା ମଧ୍ୟରେ ରଖା ହେଲା ଶବ ଦୁଇଟିକୁ । ଖାଲି ଏତିକି ନୁହେଁ ଏ ଦେଶର ନିୟମାନୁଯାୟୀ ମୃତ ସ୍ୱାମୀ ସ୍ତ୍ରୀର ଉପଯୁକ୍ତ ବିଛଣାପତ୍ର, ପୋଷାକପତ୍ର ଓ ପ୍ରାୟ କେତେ ମାସ ପାଇଁ ଖାଇବା ଜିନିଷ, ପିଇବା ପାଣି ସବୁ କିଛି ସେ ମନ୍ଦିରରେ ଜମା ରଖାଗଲା । ପରକାଳରେ ଖାଇବା ପାଇଁ ଏଇ ବ୍ୟବସ୍ଥା ।

ତା' ପରେ ମାଓରି ଜନତା ଶେଷଥର ପାଇଁ ଓହ୍ଲାଇ ଆସିଲ ସେ ପାହାଡ଼ରୁ । କାର୍ବିକ ନା ଏ ପାହାଡ଼ ବର୍ତ୍ତମାନ ଟେବୁ ଦ୍ୱାରା ରକ୍ଷିତ ହୋଇଗଲା । ତା' ଉପରକୁ ଗଲେହିଁ ମୃତ୍ୟୁଦଣ୍ଡ । ବନ୍ଧଥିବା ଯାଏ ସେଠାକୁ ଯିବା ମାଓରିମାନଙ୍କୁ ନିଷିଦ୍ଧ । ଯେପରି ଆଉ ଗୋଟିଏ ପାହାଡ଼ ନାଁ ଟଂଗାରିରୋ । ସେଠାରେ ଅଛି ୧୮୦୬ ଖ୍ରୀଷ୍ଟାବ୍ଦର ଭୂମିକମ୍ପରେ ନିହତ ଏକ ସର୍ଦ୍ଦାରର ମୃତ ଦେହ ।

ବନ୍ଦୀମାନଙ୍କୁ ଆଣି ଖୁଣି ସେଇ କୁଟୀରରେ ଅଟକ ରଖାଗଲା । ରବର୍ଟ ଓ ପ୍ୟାଗାନେଲ୍‌ଙ୍କୁ ଏଥର ବ ଦେଖାଗଲା ନାହିଁ । ସେମାନଙ୍କୁ କଣ ଜୀବନରେ ମାରି ଦେଇଛନ୍ତି ମାଓରିମାନେ ?

ଆଠ—

ଆଜି ଶେଷ ରାତି ।

କାଲି ସକାଳେ ସୂର୍ଯ୍ୟ ଉଇଁବା ସଙ୍ଗେ ସଙ୍ଗେ ଇଂରେଜ ବନ୍ଦୀମାନଙ୍କ ମୃତ୍ୟୁ ହେବ—ନୃଶଂସ ମୃତ୍ୟୁ— ସେ ମୃତ୍ୟୁର କଥା କଳ୍ପନା କରି ହେବନି ।

ସ୍ତମ୍ଭିତ ହୋଇ ସମସ୍ତେ ବସି ରହିଲେ । ଲର୍ଡ଼ ଗ୍ଲେନାରଭ୍ୟାନ ସାହାସ ଦେବାକୁ ଲାଗିଲେ—କାରଣ ମୃତ୍ୟୁ ଯେତେବେଳେ ନିଶ୍ଚିତ, ସେତେବେଳେ ଭୟ ବୃଥା ବନ୍ଧୁମାନେ । ଏଇ ମାଉରିମାନଙ୍କୁ ଦେଖାଇ ଦେବାକୁ ହେବ ମରଣକୁ ଆମେ ଭୟ କରୁନା ।

ତା' ପରେ ସେମାନେ ସମସ୍ତେ ମିଶି ପ୍ରାର୍ଥନା କଲେ । ଖାଇବା ପାଇଁ ଯାହା ଦିଆ ହୋଇଥିଲା ଆଉ କେହି ତାହା ମୁହଁରେ ଦେ଼ଲେନି । କ୍ଲାନ୍ତ ଓ ଭୟରେ ସ୍ତ୍ରୀ ଲୋକମାନେ ଶୋଇ ପଡ଼ିଲେ ।

ଲର୍ଡ଼ କହିଲେ, ଦେଖ ଜନ । ଆମେ ତ ମରିବା, କିନ୍ତୁ ଦୁଃଖର କଥା ଦୁଇଜଣ ସ୍ତ୍ରୀ ଲୋକଙ୍କୁ ବି ଆମ ସଙ୍ଗେ ଏଇ ଭୟାବହ ମୃତ୍ୟୁ ବରଣ କରିବାକୁ ହେଲା । ଖାଲି ମୃତ୍ୟୁ ନୁହେଁ, ଯଦି ସେମାନେ କୌଣସି ପ୍ରକାର ଅତ୍ୟାଚାର କରନ୍ତି, ମାନ ଇଜ୍ଜତ ନ ରଖନ୍ତି, ତେବେ ? ତା' ଠାରୁ—ତା'ଠାରୁ ଗୋଟାଏ କାମ କଲେ କିପରି ହୁଅନ୍ତା ?

କି କାମ ଲର୍ଡ଼? ଜନ୍ ମ୍ୟାଙ୍ଗ୍ଲସ ପଚାରିଲା ।

ସେମାନଙ୍କ ହାତରେ ମରିବା ଅପେକ୍ଷା ଆମ ହାତରେ ସେମାନଙ୍କ ମୃତ୍ୟୁ ହେଉ । କିନ୍ତୁ ଅସ୍ତ୍ର କାହିଁ ? ଅସ୍ତ୍ର କେଉଁଠୁ ପାଇବା ?

ସେ କଥା ନେଇ ଆପଣ ଚିନ୍ତା କରନ୍ତୁ ନାହିଁ । ଜନ୍ ମ୍ୟାଙ୍ଗ୍ଲସ ଗୋଟିଏ ଛୁରୀ ବାହାର କରି କହିଲା, କାଗି-ଟେଟି ଯେତେବେଳେ ତଳେ ମରି ପଡ଼ିଗଲା ତା ଛୁରୀଟା ମୁଁ ଲୁଚାଇ ନେଇ ଆସିଥିଲି ।

ଠିକ୍ ଅଛି, ଦୀର୍ଘଶ୍ୱାସ ଛାଡ଼ି ଲର୍ଡ଼ କହିଲେ, କିନ୍ତୁ ଏବେ ନୁହେଁ ଜନ୍ । ଯଦି ସେମାନେ କୌଣସି ଅତ୍ୟାଚାର ଆରମ୍ଭ କରନ୍ତି ତେବେ, ବୁଝିଲ ? ନିଜ ହାତରେ ନିଜ ଆତ୍ମୀୟ ମାରିବା ଯେ କି କଷ୍ଟ କାମ, ଓଃ !

ଏହା ପରେ କିଛି ସମୟ ପାଇଁ ଓହ୍ଲାଇ ଆସିଲା ନିସ୍ତବ୍ଧତା । କଣ ବା କହିବାର ଅଛି ? ମୃତ୍ୟୁର ପ୍ରହର ଗଣିବା ଛଡ଼ା ହାତରେ ଆଉ କୌଣସି କାମ ନାହିଁ । ସମୟ ବିତିବାକୁ ଲାଗିଲା । ଭୟଙ୍କର ରାତି ଧୀରେ ଧୀରେ ଶେଷ ହେବାକୁ ଲାଗିଲା ।

ଲର୍ଡ଼ କହିଲେ, ସ୍ତ୍ରୀଲୋକମାନେ ସଙ୍ଗରେ ନଥିଲେ ମାଉଣ୍ଟିମାନଙ୍କ ସଙ୍ଗେ ଅନ୍ତତଃ ଥରେ ଲଢ଼େଇ କରି ହୋଇଥାନ୍ତା— ଫଳାଫଳ ଯାହା ହୋଇଥାନ୍ତା ପଛେ । ପଳାଇବାର ତ ଉପାୟ ନାହିଁ ! ଯେଉଁ ଘରଟାରେ ସେମାନେ ଅଛନ୍ତି—ପଛରେ ଉଚ୍ଚ ପାହାଡ଼ର କାନ୍ଥ—ଗୋଟିଏ ପାଖରେ ବିରାଟ ଗହ୍ୱର—ସିଧା ଓହ୍ଲାଇ ଯାଇଛି—ବୋଧହୁଏ ଶହେ ଫୁଟ ହେବ । ସେ ବାଟ ଦେଇ ପଳାଇଯିବା ଅସମ୍ଭବ । ଆଗରେ ରହିଛନ୍ତି ସତର୍କ ପ୍ରହରୀ ।

ରାତି ସେତେବେଳକୁ ଚାରିଟା ହେବ । ହଠାତ୍ ଯେଉଁ ଆଡ଼େ ଗହ୍ୱର ସେଇ ଆଡ଼ୁ ତଳୁ ମାଟି ଖୋଳା ହେବାର ଶବ୍ଦ ଶୁଣାଗଲା ।

ସମସ୍ତେ ଚମକି ଉଠି ସେ ସ୍ଥାନରେ କାନ ପାତିଲେ । କି ଶବ୍ଦ ? ବୋଧହୁଏ କୌଣସି ଜନ୍ତୁ ଗାତ ଖୋଳୁଛି । କିନ୍ତୁ ନା, ଜନ୍ତୁ ନୁହେଁ—ଶବ୍ଦ କ୍ରମେ କ୍ରମେ ଆଗେଇ ଆସୁଛି । ନିଶ୍ଚୟ କୌଣସି ଲୋକ ଗାତ ଖୋଳି ଘରେ ପଶିବାକୁ ଚେଷ୍ଟା କରୁଛି । କିଏ ହୋଇପାରେ ? ଯିଏ ହେଉ, ସେମାନେ ଠିକ୍ କଲେ ଏପଟେ ସେମାନେ ବି ଖୋଳିବେ । ଛୁରୀ ଓ ଖାଲି ହାତରେ ସମସ୍ତେ ମିଶି ଖୋଳିବାକୁ ଆରମ୍ଭ କଲେ, ଶବ୍ଦଟା ଯେଉଁ ପଟୁ ଆସୁଛି ଠିକ୍ ସେଇ ସ୍ଥାନରେ । କିଛି ସମୟ ପରେ ସେ ପଟୁ ଗୋଟାଏ ଛୁରୀର ଫଳା ଆସି ଲାଗିଲା ମେଜରଙ୍କ ହାତରେ । ଉଃ-ବୋଲି କହି ମେଜର ଚୁପ୍ ହୋଇଗଲେ—କାଳେ ବାହାରେ ଥିବା ଜଗୁଆଳିମାନଙ୍କ କାନକୁ ଯିବ ସେ ଶବ୍ଦ । ତା' ପରେ ସେ ଗାତ ଦେଇ ବାହାରି ଆସିଲା ଗୋଟାଏ ହାତ—ଧଳା ହାତ—ଏ ତ ମାଉଣ୍ଟିର ନୁହେଁ ! ଜନ୍ କହିଲା' ଥରେ ଏ ତ ଆମ ରବର୍ଟ'ର ହାତ !

କିଏ ? ରବର୍ଟ ? ଲର୍ଡ ପଚାରିଲେ ।

ହଁ ଲର୍ଡ ମୁଁ । ରବର୍ଟ ଗଛର ଆର ପାଖୁ କହିଲା ।

ତା ପରେ ଗୋଟାଏ ମିନଟ୍‌ରେ ଗଛ ମୁହଁ ବଡ଼ ହୋଇଯିବାରୁ ସେ ଉଠି ଆସିଲା ଉପରକୁ ।

କଣ ! ତୁମେ କେଉଁଠି ଥିଲ ? କପରି ଆସିଲ ? ମାଉରୀ-ମାନେ ତମକୁ ଦେଖି ନାହାନ୍ତି ? ଇତ୍ୟାଦି ପ୍ରଶ୍ନ ପଚାରି ବିବ୍ରତ କରିଦେଲେ ତାକୁ ।

ଉତ୍ତରରେ ରବର୍ଟ ଜଣାଇଲା, କାଗ-ଟେଠିକୁ ମାରିବା-ବେଳେ ମାଉରୀମାନଙ୍କ ଆଖିରେ ଧୂଳି ଦେଇ ସେ ଖସି ଯାଇଥିଲା । ତା’ ପରେ ଦୁଇଦିନ ଜଙ୍ଗଲରେ ରହିଲା । ଯେଉଁ ଦିନ ଶବ ସତ୍କାର ହେଲା ସେ ଦିନ ସେ ଆସି ଏଇ ଘରର ତଳଟା ଦେଖିଗଲା ଭଲ କରି । ତା’ ପରେ ଗୋଟାଏ ପରିତ୍ୟକ୍ତ କୁଟୀରରୁ ଗୋଛାଏ ଦଉଡ଼ି ଓ ଗୋଟିଏ ଛୁରୀ ପାଇଲା । ଡାଳପତ୍ର ଓ ଏଇ ଦଉଡ଼ି ସାହାଯ୍ୟରେ ଏଇ ପାହାଡ଼ କାନ୍ଥ ଦେଇ ଉପରକୁ ଉଠିଲା— ତା’ ପରେ ପାହାଡ଼ ଭିତରେ ଘର ଆଡ଼କୁ ଥିବା ଗୋଟାଏ ଗୁହା ପରି ଗାତ ଦେଖି ଖୋଳିବାକୁ ଆରମ୍ଭ କଲା ।

ସାବାସ୍ ରବର୍ଟ ! ଗ୍ଲେନାରଭ୍ୟାନ ତା ପିଠି ଥାପୁଡ଼େଇ କହିଲେ । ଗୋଳମାଳ ଶୁଣି ସ୍ତ୍ରୀ ଲୋକମାନେ ଉଠି ପଡ଼ିଥିଲେ । ରବର୍ଟକୁ କୁଣ୍ଢାଇ ଧରି ସେମାନେ ଆନନ୍ଦରେ କାନ୍ଦିବାକୁ ଲାଗିଲେ ।

ରବର୍ଟ କହିଲା, ଆଉ ଦେରି କଲେ ବିପଦ । ଜଣେ ପ୍ରହରୀମାନଙ୍କୁ ନଜର ରଖୁ । ଆଉ ଜଣ ଜଣ କରି ପଳାଇ ଚାଲ ।

ତା' ପରେ ସେମାନେ ଜଣ ଜଣ ହୋଇ ଗାତ ଦେଇ ଓହ୍ଲାଇ ସେଇ ଗାତ ମୁହଁରେ ଆସି ଠିଆ ହେଲେ । ଶେଷରେ ଝୁଲନ୍ତା ଦଉଡ଼ି ସାହାଯ୍ୟରେ ସମସ୍ତେ ତଳକୁ ଓହ୍ଲାଇ ଗଲେ । ଘୁରିଆଡ଼େ ଅନ୍ଧାର ରାତି । ଜଗୁଆଳୀମାନେ କୁଟୀରର କତଶ ହାତ ଦୂରରେ ନିଆଁ ଜାଳି ବସିଛନ୍ତି । ଅଥଚ ସେମାନେ ଏ ସବୁ କିଛି ଜାଣି ପାରି ନାହାନ୍ତି ।

ରବର୍ଟଙ୍କୁ ପଚାରିଗଲା, ଫ୍ୟାଗାନେଲର ଖବର କଣ ? ତାକୁ ଦେଖିଛ ?

ରବର୍ଟ କହିଲା, ସେ ଜାଣେନା । ତା ସଙ୍ଗରେ ତାର ଦେଖା ହୋଇନି । ଫ୍ୟାଗାନେଲ ପାଇଁ ସମସ୍ତଙ୍କ ମନ ଭାରି ଖରାପ ହୋଇଗଲା । ତଥାପି ସେମାନେ ଅନ୍ଧାର ଭିତରେ ଦୌଡ଼ିବାକୁ ଲାଗିଲେ । ଭୋର ହେବା ଆଗରୁ ଏଇ ଅଞ୍ଚଳ ଠାରୁ ବହୁତ ଦୂରକୁ ଚାଲିଯିବାକୁ ହେବ । ତେଣୁ ସେମାନେ ପ୍ରାଣପଣେ ଦୌଡ଼ିବାକୁ ଲାଗିଲେ ।

କାହ୍ନିଟା କ୍ରମଶଃ ଉଚ୍ଚ ହେଉଛି । ତଳେ ଅସ୍ପଷ୍ଟ ହୋଇ ଦେଖାଯାଉଛି ହ୍ରଦଟା । ସେମାନେ ଚାଲିବାକୁ ଲାଗିଲେ । ପ୍ରାଣ ନେଇ ଖୁବ୍ ଶୀଘ୍ର ପଳାଇ ଯିବାକୁ ହେବ ।

ସେମାନେ ଯେତେବେଳେ ୮୦୦ ଫୁଟ ଉଚ୍ଚକୁ ଉଠି ଆସିଛନ୍ତି, ଏତିକି ସମୟରେ ଭୋରର ଆଲୁଅ ଦେଖାଗଲା । କୁହୁଡ଼ି ଯୋଗୁଁ ଦୂରରୁ କିଛି ସେତେବେଳେ ଦେଖାଯାଉ ନଥିଲା ।

କ୍ଲାନ୍ତରେ ସମସ୍ତଙ୍କ ଦେହ ଅବଶ ହୋଇ ଆସୁଛି—ତେବେ ବି ଚାଲିଛନ୍ତି ସେମାନେ ।

ସୂର୍ଯ୍ୟ ଉଇଁବାରୁ କ୍ଷୁହୂର୍ତ୍ତ କଟିଗଲା । ଆଉ ସେଇ ମୁହୂର୍ତ୍ତରେ ସେମାନେ ଶୁଣିବାକୁ ପାଇଲେ କୋଳାହଳ । ଅନାଇ ଦେଖିଲେ, ତଳେ ହ୍ରଦ କୂଳରେ ଶହ ଶହ ମାଉଗ୍ମା ମାରାତ୍ମକ ଅସ୍ତ୍ରଶସ୍ତ୍ରରେ ସଜ୍ଜିତ ହୋଇ ଉଠି ଆସୁଛନ୍ତି ଉପରକୁ । ବିରାଟ ଚିତ୍କାର କରି ମେଦିନୀ କମ୍ପାଇ ଛୁଟି ଆସୁଛନ୍ତି ସମସ୍ତେ । ସେମାନଙ୍କ ଠେଉ ଖାଇ ଯାଉଛନ୍ତି ତା'ହେଲେ ।

ଚାଲ—ଚାଲ—ଆହୁରି ଜୋରରେ—ଆହୁରି—ନହେଲେ ରକ୍ଷା ନାହିଁ । ସେମାନଙ୍କ ହାତରେ ଧରା ପଡ଼ିଲେ, ଖଣ୍ଡ ଖଣ୍ଡ କରି କଞ୍ଚା ଖାଇଦେବେ ସେମାନେ ।

ସେମାନେ ଉଠୁଛନ୍ତି—ପଛରୁ ପଙ୍ଗପାଳ ପରି ଆଗେଇ ଆସୁଛନ୍ତି ମାଉତ୍ମାମାନେ । ଆଉ ଉପାୟ ନାହିଁ । ଈଶ୍ୱରଙ୍କୁ ଡାକ ! ସେମାନେ ଯେଉଁ ପରି ଗତିରେ ଆସୁଛନ୍ତି, କେତେ ମିନିଟ୍ ମଧ୍ୟରେ ଏଇ କ୍ଲାନ୍ତ ଦଳକୁ ନିଶ୍ଚୟ ଧରି ପକାଇବେ ।

—ନଅ—

ସେମାନେ ପ୍ରାୟ ଆଠ ଶହ ଫୁଟ ଉଠି ଆସିଛନ୍ତି, ଜଙ୍ଗଲୀ-ମାନେ ପାଞ୍ଚ ଶହ ଫୁଟ—ଏପରି ସମୟରେ ମେଜର ଫଞ୍ଚକୁ ଫେର ଚିତ୍କାର କରି ଉଠିଲେ, ଦେଖନ୍ତୁ, ଲର୍ଡ଼ ଦେଖନ୍ତୁ !

ସମସ୍ତେ ଫେରି ଚାହିଁ ଦେଖିଲେ ସେଇ ଚଳନ୍ତ ଧ୍ୱଂସ ଜଙ୍ଗଲି ମାଉଣ୍ଟମାନେ ହଠାତ୍ ଠିଆ ହୋଇ ପଡ଼ିଛନ୍ତି । ଆଗକୁ ଆଗଉ ନାହାନ୍ତି । କଣ ହେଲା ? ସେଠାରେ ଠିଆହୋଇ ସେମାନେ ଉନ୍ମାଦ ପରି ଚିତ୍କାର କରୁଛନ୍ତି । ଆଉ ପାଦ ହାତ ହଲାଇ ବୀଭତ୍ସ ଚିତ୍କାର କରୁଛନ୍ତି ସେମାନଙ୍କ ଆଡ଼େ ଚାହିଁ । ଘଟଣା କ'ଣ ପ୍ରଥମେ କିଛି ବୁଝି ହେଲନ ।

ଶେଷରେ ଜନ୍ ମ୍ୟାଙ୍ଗ୍‌ଲସ ଆନନ୍ଦରେ ଚିତ୍କାର କରି ଉଠିଲେ, ଆରେ ଏଇଟା ପରା ମାନ୍‌ଗାନାମ୍ ଲାହାଉ । କାରଟେଟିର ସମାଧି ସ୍ଥଳ । ଏଠାରେ 'ଟେବୁ' ଅଛି । ମାଉଣ୍ଟମାନେ ବଞ୍ଚି ଥାଉ ଥାଉ ପ୍ଲାଡେ ଆସିବେନି ।

ଓଃ ଭଗବାନ ! ବଞ୍ଚିଗଲ ମଣିଷ । ଠିକ୍ କଥା, ଏଇ ତ ସମାଧି ମନ୍ଦିର । ସମସ୍ତେ ସମାଧି ମନ୍ଦିର ଆଡ଼କୁ ଅଗେଇଗଲେ । ଲର୍ଡ଼ ଗ୍ଲେନାରଭ୍ୟାନ୍ ଲତାପତ୍ରର ପର୍ଦ୍ଦା ଠେଲି ମନ୍ଦିରରେ ପଶିଯାଇ ଦୁଇ ପାଦ ପଛେଇ ଆସିଲେ ।

ଭିତରେ ଗୋଟାଏ ଜଙ୍ଗଲୀ ବସିଛି ।

ସମସ୍ତେ ସତର୍କ ହୋଇ ଲତାପତ୍ରର ପର୍ଦ୍ଦା ଟେକି ଦେଖିଲେ ଲତାପତ୍ରର ପୋଷାକ ପିନ୍ଧି ଗୋଟାଏ ଲୋକ ସତରେ ବସିଛି ସେଠାରେ । ଅନ୍ଧାରରେ କିଛି ବୁଝି ହେଉନାହିଁ । ମାଉରିମାନଙ୍କର ତ ଏଠାକୁ ଆସିବା ମନା, ତେବେ ଏଇଟା ଆସିଲା କିପରି ?

ତୁମେ କିଏ ? ସମସ୍ତେ ଚିତ୍କାର କରି ଉଠିଲେ, ହାତ ଟେକି ଠିଆ ହୁଅ, ନଚେତ୍—

ଭୟ କର ନାହିଁ—ଫରାସୀ କଣ୍ଠରେ ଲୋକଟା କହି-ଉଠିଲା—ଆସନ୍ତୁ, ଖାଦ୍ୟ ପ୍ରସ୍ତୁତ ।

ଆରେ ପ୍ୟାଗାନେଲ ଯେ ! ତୁମେ ଏଠିକି କିପରି ଆସିଲ ? ଆଶ୍ଚର୍ଯ୍ୟ !

ପ୍ୟାଗାନେଲ ଜଣାଇଲା, ସେ ବି ସୁଯୋଗ ଦେଖି ପାହାଡ଼ ଠାରୁ ପଳାଇ ଆସିଲା । କିନ୍ତୁ ଆଉ ଜଣେ ସର୍ଦ୍ଦାର ହାତରେ ଧରା ପଡ଼ିଗଲା । ସେହି ତାକୁ ବନ୍ଦୀ କରି ରଖିଲା । କିନ୍ତୁ ସୁଯୋଗ ପାଇ ସେଠାରୁ ବି ଖସି ଆସି କାଇଟେଟିର ସମାଧି ମନ୍ଦିର 'ଟେବୁ' ରକ୍ଷିତ ଏଇ ପାହାଡ଼ରେ ଆସି ପହଞ୍ଚିଛି । ସେ ଜାଣେ ଯାଡ଼େ ମାଉରିମାନେ

ଆସିବେ ନାହିଁ । ସୁତରାଂ ବେଶ ଆରାମରେ ଅଛି । ମୃତମାନଙ୍କ ପାଇଁ ରଖାଯାଇଥିବା ଅଜସ୍ର ଖାଦ୍ୟ ସାମଗ୍ରୀରେ ବେଶ ମଉଜରେ ଦିନ କଟାଉଛି ।

ସମସ୍ତେ ସ୍ୱସ୍ତିର ନିଃଶ୍ୱାସ ଛାଡ଼ି ଖାଇ ପିଇ ଟିକିଏ ସୁସ୍ଥ ହେଲେ ।

ତଳକୁ ଅନାଇଁ ଦେଖିଲେ, ମାଉରିମାନେ—ସେଠାରେ ଠିଆ ହୋଇଛନ୍ତି । ଠିଆ ହୋଇଥାନ୍ତୁ, କେତେ ଦିନ ରହିବେ ଦେଖାଯାଉ । ଏଠିକି ତ ଆସି ମାରିବେନି !

ଯାହାହେଉ ସେ ଦିନଟା କଟିଗଲା, ସେ ରାତି ବି ଗଲା । କିନ୍ତୁ ଏପରି ଭାବରେ ତ ସବୁଦିନ ରହି ହେବ ନାହିଁ ! ଖାଇବା ଜିନିଷ ଯାହା ଅଛି ସେଥିରେ ଖୁବ୍ ବେଶୀ ହେଲେ ପନ୍ଦର ଦିନ ଚଳିଯିବ । କିନ୍ତୁ ତା ପରେ ? ସୁତରାଂ ସେମାନେ ପଳାୟନର ଚିନ୍ତା କରିବାକୁ ଲାଗିଲେ ।

ଦ୍ୱିତୀୟ ଦିନ ରାତିରେ ପାହାଡ଼ର ପଛ ଭାଗ ଦେଇ ପଳାଇ ଯିବାର ଚେଷ୍ଟା କରି ଦେଖାଗଲା ମାଉରିମାନେ ଧମାଧମ୍ ଗୁଳି ଛୁଡ଼ୁଛନ୍ତି । ସାଇଁ ସାଇଁ ହୋଇ ମୁଣ୍ଡ ଉପର ଦେଇ ଗୁଳି ଯାଉଛି । କିନ୍ତୁ ଭାଗ୍ୟକୁ କାହା ଦେହରେ ବାଜିଲା ନାହିଁ । ଫେରି ଆସିବାକୁ ହେଲା । ନା, ପଳାଇବା ମୁସ୍କିଲ । ହୁଏତ ଏଠାରେ କାପ୍ଟେଟିର ସମାଧି ପାଖରେ ଉପାସରେ ମରିବାକୁ ହେବ ।

ଆଉ ଦିନେ କଟିଗଲା । ଜଙ୍ଗଲୀମାନେ କିନ୍ତୁ ସେମାନଙ୍କ ସ୍ଥାନରୁ ଟିକିଏ ସୁଦ୍ଧା ହଲଚଲ ହେଲେନି । ଅସ୍ତ୍ରଶସ୍ତ୍ର ନେଇ ପ୍ରାୟ ଦୁଇ ଶହ ଲୋକ ଚାହିଁ ବସିଛନ୍ତି ସେଠାରେ ।

ଅନେକ ଆଲୋଚନା, ସମାଲୋଚନା, ଫନ୍ଦିଫିକର କରାଗଲା, କିନ୍ତୁ ପଳାଇବାର କୌଣସି ବାଟ ଦେଖାଗଲାନି ।

ଚତୁର୍ଥ ଦିନ ପ୍ୟାଗାନେଲ ଚିତ୍କାର କରି ଉଠିଲା, ପାଇଛି !

କଣ ପାଇଛ ? ସମସ୍ତେ ବିସ୍ମିତ ହୋଇ ପ୍ରଶ୍ନ କଲେ ।

ପଳାଇବାର ବାଟ । ପ୍ୟାଗାନେଲ ଗମ୍ଭୀର ଭାବରେ କହିଲା । ତାପରେ ସେମାନଙ୍କୁ ଗୋଟାଏ ସ୍ଥାନ ନେଇ ଦେଖାଇଲା । ଏଇ ସ୍ଥାନଟା ଖୁବ୍ ଗରମ ଲାଗୁ ନାହିଁ ? ପାଦ ରଖିଲେ ପୋଡ଼ି ଯାଉନାହିଁ ?

ହଁ, କଣ ହେଲା ?

ତା'ହେଲେ ଶୁଣନ୍ତୁ । ପ୍ୟାଗାନେଲ ତାର ପ୍ରସ୍ତାବ କହିଲା—ଏ ଆଡ଼ର ସବୁ ପାହାଡ଼ ଆଗ୍ନେୟଗିରି । ଏଇ ପାହାଡ଼ଟା ବି ସେଥିରୁ ଗୋଟିଏ । ଆମେ ଯଦି ଏଠି ଟିକିଏ ଖୋଳି ପକାଇବା; ଭିତରୁ ଧୂଆଁ, ନିଆଁ ଓ ଲାଭା ବାହାରିବାକୁ ଆରମ୍ଭ କରିବ । ଆମେ ସେଇଥି କରିବା ଭଲ । ଦୂରରୁ ମାଓରିମାନେ ସେ ଅଗ୍ନ୍ୟୁତ୍ପାତ ଦେଖି ଭାବିବେ, ଆମେମାନେ 'ଟେବୁ' ଅମାନ୍ୟ କରି ଏଇ ପବିତ୍ର ପାହାଡ଼ରେ ପାଦ ଦେଇଛୁ । ତେଣୁ ଭଗବାନଙ୍କ ଅଭିଶାପ ନିଆଁ ହୋଇ ଆମକୁ ପୋଡ଼ି ମାରିଛି । ଆମେମାନେ ମରିଗଲୁଣି ଭାବି ସେମାନେ ଚାଲିଯିବେ । ସେତେବେଳେ ବେଶ୍ ସହଜରେ ପଛବାଟ ଦେଇ ପଳାଇ ଯାଇହେବ ।

ଚମତ୍କାର ପ୍ରସ୍ତାବ । ଜନ ମ୍ୟାଙ୍ଗ୍‌ଲସ ଖୁସି ହେଲା । ତୁମ ମୁଣ୍ଡରେ କିଛି ବୁଦ୍ଧି ଅଛି ନିଶ୍ଚୟ ! ସାବାସ !

ଗମ୍ଭୀର କଣ୍ଠରେ ଲର୍ଡ୍ ଗ୍ଲେନାରଭ୍ୟାନ କହିଲେ, କିନ୍ତୁ ସତରେ ଯଦି ସେ ଅଗ୍ନ୍ୟୁତ୍ପାତରେ ଆମେ ମରୁ ?

ସେଥିପାଇଁ ସାବଧାନ ହେବାକୁ ପଡ଼ିବ—ପ୍ୟାଗାନେଲ କହିଲ, ଆମେ ସମାଧି ମନ୍ଦିର ପାଖରେ ପଥରରେ ଗୋଟିଏ କାନ୍ଥ କରିଦେବା । ଆଉ ଗାତଟା ଏପରି ଭାବରେ ଖୋଳିବା ଯେ ଯେଉଁ-ଥିରେ ଏଇ ମାଉରିମାନେ ଯେଉଁ ଆଡ଼କୁ ଠିଆ ହୋଇଛନ୍ତି, ସେଇ ଆଡ଼କୁ ଲାଭାସ୍ରୋତ ବୋହି ଚାଲିବ ।

ସେଇଆ ହେଲ—ଦିନସାରା ଲାଗି ସେମାନେ ଉତ୍ସାହ ସହ ଆୟୋଜନରେ ଲାଗିଗଲେ । ସନ୍ଧ୍ୟା ହେବା ମାତ୍ରେ ଅତି ସନ୍ତର୍ପଣରେ ଗାତ ଖୋଳିଲେ । କିଛି ସମୟ ପରେ ଭସ୍ କରି ପ୍ରଥମେ ବାହାରିଲା ଅଳ୍ପ କିଛି ଗରମ ଧୂଆଁ । ମୁହୂର୍ତ୍ତକ ଭିତରେ ସେମାନେ ଡେଇଁପଡ଼ି ସେଠାରୁ ହଟି ଆସି ନଥିଲେ ଦେହ ପୋଡ଼ି ଯାଇ-ଥାଆନ୍ତା । ତା'ପରେ ସେଇ ଗାତ ମୁହଁରୁ ବାହାରିଲା ଝକମକ୍ କରି ଫୁଟନ୍ତା ଲାଭା ଓ ତା ସଙ୍ଗେ ସଙ୍ଗେ ଗଳିତ ନିଆଁ ! କ୍ରମେ ତାହା ତିନ ମହଲ ଉଚ୍ଚ ଯାଏ ଉପରକୁ ଉଠିଲା—ତା'ପରେ ଗଡ଼ିଚାଲିଲା ମାଉରିମାନେ ରହିଥିବା ପାହାଡ଼ ତଳକୁ । ତା'ପରେ ଭୟଙ୍କର ଗଣ୍ଡଗୋଳ ଓ ଚିତ୍କାର ଶୁଣାଗଲା । ମାଉରିମାନଙ୍କ ଆଡ଼ୁ । ଆକାଶ ଓ ଆଖପାଖର ଅନେକ ସ୍ଥାନ ଆଲୋକିତ ହୋଇ ଉଠିଲା । ସେଇ ଆଲୁଅରେ ଦେଖାଗଲା ମାଉରିମାନେ ଯେଉଁ ଆଡ଼େ ପାରନ୍ତି, ସେଇଆଡ଼େ ଦୌଡ଼ିବାରେ ଲାଗିଛନ୍ତି । ଗୋଟାଏ ବିକଟ ସମ୍ମିଳିତ ଚିତ୍କାର ଶୁଣାଯାଉଛି ।

ସେମାନେ ସମସ୍ତେ, ସମାଧି ମନ୍ଦିର ମଧ୍ୟରେ ଲୁଚି ରହିଲେ । ନିସ୍ତବ୍ଧ ରାତ୍ରିକୁ ମଥିତ କରି ଭୟାବହ ଗର୍ଜ୍ଜନ ସହ ଅଗ୍ନ୍ୟୁତ୍ପାତ ହେଲା । ସମସ୍ତ ବଞ୍ଚିବାକୁ ଲାଗିଲେ । ଶେଷରେ ଦେଖାଗଲା ମାଉରି-ମାନେ ସବୁ ପଳାଇଛନ୍ତି । ସେତେବେଳେ ସେମାନେ ଧୀରେ ଧୀରେ ପାହାଡ଼ ପଛବାଟ ଦେଇ ଦକ୍ଷିଣ ଦିଗରେ ଥିବା ସମତଳକୁ ଓହ୍ଲାଇ ଆସିଲେ ।

ପୁଣି ଯାତ୍ରା ଆରମ୍ଭ ହେଲା । ନିବିଡ଼ ଗହନ ବନରେ ପଥ ଚାଲି । ଉପାୟ ନାହିଁ; ପ୍ରାଣ ବଞ୍ଚାଇବାକୁ ହେଲେ ଏଇଆ କରି-ବାକୁ ହେବ । ସାରା ରାତି ଜୋରରେ ଚାଲି ଚାଲି ସେମାନେ ପ୍ରାୟ ଦଶ ମାଇଲ ବାଟ ଚାଲି ଆସିଲେ ।

ଗ୍ୟାରାନେଲ୍ ହେଲା ପଥପ୍ରଦର୍ଶକ । ମାନଚିତ୍ର ଦେଖି ସେ କ୍ରମଶଃ ଦଳଟାକୁ ସମୁଦ୍ର କୂଳ ଆଡ଼କୁ ଆଗେଇ ନେବାକୁ ଲାଗିଲା । କେବଳ ସମୁଦ୍ର ପାଇଗଲେ ବାଟଚଲା ସହଜ ହେବ । ନଚେତ୍ ବଣଜଙ୍ଗଲ ପାହାଡ଼ ପର୍ବତରେ ଦିଗ ଠିକ୍ କରିବା କଷ୍ଟକର ।

କେତେ ଦିନ ମଧ୍ୟରେ ଦିନେ ମାଳ ସମୁଦ୍ରର ଥଣ୍ଡା କୂଳକୁ ଆସି ସେମାନେ ଯେପରି ବଞ୍ଚିଗଲେ ।

ଏଥର କୂଳେ କୂଳେ ଇଂରେଜ ଘାଟି ବା ଅକ୍ଲାଣ୍ଡ ଆଡ଼କୁ ଯିବାକୁ ହେବ ।

—ଦଶ—

କିନ୍ତୁ ଭାଗ୍ୟରେ ହଇରାଣ ହେବାର ଯୋଗ ଥିଲେ, ତାକୁ ଏଡ଼ାଇ ଯିବାକୁ ସାଧ୍ୟ କାହାର ?

ସେମାନେ କୂଳେ କୂଳେ ଆଗଉଛନ୍ତି, ଏପରି ସମୟରେ ହଠାତ୍ ଦେଖିପାରିଲେ ଜଙ୍ଗଲ ମଧ୍ୟରୁ କେତେଗୁଡ଼ିଏ ମାଉସ୍ଥ କୁରାଢ଼ୀ ଓ ବନ୍ଧୁକ ଧରି ଆକ୍ରମଣ କରିବାକୁ ଆଗେଇ ଆସୁଛନ୍ତି ।

ସେମାନେ ଭୂତ ଦେଖିବା ପରି କିଂକର୍ତ୍ତବ୍ୟ ବିମୂଢ଼ ହୋଇ ଠିଆ ହୋଇ ପଡ଼ିଲେ । ଏହି ସମୟରେ ଉଇଲ୍‌ସନ ଚିତ୍କାର କରି କହିଲା, ଶୀଘ୍ର ଚାଲ । ହେଇଟି କେତେଗୁଡ଼ିଏ ନୌକା ଦେଖା ଯାଉଛି ।

କାଳ ବିଳମ୍ବ ନ କରି ସେମାନେ ଦୌଡ଼ି ଯାଇ ସେଇ ଜଙ୍ଗଲିମାନଙ୍କର ଗୋଟିଏ ନୌକାରେ ଚଢ଼ିଗଲେ ଓ ଖୁବ୍ ଜୋରରେ ନୌକା ଚଳାଇବାକୁ ଲାଗିଲେ । ଚାରି ପାଞ୍ଚ ଜଣ ଲାଗି ପଡ଼ି ଆହୁଲ ମାରି କିଛି ସମୟ ମଧ୍ୟରେ ସମୁଦ୍ର ଭିତରକୁ ଚାଲିଗଲେ । ଭୟରେ ସମସ୍ତେ କମ୍ପୁଥାନ୍ତି । ଦେହ ଆଉ କଷ୍ଟ ସହିପାରୁନ ।

ଏଆଡ଼େ ମାଉରୀମାନେ ମଧ୍ୟ ଆଉ ଗୋଟିଏ ନୌକାରେ ସେମାନଙ୍କୁ ଗୋଡ଼ାଇବାକୁ ଲାଗିଲେ ।

ଜୋରରେ ଚଲାଅ, ଲର୍ଡ ଚିତ୍କାର କରି କହିଲେ ।

ନୌକା ଚାଲିବାକୁ ଲାଗିଲା । କିନ୍ତୁ କେତେ ସମୟ ଏପରି ଭାବରେ ଚଳାଇବେ ? ଆଉ ନୌକା ସାହାଯ୍ୟରେ ସମୁଦ୍ରରେ କେତେ ଦୂର ବା ଯାଇହେବ ? ଗଲେ ବି ଝଡବେଳେ ପାଣିରେ ବୁଡି ମରିବା ଛଡ଼ା ଅନ୍ୟ କିଛି ଉପାୟ ନାହିଁ ।

ଜଙ୍ଗଲୀମାନେ କ୍ରମେ କ୍ରମେ ସେମାନଙ୍କ ନିକଟକୁ ଆଗେଇ ଆସୁଛନ୍ତି । ପାଖେଇ ଆସି ମାଉରୀମାନେ ଗୁଳି ମାରିବାକୁ ଲାଗିଲେ । ଦୂରତ୍ୱ ଯୋଗୁଁ ଗୁଳି ଦେହରେ ବାଜିଲା ନାହିଁ ସତ, କିନ୍ତୁ ଆଉ କେତେ ସମୟ ?

ଜାହାଜ ! କିଏ ଯେପରି ଚିତ୍କାର କରି ଉଠିଲା, ଗୋଟାଏ ଜାହାଜ ।

ସମସ୍ତେ ସମୁଦ୍ରଆଡେ ଚାହିଁ ଦେଖିଲେ ସତରେ ଗୋଟିଏ ଜାହାଜ ସେମାନଙ୍କ ଆଡକୁ ଆସୁଛି ।

ଜୋରରେ ଚଳାଅ — ଜାହାଜଟା ଧରିବା ଦରକାର । ଲର୍ଡ ଚିତ୍କାର କରି ଆଦେଶ ଦେଲେ ।

ଯା'ହେଉ ଜଙ୍ଗଲୀମାନେ ପ୍ରାୟ ପାଖକୁ ଆସି ଯାଇଛନ୍ତି । ଉଭୟ ଆଡ଼େ ବିପଦ । ଏଇ ଜାହାଜଟା ଯଦି ଡନ୍‌କାନ୍ ହୋଇଥାଏ ! ନା, ସେଇଟା ତ ଜଳଦସ୍ୟୁ କଏଦୀମାନଙ୍କ କବଳରେ ।

ସେମାନଙ୍କୁ ପାଇଲେ ନିଶ୍ଚୟ ମାରି ପକାଇବେ । ଯାହା ଥିବ ଭାଗ୍ୟରେ । ନିଶ୍ଚିତ ମରଣଠାରୁ ଅନିଶ୍ଚିତ ମରଣ ହାତରେ ପଡ଼ିବା ଢ଼େର ଭଲ । ପ୍ରାଣପଣେ ନୌକା ଚଳାଇବାକୁ ଲାଗିଲେ ସେମାନେ ।

ଏଇ ସମୟରେ ଗୋଟିଏ ଅଦ୍ଭୁତ କାଣ୍ଡ ଘଟିଲା । ଜାହାଜରୁ ବିକଟ ଗର୍ଜ୍ଜନ ସହ କେତେ ଥର ଦୁମ୍ ଦୁମ୍ କରି କମାଣ ଫୁଟିଲା । ଦେଖାଗଲା, ସେଗୁଡ଼ିକ ଯାଇ ଜଙ୍ଗଲୀମାନଙ୍କ ନୌକାଗୁଡ଼ିକୁ ଆଘାତ କରୁଛି । ସଙ୍ଗେ ସଙ୍ଗେ ଜଙ୍ଗଲୀମାନଙ୍କ ନୌକାଗୁଡ଼ିକ ବୁଡ଼ିଗଲା । ଆଉ ଯେଉଁ ସବୁ ଜଙ୍ଗଲୀ ନ ମରି ସେତେବେଳେ ଯାଏ ବଞ୍ଚି ରହି- ଥିଲେ, ସେମାନେ ପହଁରି ପହଁରି କୂଳ ଆଡ଼କୁ ପଳାଇବାକୁ ଲାଗିଲେ ।

କି ଅଦ୍ଭୁତ ଘଟଣା ! ଜଳଦସ୍ୟୁମାନଙ୍କର ଏତେ ଦୟା ! ସମସ୍ତେ ଅବାକ୍ ହେଲେ । କେତେ ମିନିଟ୍ ମଧ୍ୟରେ ଜାହାଜ ପାଖକୁ ଆସିଗଲା । ଲର୍ଡ୍ ଚିହ୍ନିଲେ ଏଇଟା ତାଙ୍କର ଜାହାଜ ଡନ୍କାନ୍ । କିନ୍ତୁ ଡେକ୍ ଉପରେ କିଏ ଠିଆ ହୋଇଛି ? ସେକେଣ୍ଡ କ୍ୟାପଟେନ୍ ଟମ୍ ନୁହେଁ ତ ? ହଁ, ସେଇ ।

ଆଶ୍ଚର୍ଯ୍ୟ ହେବାର ସମୟ ନାହିଁ ସେତେବେଳକୁ । **ଜାହାଜ** ପାଖକୁ ଆସି ସିଡ଼ି ଓହ୍ଲାଇ ସେମାନଙ୍କୁ ନୌକାରୁ ଉପରକୁ ଉଠାଇନେଲା ।

କିନ୍ତୁ କାହାନ୍ତି ଜଳଦସ୍ୟୁ ? ଏଠାରେ ତ କେହି ନାହାନ୍ତି ? ସମସ୍ତେ ଲର୍ଡ ଗ୍ଲେନାରଭ୍ୟାନଙ୍କ ନିଜ ଲୋକ—ଆଉ ତାଙ୍କ ସହକାରୀ ଟମ୍ ପରିଚାଳନା କରୁଛି ଜାହାଜକୁ ।

ଘଟଣା କଣ ଟମ୍? ଲର୍ଡ଼ ବିସ୍ମୟରେ ବେଶୀ କିଛି କହି ପାରିଲେନି । କିଛି ସେ ବୁଝିପାରୁ ନାହାନ୍ତି । ତୁମେ ନିଉଜିଲ୍ୟାଣ୍ଡ ଉପକୂଳକୁ ବା ଆସିଲ କିପରି ?

ସବୁ କଥା ପରେ କହିବି ଲର୍ଡ, ଟମ୍ ଅଳ୍ପ ହସି କହିଲା, ଏବେ ଚାଲନ୍ତୁ, ଖାଇସାରି ବିଶ୍ରାମ ନେବେ ।

ଖିଆପିଆ ସରିବା ପରେ ଲର୍ଡ଼ ଗ୍ଲେନାରଭ୍ୟାନ୍ ଟମ୍‌କୁ ପଚାରିଲେ, କଏଦୀମାନଙ୍କୁ କଣ କଲ ତୁମେ ?

କଏଦୀ ? କଏଦୀ ଆସିବେ କୁଆଡ଼ୁ ? ବିସ୍ମିତ ହୋଇ ଟମ୍ ଉତ୍ତର ଦେଲା ।

ଜଳଦସ୍ୟୁ କଏଦୀମାନେ ପରା ଏ ଜାହାଜକୁ ଦଖଲ କରି ନେଇଥିଲେ ?

ତା'ହେଲେ ତ ସେମାନଙ୍କୁ ଏ ଜାହାଜରେ ଦେଖିବାକୁ ପାଇଥାଆନ୍ତେ ଆପଣ ।

ଆଶ୍ଚର୍ଯ୍ୟ ! ତୁମେ ତା'ହେଲେ ନିଉଜିଲାଣ୍ଡ ଉପକୂଳରେ କଣ କରୁଥିଲ ?

ଆପଣଙ୍କ ଆଦେଶରେ ମୁଁ ବୁଲୁଥିଲି । ଆପଣ ପରା ଚିଠି ଲେଖି ଏଇ ଆଦେଶ ଦେଇଥିଲେ ?

ମୋର ସେ ଚିଠି ତା'ହେଲେ ତୁମେ ପାଇଛ ? ସେଥିରେତ ଲେଖାଥିଲି ଅଷ୍ଟ୍ରେଲିଆ ଉପକୂଳରେ ବୁଲିବା ପାଇଁ ।

ଅଷ୍ଟ୍ରେଲିଆ ନୁହେଁ, ସେଥିରେ ନଭଜଲାଣ୍ଡ କଥା ଲେଖା ଥିଲା ।

କି ଆଶ୍ଚର୍ଯ୍ୟ, ତମକୁ ଚିଠିଟି କିଏ ଦେଇଥିଲା ? କଏଦୀ-ମାନଙ୍କ ଜଣେ ସର୍ଦ୍ଦାର ଜେମ୍ ଜୟେସ୍ ତ ?

ନା, ଚିଠି ଆଣିଥିଲେ ବ୍ରିଟାନିଆ ଜାହାଜର କୋୟାର୍ଟର ମାଷ୍ଟର ଆଇରନଟନ୍ ।

ଆଇରନ୍‌ଟନ୍ ! ସେ କେଉଁଠି ଅଛନ୍ତି ?

ତାଙ୍କୁ ବନ୍ଦୀ କରି ରଖିଛୁ ଏଇ ଜାହାଜରେ । ବର୍ତ୍ତମାନ ନେଇ ଆସୁଛୁ । ଆଜ ଚିଠିଟି ଦେଖନ୍ତୁ—କହି ଟମ୍ ଚିଠିଟି ଦେଖାଇଲା । ସେଥିରେ ପ୍ରକୃତରେ ଗ୍ଲେନାରଭ୍ୟାନଙ୍କ ପକ୍ଷରୁ ପ୍ୟାଗାନେଲର ହାତଲେଖା ରହିଛି 'ତୁମେ ଅବିଳମ୍ବେ ନଭଜଲାଣ୍ଡର ଉପକୂଳରେ ଯାଉଥିବ । ଇତି'—ତା'ପରେ ଲର୍ଡ଼ଙ୍କ ଦସ୍ତଖତ ।

ସମସ୍ତେ ବିସ୍ମିତ ହେଲେ । ଆଶ୍ଚର୍ଯ୍ୟ ଭୁଲ । ଲର୍ଡ କହିଥିଲେ ଅଷ୍ଟ୍ରେଲିଆ କିନ୍ତୁ ପ୍ୟାଗାନେଲ ଭୁଲରେ ନଭଜଲାଣ୍ଡ ବୋଲି ଲେଖି ଦେଇଛି । ଲଜ୍ଜାରେ ପ୍ୟାଗାନେଲ ମୁଣ୍ଡ ତଳକୁ କଲା । ତାର ଏଇ ଅନିଚ୍ଛାକୃତ ଭୁଲ ପାଇଁ କିନ୍ତୁ ସମସ୍ତେ ତାକୁ ଧନ୍ୟବାଦ ଦେଲେ । ଯଦି ସେ ଏ ଭୁଲ୍ କରି ନ ଥାନ୍ତା ତା ହେଲେ ଏ ଜାହାଜ ଏଠାରେ ନ ଥାନ୍ତା । ଆଉ ସେମାନଙ୍କର ହୁଏତ ମୃତ୍ୟୁ ବରଣ କରିବା ଛଡ଼ା ଅନ୍ୟ ଉପାୟ ନ ଥାନ୍ତା ।

ଟମ୍ ମୁହଁରୁ ଶୁଣାଗଲା ଯେ ଆଇରନ୍‌ଟନ୍ ଚିଠିଟା ଦେବା ମାତ୍ରେ ସେ ଜାହାଜ ନଭଜଲ୍ୟାଣ୍ଡ ଦିଗରେ ଚଳାଇ ଆଣିଲା ।

ଏଥିରେ ପ୍ରଥମେ ଆଶ୍ଚର୍ଯ୍ୟ ହେଲା ଆଇରନ୍‌ ଟନ୍‌ । କାହିଁକି ନା ସେ ଜାଣେ ଚିଠିରେ ଲେଖା ଅଛି ଅଷ୍ଟ୍ରେଲିଆ ଉପକୂଳର କଥା । ପ୍ରଥମେ ସେ ପ୍ରତିବାଦ କଲା—ତାପରେ ଝଗଡ଼ା—ଶେଷରେ ଯେତେବେଳେ ଜାହାଜର ଲୋକମାନଙ୍କ ମଧ୍ୟରେ ବିଦ୍ରୋହ କରିବା ପାଇଁ ଚେଷ୍ଟା କଲା, ସେତେବେଳେ ଟମ୍‌ର ସନ୍ଦେହ ହେଲା ଏବଂ ସେ ତାକୁ ଗୋଟାଏ କାବିନରେ ବନ୍ଦୀ କରି ରଖିଲା ।

ଏହା ଶୁଣି ସମସ୍ତେ ବିସ୍ମିତ ହେଲେ । ଘଟଣାର କି ବିଚିତ୍ର ଗତି ! ଲେଖାର ଟିକିଏ ଭୁଲ ଯୋଗୁଁ ସମସ୍ତଙ୍କର ପ୍ରାଣ ରକ୍ଷାଗଲା । ଜାହାଜଟି ବି ବଞ୍ଚିଗଲା । ଆଇରନ୍‌ଟନ୍‌ର ସବୁ ଚକ୍ରାନ୍ତ ବ୍ୟର୍ଥ ହୋଇଛି । ଏବେ ଦେଖାଯାଉ ଆଇରନ୍‌ଟନ୍‌ ଓ ଜେମ ଜୟେସ୍‌ ଏକ ବ୍ୟକ୍ତି ହେଲେ କପରି ?

—ଏଗାର—

ଆଇରନ୍‌ଟନ୍‌କୁ ଅଣାହେଲା ।

ଲର୍ଡ଼ ଗ୍ଲେନାରଭ୍ୟାନ୍ ଅଳ୍ପ ହସି କହିଲେ, ପୁଣି ଦେଖା ହେଲା ଆମର ଏଇ ଜାହାଜରେ—ଯେଉଁଟାକୁ କି ତୁମେ କଏଦୀ-ମାନଙ୍କ ହାତରେ ଦେଇ ଦେବାକୁ ଚାହିଁଥିଲ । ତୁମର କଣ କିଛି କହିବାର ଅଛି ?

ଆଇରନ୍‌ଟନ୍ ମୁଣ୍ଡ ତଳକୁ କରି ରହିଲା । ଲଜ୍ଜାରେ ମୁହଁ ନାଲି ହୋଇଗଲା । ତା'ପରେ ଧୀରେ ଧୀରେ କହିଲା, ନା ଲର୍ଡ଼, ମୋର କିଛି କହିବାର ନାହିଁ ।

ଆଉ କୌଣସି କଥା ତା ମୁହଁରୁ ବାହାର କରାଯାଇ ପାରିଲାନି । ଯାହା ପଚରାଗଲା, ତାର ଉତ୍ତରରେ ସେ କେବଳ କହିଲା, ନା, ଜାଣେ ନା । ଲର୍ଡ଼ କ୍ୟାପ୍‌ଟେନ ଗ୍ରାଣ୍ଟଙ୍କ ସମ୍ବନ୍ଧରେ ଜାଣିବା ପାଇଁ ଚେଷ୍ଟା କଲେ । କିନ୍ତୁ ତାଠୁ କୌଣସି କଥା ଆଦାୟ କରାଯାଇ ପାରିଲା ନାହିଁ ।

ଆଇରନ୍‌ଟନ୍ ଉତ୍ତର ଦେଲା, ମୋତେ ମାରି ପକାନ୍ତୁ, କାଟି ପକାନ୍ତୁ, ତେବେବି କୌଣସି କଥା ମୁଁ କହିବି ନାହିଁ ।

ବିରକ୍ତ ହୋଇ ଆଇରନ୍‌ଟନ୍‌କୁ ପୁଣି ତା କେବିନକୁ ପଠାଇ ଦିଆଗଲା ।

ଅନେକ କିଛି ଭାଗ୍ୟରେ ଥିଲା । ସବୁ ହେଲା । ଆଉ କାହିଁକି ? ଚାଲ, ଏଥର ଦେଶକୁ ଫେରିଯିବା । କ୍ୟାପଟେନ୍ ଗ୍ରାଣ୍ଟ ଆଉ ହୁଏତ ଜୀବନରେ ନାହାନ୍ତି ।

ଜାହାଜ ଚାଲିବାକୁ ଲାଗିଲା । ।

ସମସ୍ତେ ନିଶ୍ଚିନ୍ତ । କିନ୍ତୁ ମନଟା କ୍ୟାପ୍‌ଟେନ୍ ଗ୍ରାଣ୍ଟଙ୍କ ପାଇଁ ସର୍ବଦା ଗୋଳେଇ ହେଉଥାଏ । ଆଇରନ୍‌ଟନ୍ ଏପରି ଏକ-ଜିଦିଆ ଲୋକ ଯେ ପଦେ ସୁଦ୍ଧା କଥା ତା ନିକଟରୁ ଆଦାୟ କରାଯାଇ ପାରିଲାନି । ଅଥଚ ମନେ ହେଉଛି ସେ ଯେପରି ଅନେକ କିଛି ଜାଣେ ।

ଲେଡ଼ି ହେଲେନା ଓ ମେରି ପ୍ରସ୍ତାବ ଦେଲେ, ପୁରୁଷମାନେ ଯେତେବେଳେ ହାରି ମାନିଛନ୍ତି—ଥରେ ସେମାନେ ଚେଷ୍ଟାକରି ଦେଖନ୍ତେ କୌଣସି କଥା ବାହାର କରାଯାଇ ପାରୁଛି କି ନାହିଁ ।

ସେଇଆ ହେଲା । କେବିନ୍‌କୁ ଯାଇ ଦୁଇ ଜଣ ଯାକ ମିଶି ଦୁଇ ଘଣ୍ଟା ଯାଏ ନାନା ପ୍ରକାର ଚେଷ୍ଟା କଲେ, କିନ୍ତୁ ଆଇରନ୍‌ଟନ୍ ପୂର୍ବପରି ଚୁପ୍‌ଚାପ ।

ସ୍ତ୍ରୀମାନେ ଅବଶ୍ୟ ଚେଷ୍ଟା ଛାଡ଼ିଲେ ନାହିଁ । ଆଉ ଦିନେ ବିତିଗଲା ଏବଂ କେତେ ଘଣ୍ଟା ପରେ ବାହାରି ଆସି ଲର୍ଡ଼ଙ୍କୁ

ଜଣାଇଲେ, ସୁସଂବାଦ । ଆଇରନ୍‌ଟନ୍ କହିବାକୁ ରାଜି ହୋଇଛି । ସେ କେବଳ ଲର୍ଡଙ୍କୁ ହିଁ କହିବ, ଆଉ କାହାକୁ ନୁହେଁ ।

ଟିକିଏ ଆଶାର ସଞ୍ଚାର ହେଲା ।

ଲର୍ଡ ତାକୁ ଦେଖିବାକୁ ନେଇଗଲେ ।

ଏଥର କୁହ, କଣ ଜାଣ ?

ତା ଆଗରୁ ମୋତେ ଗୋଟାଏ ପ୍ରତିଶ୍ରୁତି ଦେବାକୁ ହେବ ଲର୍ଡ ।

କଣ କୁହ ?

ମୋତେ ଦେଶକୁ ନେଇଯାଇ ଇଂରେଜ ସରକାରଙ୍କ ହାତରେ ଦେଇ ପାରିବନି । ମତେ ଗୋଟାଏ ନିର୍ଜ୍ଜନ ଦ୍ୱୀପରେ ଓହ୍ଲାଇ ଦେବାକୁ ହେବ ।

ପ୍ରଥମେ ଲର୍ଡ ଏ ପ୍ରସ୍ତାବରେ କୌଣସିମତେ ରାଜି ହେଲେନି । ସେ ଧର୍ମଭୀରୁ ବ୍ୟକ୍ତି । ଅପରାଧୀକୁ ବିନା ବିଚାରରେ; ବିନା ଶାସ୍ତିରେ ଛାଡ଼ି ଦେବାକୁ ରାଜି ନୁହନ୍ତି ସେ । କିନ୍ତୁ ଶେଷରେ କ୍ୟାପଟେନ ଗ୍ରାଣ୍ଟଙ୍କ ଖବର ପାଇବା ଆଶାରେ ରାଜି ହେବାକୁ ହେଲା ।

କିନ୍ତୁ ନିର୍ଜ୍ଜନ ଦ୍ୱୀପରେ ଓହ୍ଲାଇବା ତ ତୁମ ପକ୍ଷରେ ମରିବା ସଙ୍ଗେ ସମାନ ହେବ ! ସେଥିରେ ତୁମେ କଣ କମ୍ ଶାସ୍ତି ପାଇବ ବୋଲି ଭାବୁଚ ?

ହଜ ପଡ଼େ । ଆଇରନ୍‌ଟନ୍‌ର ସେଇ ଗୋଟିଏ କଥା, ମୋତେ କୌଣସି ନିର୍ଜନ ଦ୍ୱୀପରେ ଓହ୍ଲାଇ ଦେବାକୁ ହେବ ।

ବେଶ୍, ତାହାହିଁ ହେବ ।

ତା'ହେଲେ ସାକ୍ଷୀ ଡାକନ୍ତୁ ।

ସେଇଆ ହେଲା । ପ୍ୟାଗାନେଲ୍, ଜନ୍ ମ୍ୟାଙ୍ଗ୍‌ଲସ ଓ ମେଜରଙ୍କୁ ଡକାହେଲା । ସମସ୍ତଙ୍କ ଆଗରେ ସ୍ଥିର ହେଲା, ଆଇରନ୍‌ଟନ୍‌ର ଇଚ୍ଛା ଅନୁସାରେ ତାକୁ ଯେ କୌଣସି ଗୋଟାଏ ନିର୍ଜନ ଦ୍ୱୀପରେ ଓହ୍ଲାଇ ଦିଆଯିବ ।

ତା'ପରେ ଆଇରନ୍‌ଟନ୍ କହିଲା ତା ଜୀବନର କାହାଣୀ । ସେ ବ୍ରିଟାନିଆ ଜାହାଜର କୋୟାର୍ଟର ମାଷ୍ଟର ହୋଇ ଅଷ୍ଟ୍ରେଲିଆ ଆସିଲା । କୌଣସି କାରଣରୁ କ୍ୟାପ୍‌ଟେନ୍ ଗ୍ରାଣ୍ଟଙ୍କ ସଙ୍ଗରେ ତାର ମତ ଦ୍ୱୈଧ ହେଲା—ପରେ ହେଲା ଭୁମୁଳ ଝଗଡ଼ା । ସେ ବିଦ୍ରୋହ କଲା ଏବଂ କେତେଜଣ ନାବିକଙ୍କୁ ତା ଦଳକୁ ଟାଣିବାକୁ ଚେଷ୍ଟା କଲା । କିନ୍ତୁ କ୍ୟାପଟେନ ଗ୍ରାଣ୍ଟ ଖୁବ କଡ଼ା ଲୋକ । ସେ ତାକୁ ସେ ସୁଯୋଗ ଦେଲେନି । ସଙ୍ଗେ ସଙ୍ଗେ ଟୁଫୋଲ୍ଡବେ ନିକଟରେ ତାକୁ ଏକାକୀ ଓହ୍ଲାଇ ଦେଇ ଜାହାଜ ନେଇ ଚାଲିଗଲେ । ସେତେବେଳେ ଭୀଷଣ ଅସୁବିଧାରେ ପଡ଼ିଲା ସେ । ଅଷ୍ଟ୍ରେଲିଆ ତାର ବିଦେଶ, ନା ଚିହ୍ନିଛି ରାସ୍ତାଘାଟ, ନା ଅଛି ଚିହ୍ନା ପରିଚୟ କେହି । ଦୁଇ ଦିନ ଅନ୍ଧାରରେ ବୁଲିବୁଲି କଲା ପରେ, ଜେଲରୁ ପଳାଇ ଆସିଥିବା ଦଳେ କଏଦୀମାନଙ୍କ ସଙ୍ଗରେ ତାର ସାକ୍ଷାତ ହେଲା । ସେମାନେ ଡକାୟତି ବାହାଜାନି ଓ ନର-

ହତ୍ୟା କରି ସେ ଅଞ୍ଚଳରେ ବୁଲୁ ଥାଆନ୍ତି । ସେମାନଙ୍କ ଦଳରେ ସେ ଯୋଗ ଦେଲା । ତା'ପରେ ସେମାନଙ୍କ ସର୍ଦ୍ଦାର ହୋଇ ଡକାୟତି ଆରମ୍ଭ କଲା । ସେତେବେଳେ ସେ ତା ନାଁ ବଦଳାଇ ରଖିଲା ଜେମ୍ସ ଜଏସ୍ ।

ବୁଲୁ ବୁଲୁ ଦିନେ ଯେଉଁ ଫାର୍ମରେ ଲର୍ଡ ଇତ୍ୟାଦି ଯାଇ ପହଞ୍ଚିଥିଲେ ସେଇଠିକି ଗଲା ।

ସେ ସ୍ୱୀକାର କଲା ଯେ ଲର୍ଡଙ୍କ ସଙ୍ଗରେ ପ୍ରଥମ ସାକ୍ଷାତ ହେବା ମାତ୍ରେହିଁ ତା ମନରେ ଏକ ଚକ୍ରାନ୍ତ ଖେଳିଲା । ସେ ମନେ ମନେ ଗୋଟିଏ ଜାହାଜ ହସ୍ତଗତ କରିବା ମତଲବରେ ଥିଲା । ଗୋଟିଏ ଜାହାଜ ପାଇ ଯାଇଥିଲେ ସେ ଅନାୟାସରେ ତାର ଦଳବଳ ଧରି ଦସ୍ୟୁଗିରି କରି ମହାନନ୍ଦରେ ଦିନ କାଟି ପାରିଥାନ୍ତା ଏବଂ ପ୍ରୟୋଜନ ମୁତାବକ ଟଙ୍କା ପଇସା ସଂଗ୍ରହ କରିସାରି ଦେଶକୁ ମଧ୍ୟ ଫେରି ଯାଇ ପାରିଥାନ୍ତା । ତେଣୁ ଲର୍ଡଙ୍କ ସଙ୍ଗେ ପରିଚୟ ହେବାମାତ୍ରେ ସେ ତାଙ୍କ ଡ଼ନକାନକୁ ହସ୍ତଗତ କରିବା ପାଇଁ ସ୍ଥିର କଲା ।

ଠିକ୍ କଲା, ଲର୍ଡ ଓ ତାଙ୍କ ସଙ୍ଗୀମାନଙ୍କୁ କ୍ୟାପଟେନ୍ ଗ୍ରାଣ୍ଟଙ୍କ ଜାହାଜ ବୁଡ଼ିବାର କାଳ୍ପନିକ ସ୍ଥାନ ଦେଖାଇବା ଛଳରେ ବଣ ବାଟରେ ଦୂରକୁ ନେଇଯିବ । ସେଇଆ କଲା । ଜଙ୍ଗଲ ମଧ୍ୟରେ ବିଷ ଦେଇ ଘୋଡ଼ାଗୁଡ଼ିକୁ ସେ ମାରିଦେଲା । ତା'ପରେ ସେ ଚିଠି ନେଇ ଡ଼ନ୍‌କାନକୁ ଚାଲିଗଲା । ଦଳର କଏଦୀମାନଙ୍କୁ କହିଲା ଯେ ସେମାନେ ସମୁଦ୍ରକୂଳରେ ଗୋଟିଏ ସ୍ଥାନରେ ସତର୍କ ହୋଇ ରହିଥାନ୍ତୁ । ଡ଼ନ୍‌କାନକୁ ନେଇ ସେ ସେଠାକୁ ଯାଇ

ପାରିଲେ ବାଜିମାତ୍ । କିନ୍ତୁ ପ୍ୟାଗାନେଲର ସାମାନ୍ୟ ଭୁଲ ପାଇଁ ତାର ସମସ୍ତ ପରିକଳ୍ପନା ମାଟି ହୋଇଗଲା ।

ତା'ପରର ଘଟଣା ତ ଲର୍ଡ ସବୁ ଜାଣନ୍ତି ।

କିନ୍ତୁ କ୍ୟାପଟେନ୍ ଗ୍ରାଣ୍ଟ୍‌ଙ୍କ କୌଣସି ଖବର ଜାଣ କି ?

ଆଜ୍ଞା ନା । ଆଉ କିଛି ମୁଁ ଜାଣିନି—ଆଇରନ୍ ଟନ୍ କହିଲା, ତଥାପି ମୋର ଯେତେଦୂର ମନେହୁଏ, ଅକ୍‌ଲାଣ୍ଡ ନିକଟରୁ ସେ ନିଉଜିଲାଣ୍ଡ ଆଡ଼କୁ ଯାଉଥିଲେ – ବାଟରେ ଜାହାଜ ବୁଡ଼ି ଯାଇଛି ।

ସମସ୍ତେ ହତାଶ ହେଲେ । କୌଣସି ସଂବାଦ ମିଳିଲାନି ।

ଜାହାଜ ଚାଲିବାକୁ ଲାଗିଲା ।

ବର୍ତ୍ତମାନ ଏକମାତ୍ର କାର୍ଯ୍ୟ ହେଲା, ଗୋଟିଏ ନିର୍ଜ୍ଜନ ଦ୍ୱୀପ ଖୋଜି, ଆଇରନ୍‌ଟନ୍‌କୁ ସେଠାରେ ଓହ୍ଲାଇ ଦେବା ।

—ବାର—

ଭୌଗଳିକ ସ୍ୟାଗାନେଲ ମାନଚିତ୍ର ଦେଖି ଗୋଟିଏ ଦ୍ୱୀପ ଠିକ୍ କଲ — ନାଁ । ମେରିଆ ଥେରେସା । ଏପରି ନିର୍ଜ୍ଜନ ଦ୍ୱୀପ ବୋଧହୁଏ ପ୍ରଶାନ୍ତ ମହାସାଗରରେ ଆଉ ନାହିଁ । ଦ୍ୱୀପଟି ଲମ୍ବ ଓ ପ୍ରସ୍ଥରେ ପ୍ରାୟ ୫ ମାଇଲ ହେବ । ଆମେରିକାଠାରୁ ଏହାର ଦୂରତ୍ୱ ସାଢେ ଛଅ ହଜାର ମାଇଲ । ଆଉ ନିଉଜିଲାଣ୍ଡରୁ ଦେଢ଼ ହଜାର ମାଇଲ । ଏଠାକୁ କୌଣସି ପ୍ରକାର ଜାହାଜ ଆସେ ନାହିଁ । ମଣିଷ ସଙ୍ଗେ ଏହାର କୌଣସି କାଳେ ସମ୍ପର୍କ ନଥିଲା କି ଭବିଷ୍ୟତରେ ହେବାର ଆଶା ଖୁବ୍ କମ୍ ।

ସୁତରାଂ ଜାହାଜ ମେରିଆ ଥେରେସା ଦିଗରେ ଗଲା । ଦୁଇ ଦିନ ପରେ ଦୂର ଚକ୍ରବାଳରେ ଦ୍ୱୀପଟି ଦେଖାଗଲା, ପ୍ରାୟ ତିରିଶ ମାଇଲ ଦୂରରେ । ଜାହାଜ ଯେତେ ଆଗେଇବାକୁ ଲାଗିଲା ଦ୍ୱୀପଟି ସେତେ ସ୍ପଷ୍ଟ ହେବାକୁ ଲାଗିଲା ।

ଉପରଓଳି ପ୍ରାୟ ପାଞ୍ଚଟାରେ ଜନ୍ ମ୍ୟାଙ୍ଗଲସ ଦେଖିଲା ଦ୍ୱୀପଟିରୁ ଯେପରି ଧୂଆଁ ବାହାରୁଛି ।

ବୋଧହୁଏ ଏଇଟି ଗୋଟାଏ ଆଗ୍ନେୟଗିରି ଦ୍ୱୀପ ।

ଅସମ୍ଭବ ନୁହେଁ ।

ସନ୍ଧ୍ୟା ହୋଇ ଆସିଲା, ଦ୍ୱୀପଟା ସେତେବେଳେ ପ୍ରାୟ ଅଳ୍ପ କେତେ ମାଇଲ ଦୂରରେ । ରାତି ଆଗରୁ ସେଠାରେ ପହଞ୍ଚି ହେବ ନାହିଁ ବୋଧହୁଏ—କଣ କହୁଚ ?

ନା—ତା ଛଡ଼ା ରାତିରେ ଏପରି ଗୋଟାଏ ଅଜଣା ଦ୍ୱୀପରେ ଓହ୍ଲାଇବା ବି ଉଚିତ୍ ହେବ ନା ।

ସୁତରାଂ ରାତି ପ୍ରାୟ ଆଠଟା ବେଳେ ଦ୍ୱୀପଠାରୁ ଅଳ୍ପ ଦୂରରେ ଜାହାଜକୁ ନଙ୍ଗର କରି ରଖାଗଲା । ସକାଳେ ଅଛରନ୍-ଟନ କୁ ଓହ୍ଲାଇ ଦିଆଯିବ ।

ରାତିରେ ଦ୍ୱୀପର ଗୋଟାଏ ଜାଗାରେ ନିଆଁ ଜଳୁଥିବାର ଦେଖାଗଲା । ବୁଝାଗଲା, ଏଇଟା ପ୍ରକୃତରେ ଆଗ୍ନେୟଗିରି । କିନ୍ତୁ କୌଣସି ଗର୍ଜନ ଶୁଣାଯାଉ ନାହିଁ କାହିଁକି ?

ପ୍ୟାଗାନେଲ୍ କହିଲା, କେତେଗୁଡ଼ିଏ ଆଗ୍ନେୟଗିରି ଅଛି ଯେଉଁଥିରେ ଖାଲି ନିଆଁ ଜଳେ, ଶବ୍ଦ ହୁଏ ନାହିଁ ।

ପର ମୁହୂର୍ତ୍ତରେ କିନ୍ତୁ ଏ ଭୁଲ ଭାଙ୍ଗିଗଲା । ହଠାତ୍ ଦେଖା-ଗଲା ସେଠାରେ ଆଉ ଗୋଟାଏ ନିଆଁ ଜଳୁଛି । ଆଉ ସେ ନିଆଁ ହଲୁଛି, କେତେବେଳେ ଜଳୁଛି ତ ପୁଣି କେତେବେଳେ ଲିଭି ଯାଉଛି ।

ଏଠି ମଣିଷ ଅଛନ୍ତି ବୋଧହୁଏ, ଲର୍ଡ଼ ଗ୍ଲେନାରଭ୍ୟାନ୍ କହିଲେ ।

ନିଶ୍ଚୟ । ଅସଭ୍ୟ ଜଙ୍ଗଲୀମାନେ ରହନ୍ତି ଏଠାରେ—ପ୍ୟାଗାନେଲ ଯୋଗଦେଲା ।

ଯାହା ହୋଇଥିଲେ ବି ଆଇରନ୍‌ଟନ୍‌କୁ ଏଇଠାରେ ଓହ୍ଲାଇଦେବାକୁ ହେବ ।

ରାତି ଏଗାରଟା ବେଳେ ଡେକ ଉପରେ ଜଣେ ଲୋକକୁ ପହରା ରଖି, ସମସ୍ତେ ଶୋଇବାକୁ ଗଲେ । ମେରୀ ଓ ରବର୍ଟଙ୍କ ଆଖିରେ କିନ୍ତୁ ନିଦ ନାହିଁ ।

ଦୁହେଁ ଡେକକୁ ଆସି ରେଲିଂ ଧରି ଠିଆ ହେଲେ । ମୁଣ୍ଡ ଉପରେ ତାରା ଭରା ଆକାଶ– ତଳେ ଢେଉଭରା ପ୍ରଶାନ୍ତ ମହାସାଗର । ଦୁହେଁ ନାନାପ୍ରକାର ଆଲୋଚନା କଲେ । ମେରୀ ରବର୍ଟର ଭବିଷ୍ୟତ କଥା ଆଲୋଚନା କଲା । ରବର୍ଟ ମେରୀର ଭବିଷ୍ୟତ କଥା ଭାବିଲା । ଦୁହେଁ ବାପାଙ୍କ ବିଷୟରେ ଆଲୋଚନା କଲେ । ସତେ କଣ ବାପା ଏ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ବଞ୍ଚିଛନ୍ତି ?

ଏଇ ସମୟରେ ଗୋଟାଏ ଅଦ୍‌ଭୁତ ଘଟଣା ଘଟିଲା ।

ହଠାତ୍ ଦୁହେଁ ସ୍ପଷ୍ଟ ଶୁଣିବାକୁ ପାଇଲେ ଜାହାଜ ତଳେ ପାଣି ଭିତରୁ କିଏ ଯେପରି ଚିତ୍କାର କରୁଛି—ବଞ୍ଚାଅ—ବଞ୍ଚାଅ ।

ଶୁଣି ପାରୁଛୁ ? ରବର୍ଟ କହିଲା ।

ଦୁହେଁ ରେଲିଂ ଧରି ଝୁଙ୍କି ପଡ଼ି ପାଣିକି ଅନାଇଲେ, କିନ୍ତୁ କିଛି ଦେଖିବାକୁ ପାଇଲେ ନାହିଁ ।

ମେରି କହିବାକୁ ଚେଷ୍ଟା କଲା —ଜାଣୁ ରବର୍ଟ, ମୁଁ ଭାବିଲି ମୁଁ ଭାବିଲି —

ତା କଥା ଶେଷହେବା ପୂର୍ବରୁ ପୁଣି ସେହି କଣ୍ଠ ଶୁଣାଗଲା, ବଞ୍ଚାଅ — ବଞ୍ଚାଅ —

ଏଥର ଦୁହେଁ ପାଟି କରି ଉଠିଲେ, ବାପା ! ବାପା !

ମେରି ମୂର୍ଚ୍ଛିତ ହୋଇପଡ଼ିଲା । ରବର୍ଟ ଧରିପକାଇ ନଥିଲେ ପଡ଼ିଯାଇ ସେ ଭୀଷଣ ଆଘାତ ପାଇଥାନ୍ତା । ପହରା ଦେଉଥିବା ଲୋକଟି ଛୁଟି ଆସିଲା । କେବିନ୍‌ରୁ ଅନ୍ୟମାନେ ଡେକ୍ ଉପରକୁ ଚାଲି ଆସିଲେ ।

ଘଟଣା କଣ ? ଦୁହେଁ କୁଆଡ଼େ ସ୍ପଷ୍ଟ ଶୁଣିଛନ୍ତି ସେମାନଙ୍କ ବାପାଙ୍କ ସ୍ୱର । ସମସ୍ତେ ପାଣି ଉପରକୁ ଚାହିଁଲେ । କିନ୍ତୁ କିଛି ଦେଖା ଗଲା ନାହିଁ ସେଠାରେ । ପ୍ୟାଗାନେଲ କହିଲା, ଏପରି ହୁଏ । ବେଶୀଗୁଡ଼ାଏ ଚିନ୍ତାକଲେ ମଣିଷ ଏହିପରି ଭୁଲ ଶବ୍ଦଶୁଣେ ।

ଲର୍ଡ଼ ଗ୍ଲେନାରଭ୍ୟାନ୍ ଦୁଇଟି ଅନାଥ ତରୁଣ ତରୁଣୀଙ୍କ ପିଠିରେ ହାତ ବୁଲାଇ ସେମାନଙ୍କୁ ଶାନ୍ତ କଲେ । ତା' ପରେ ସେମାନଙ୍କୁ ନେଇ ଯାଇ ତଳେ ଶୁଆଇ ଦିଆଇଲେ ।

ତା'ଆରଦିନ ସକାଳେ ସମସ୍ତେ ଡେକ୍ ଉପରକୁ ଆସିଲେ ।

ସମସ୍ତେ ଭଲ ଭାବରେ ଦ୍ୱୀପଟିକୁ ଦେଖିବାକୁ ଚାହାଁନ୍ତି । ଅନେକେ ଟେଲିସ୍କୋପ ସାହାଯ୍ୟରେ ଦେଖିବାକୁ ଲାଗିଲେ ।

ରବର୍ଟ ଆଉ ଥରେ ଚିତ୍କାର କରି କହି ଉଠିଲ, ଆରେ ଦେଖୁଛ, ଦୁଇ ଜଣ ଲୋକ ହାତରେ ପତାକା ଧରି ହଲାଉଛନ୍ତି ।

ଆରେ, ଏ ଯେ ଆମ ଜାତୀୟ ପତାକା—ଇଉନିଅନ୍ ଜାକ୍ ।

ଲର୍ଡ଼, ମୁଁ ଏଇ ଦ୍ୱୀପକୁ ଯିବି । ରବର୍ଟ ଲର୍ଡ଼ ଗ୍ଲେନାର-ଭ୍ୟାନଙ୍କୁ ଅନୁରୋଧ କଲା । ମୁଁ ଆପଣଙ୍କ ହାତ ଧରୁଛି, ମୋତେ ଅନୁମତି ଦିଅନ୍ତୁ ।

କେହି କିଛି କହିଲେ ନାହିଁ । ପ୍ରତ୍ୟେକଙ୍କ ମନରେ କାଲି ରାତିରେ ଘଟି ଯାଇଥିବା କଥା ମନେ ପଡ଼ୁଛି । ତାହେଲେ କଣ —

ଗୋଟିଏ ନୌକା ତଳକୁ ଓହ୍ଲାଇ ଦିଆହେଲା । ସେଥିରେ ବସିଲେ ଲର୍ଡ଼, ମେଜର, ରବର୍ଟ, ଜନ ମ୍ୟାଙ୍ଗଲସ ଓ ପ୍ୟାଗାନେଲ ଆଉ ଛ' ଜଣ ବଳିଷ୍ଠ ନାବିକ — ଆହୁଲା ମାରିବା ପାଇଁ ।

— ତେର —

ନୌକା ଯେତେବେଳେ ଦ୍ୱୀପର ତିରିଶ ଚାଳିଶ ଗଜ ଦୂରରେ ପହଞ୍ଚିଲା ସେତେବେଳେ ହଠାତ୍ ମେରି ଚିତ୍କାର କରି ଉଠିଲା- ବାପା !

କୂଳରେ ଜଣେ ଲମ୍ବା ଚଉଡ଼ା ଲୋକ ଠିଆ ହୋଇଥିଲେ, ପାଖରେ ଥିଲେ ଆଉ ଦୁଇ ଜଣ । ସତରେ ସେ ହେଉଛନ୍ତି କ୍ୟାପ୍ଟେନ ଗ୍ରାଣ୍ଟ ।

ମେରିର ଚିତ୍କାର କାନରେ ବାଜିବାରୁ କ୍ୟାପ୍ଟେନ ଗ୍ରାଣ୍ଟ ଜ୍ଞାନ ହରାଇ ବାଲି ଉପରେ ପଡ଼ିଗଲେ ।

ତା'ପରର ଦୃଶ୍ୟ ହର୍ଷ-ବିଷାଦର । କ୍ୟାପ୍ଟେନ ଗ୍ରାଣ୍ଟଙ୍କ ଜ୍ଞାନ ଫେରି ଆସିବା ପରେ, ତାଙ୍କୁ ଓ ତାଙ୍କର ସଙ୍ଗୀ ଦୁଇ ଜଣଙ୍କୁ ଜାହାଜକୁ ଅଣାହେଲା ।

ପୁଅ ଝିଅଙ୍କ ପାଖରୁ ସମସ୍ତ କଥା ଶୁଣି କ୍ୟାପ୍ଟେନ, ଲର୍ଡ଼ ଗ୍ଲେନାରଭ୍ୟାନ ଓ ତାଙ୍କର ସଙ୍ଗୀମାନଙ୍କୁ ବହୁତ ଧନ୍ୟବାଦ ଦେଲେ, କୃତଜ୍ଞତା ଜଣାଇଲେ ।

ଆଲେଉନ୍‌ଟନ୍‌କୁ ଦ୍ୱୀପରେ ଛାଡ଼ି ଦେବା ପୂର୍ବରୁ କ୍ୟାପ୍‌ଟେନ ସମସ୍ତଙ୍କୁ ଆଉ ଥରେ ମେରିଆ ଥେରେସା ଦେଖାଇବାକୁ ନେଇଗଲେ ।

ଛୋଟ ଦ୍ୱୀପଟିଏ । ନିଜ ହାତରେ ତିଆରି କାଠ ଘର । ଝରଣା ପାଣି, କଞ୍ଚା ମେଣ୍ଢା ଦୁଧ, ଆଉ ନିଜେ କରିଥିବା ଫସଲ- ଏଇଥିରେ ବେଶ୍ ଚଳି ଯାଉଥିଲେ ସେମାନେ । ସମସ୍ତେ ମିଶି ସେଠାରେ ଜଳଖିଆ ଖାଇଲେ । ତା’ ପରେ କ୍ୟାପ୍‌ଟେନ ଆରମ୍ଭ କଲେ ତାଙ୍କର କାହାଣୀ ।

ମେରିଆ ଥେରେସା ଉପକୂଳରେ ତାଙ୍କ ବୃଟେନିଆ ଜାହାଜ ବୁଡ଼ିଗଲା । ଏହା ଆଗରୁ ସାତ ଦିନ ସେମାନେ ସମସ୍ତେ ପ୍ରଚଣ୍ଡ ତୋଫାନ ସଙ୍ଗେ ଯୁଦ୍ଧ କରିଛନ୍ତି । ମାତ୍ର ତିନି ଜଣଙ୍କ ଛଡ଼ା ଆଉ ସମସ୍ତେ ଜାହାଜବୁଡ଼ିରେ ମରି ଯାଇଛନ୍ତି । କେବଳ ସେମାନେ ପହଁରି ପହଁରି ଆସି ଉଠିଲେ ଏଇ ନିର୍ଜନ ଦ୍ୱୀପରେ । ଡାନିଏଲ ଡେଫୋ, ରବିନ୍‌ସନ କ୍ରୁଶୋଙ୍କ ପରି ଅବସ୍ଥା ହେଲା ସେମାନଙ୍କର । ରବିନ୍‌ସନ କ୍ରୁଶୋଙ୍କୁ ଆଦର୍ଶ କରି ସେମାନେ କାର୍ଯ୍ୟରେ ଲାଗିଗଲେ । ଭଙ୍ଗା ବୃଟାନିଆ ଜାହାଜର କାଠରେ ଘର ତିଆରି କଲେ, ଚାଷ କଲେ । ବଣୁଆ ମେଣ୍ଢା ଧରି ପୋଷିଲେ । ପାଖରେ ଥିବା ଝରଣାରୁ ପିଇବା ପାଣି ସଂଗ୍ରହ କଲେ ।

ଅଢ଼େଇ ବର୍ଷ ଏଇପରି ଏକ ପ୍ରକାର ସୁଖରେ କଟିଗଲା— ଏକମାତ୍ର ମଣିଷମାନଙ୍କ ମୁହଁ ଦେଖିବା ଛଡ଼ା । ଏଥିପାଇଁ ପ୍ରାଣ କାନ୍ଦୁଥିଲା । ଉଦ୍ଧାରର ଆଉ କୌଣସି ଆଶା ନଥିଲା । କାରଣ ଏହା ଜାହାଜ ଯିବା ଆସିବା ବାଟ ନୁହେଁ । ମଝିରେ ମଝିରେ

ଗୋଟାଏ ଦୁଇଟା ଜାହାଜ ଦେଖିଛୁ, ସଙ୍କେତ ବି ଦେଇଛୁ - କିନ୍ତୁ ସେମାନେ ବୋଧହୁଏ ତାହା ଦେଖିବାକୁ ପାଇ ନାହାନ୍ତି । ନିଜ ବାଟରେ ଚାଲି ଯାଇଛନ୍ତି । କ୍ୟାପ୍‌ଟେନ ଗ୍ରାଣ୍ଟ କହିବାକୁ ଲାଗିଲେ ।

କାଲି ରାତିରେ ଯେତେବେଳେ ତୁମ୍ଭମାନଙ୍କ ଏ ଜାହାଜ ଆସୁଥିଲା ଦେଖିଲି । ମନେ ମନେ ଭାରି ଖୁସି ହେଲି । ଦୁଇ ଥର ନିଆଁ ଜାଳିଲି । ତେବେ ବି ତୁମଆଡ଼ୁ କୌଣସି ଇଙ୍ଗିତ ପାଇଲି ନାହିଁ । ଶେଷରେ କାଳେ ଏଇ ଜାହାଜକୁ ହରାଇବି— ଏହା ଭାବି ପାଣିରେ ଝାମ୍ପଦେଇ ପହଁରି ପହଁରି ଜାହାଜ ପାଖକୁ ଗଲି । ଦୁଇ ଥର ଚିତ୍କାର କଲି, ବଞ୍ଚାଅ-ବଞ୍ଚାଅ ବୋଲି । କିନ୍ତୁ ବେଶୀ ସମୟ ଏଇ ଉତ୍ତାଳ ଢେଉରେ ରହିବା ସମ୍ଭବ ନଥିଲା । ଫେରି ଆସିଲି କୂଳକୁ ଅଧାମରା ହୋଇ । ରାତିଟା ଯେ ଆମର କି ଯନ୍ତ୍ରଣାରେ କଟିଲା, ତାହା ବୁଝାଇ ପାରିବି ନି ।

ସକାଳେ ଦେଖିଲି, ତୁମମାନଙ୍କ ଜାହାଜରୁ ନୌକା ଆସୁଛି ଆମ ଦ୍ୱୀପକୁ । ତା'ପରର ଘଟଣା ତୁମେମାନେ ଜାଣ ।

କ୍ୟାପ୍‌ଟେନଗ୍ରାଣ୍ଟ ଟିକିଏ ରହିଯାଇ ପୁଣି କହିବାକୁ ଲାଗିଲେ, ବଡ଼ ଅବଶୋଷର କଥା ଯେ ମେରିଆ ଥେରେସା ଖୁବ୍ ଶ୍ରେଷ୍ଠ ଦ୍ୱୀପଟାଏ । ଏଇଟା ଯଦି ଆହୁରି ବଡ଼ ହୋଇଥାନ୍ତା, ଝରଣା ବଦଳରେ ଗୋଟିଏ ନଈ ଥାଆନ୍ତା, ତାହେଲେ ଏହାକୁ ଆମ ଦେଶର ଉପନିବେଶଟିଏ କରି ପାରିଥାନ୍ତେ ।

ଲର୍ଡ ହସି ହସି କହିଲେ, ଏବେ ବି ଆପଣଙ୍କ ମୁଣ୍ଡରୁ ଏଇ [illegible] ଯାଇନି ଦେଖୁଛି ।

ସମସ୍ତେ ପୁଣି ଜାହାଜକୁ ଫେରିଆସିଲେ । ଆଜ ଏଇ ଦ୍ୱୀପରେ ଆଇରନ୍‌ଟନ୍‌କୁ ଛାଡ଼ି ଦେଇ ଦେଶକୁ ଫେରିବାକୁ ହେବ ।

ଆଇରନ୍ ଟନ୍‌କୁ ଅଣା ହେଲା ।

ପୁଣି ଆମମାନଙ୍କର ଦେଖା ହେଲା ଆଇରନ୍‌ଟନ—ମୃଦୁ ହସି କ୍ୟାପ୍‌ଟେନ ଗ୍ରାଣ୍ଟ୍ କହିଲେ ।

ମୁଣ୍ଡ ନୁଆଁଇ ରହିଲା ଆଇରନ୍‌ଟନ୍, ଧୀର ଭାବରେ କହିଲା, ଆପଣଙ୍କୁ ସୁସ୍ଥ ଶରୀରରେ ଦେଖି ମୁଁ ଖୁସି ହୋଇଛି କ୍ୟାପ୍‌ଟେନ ।

ଧନ୍ୟବାଦ ! କ୍ୟାପ୍‌ଟେନ ଗ୍ରାଣ୍ଟ୍ କହିଲେ । ଆଜିଠାରୁ ଏଇ ନିର୍ଜ୍ଜନ ଦ୍ୱୀପରେ ତୁମକୁ ରହିବାକୁ ହେବ ଏବଂ ମୃତ୍ୟୁଯାଏ କୃତ-କର୍ମର ପ୍ରାୟଶ୍ଚିତ କରିବାକୁ ହେବ ।

ଲର୍ଡ଼ ଗ୍ଲେନାରଭ୍ୟାନ ଶେଷଥର ପାଇଁ କହିଲେ— ଆଇରନ୍‌ଟନ୍, ତା'ହେଲେ ତୁମେ ଏଇଠାରେ ଓହ୍ଲାଇ ରହିଯିବାକୁ ରାଜି ?

ହଁ ଆଜ୍ଞା !

ଥରେ ଭାବି ଦେଖ— ତୁମେ ମଲାଯାଏ କୌଣସି ଲୋକବାକ ଦେଖିବାକୁ ପାଇବ ନାହିଁ । ତୁମକୁ ଏଠାରେ ଏକା ରହିବାକୁ ହବ । ତୁମେ ମରିପଡ଼ିଥିବ, କିନ୍ତୁ କବର ଦେବାକୁ କେହି ନଥିବେ । ତୁମର ଶବ ପଶୁ, ପକ୍ଷୀ ଖାଇଦେବେ ।

ତଥାପି ମୁଁ ରାଜି ଅଛି ।

ବେଶ୍, ତା'ହେଲେ ଚାଲ । ଯଦିଓ ତୁମେ କାହାର ସ୍ମରଣ ଅଯୋଗ୍ୟ, ତେବେ ବି ଲୋକେ ତୁମକୁ ମନେ ରଖିବେ ଏବଂ ଆମେ ତୁମ ଠିକଣା ଜାଣିଛୁ । ଯଦି କେତେବେଳେ ଦରକାର ପଡ଼େ, ତେବେ ତୁମକୁ ଏଇଠି ପାଇବୁ ।

ଈଶ୍ୱର ଆପଣମାନଙ୍କର ମଙ୍ଗଳ କରନ୍ତୁ । ଧୀର ଭାବରେ ଆଇରନ୍‌ଟନ୍ କହିଲା ।

ନୌକା ପ୍ରସ୍ତୁତ ହୋଇ ରହିଥିଲା । କିଛି ମାଂସ, କେତେ ଖଣ୍ଡ ପୋଷାକ ପତ୍ର, ଆଉ ଗୋଟାଏ ଅଗ୍ନେୟାସ୍ତ୍ର ଆଇରନ୍‌ଟନ୍‌କୁ ଦିଆଗଲା । ବାଇବେଲଟିଏ ବି ଦିଆଗଲା ।

ବିଦାୟ ବେଳ ଆସିଲା ।

ହେଲେନା ଓ ମେରିଙ୍କ ଆଖିରୁ ମଧ୍ୟ ଏ ପାପିଷ୍ଠ ପାଇଁ ଲୁହ ଝରି ପଡ଼ିଲା ।

ତାକୁ ଥରେ ଭାବିବାକୁ କହନ୍ତୁ, ସେମାନେ ଲର୍ଡ଼୍‌ଙ୍କୁ ଅନୁରୋଧ କଲେ । ବିଚରା ଶେଷରେ ହୁଏତ ଅନୁତାପ କଲେ ବି ଉପାୟ ପାଇବ ନାହିଁ ।

ତାକୁ ଯିବାକୁ ଦିଅ ହେଲେନା, ଲର୍ଡ଼ କହିଲେ । ତାର ଏହି ଶାସ୍ତି ଦରକାର ।

ନୌକାରେ ଜନ ମ୍ୟାଙ୍‌ଲସ ସଙ୍ଗରେ ଗଲ । ଆଇରନ୍‌ଟନ୍‌ ଜାହାଜଆଡ଼େ ଖାଲି ମୁଣ୍ଡରେ ଠିଆହୋଇ ଚାହିଁ ରହିଲ । ଜାହାଜର ସମସ୍ତେ ମୁଣ୍ଡରୁ ଟୋପି କାଢ଼ି ପକାଇଲେ—ମରିବାକୁ ଯାଉଥିବା ଲୋକ ପାଇଁ ସେମାନର ଗଭୀରେ କାତମ୍ଭ ।

ନୌକା ଆଗେଇ ଯିବାକୁ ଲଗିଲା ଦ୍ୱୀପ ଆଡ଼କୁ । କାହା ମୁହଁରେ କୌଣସି କଥା ନାହିଁ, ସମସ୍ତେ ନୀରବ ।

ନୌକା ମେରିଆ ଥେରେସା କୂଳରେ ପହଞ୍ଚିବା ମାତ୍ରେ ଆଇରନ୍‌ଟନ୍‌ ଡେଇଁ ପଡ଼ିଲା କୂଳକୁ– ତା'ପରେ ଜନ୍‌ ମ୍ୟାଙ୍‌ଲସ ଓ ଅନ୍ୟମାନେ ନୌକା ନେଇ ଜାହାଜକୁ ଫେରିଆସିଲେ ।

ସେତେବେଳକୁ ସନ୍ଧ୍ୟା ଚାରିଟା ହୋଇଛି

ଡେକ୍‌ ଉପରୁ ସମସ୍ତେ ଦେଖି ପାରିଲେ, ଆଇରନ୍‌ଟନ୍‌ ଗୋଟାଏ ଶ୍ଳେଟ ପାହାଡ଼ ଉପରେ ପଥର ମୂର୍ତ୍ତି ପରି ଜାହାଜକୁ ଚାହିଁ ଠିଆ ହୋଇ ରହିଛି ।

ତାହେଲେ ଏଥର ଆମେ ଜାହାଜ ଛାଡ଼ିବା ଲର୍ଡ ? ଜନ୍‌ ମ୍ୟାଙ୍‌ଲସ ପଚାରିଲା ।

ହଁ ଜନ, ଲର୍ଡ଼ ଗ୍ଲେନାରଭ୍ୟାନ ବ୍ୟଥାଭରା କଣ୍ଠରେ ଉତ୍ତର ଦେଲେ । ବିଚରା ଆଇରନ୍‌ଟନ୍‌ ପାଇଁ ସହୃଦୟ ଲର୍ଡ଼ଙ୍କ କଣ୍ଠ ଦୁଃଖରେ ରୁଦ୍ଧ ହୋଇ ଆସୁଥିଲା ।

ଚଲ୍‌ଓ, ଜନ ମ୍ୟାଙ୍ଗ୍‌ଲସ ନାବିକମାନଙ୍କୁ ଇଞ୍ଜିନ ଚଳାଇ-ବାକୁ ଆଦେଶ ଦେଲେ ।

ଧୀରେ ଧୀରେ ଜାହାଜ ଦ୍ୱୀପଠାରୁ ଦୂରକୁ ଚାଲିଯିବାକୁ ଲାଗିଲା । ରାତ୍ରି ଆଠଟା ମଧ୍ୟରେ ମେରିଆ ଥେରେସା ଛୋଟରୁ ଆହୁର ଛୋଟ ହୋଇ ଦୃଷ୍ଟି ସୀମାର ବାହାରକୁ ଚାଲିଗଲା ।

— —